

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

21 augustus 2001

WETSONTWERP**betreffende de transacties uitgevoerd met
instrumenten voor de elektronische
overmaking van geldmiddelen****INHOUD**

1. Samenvatting	3
2. Memorie van toelichting	4
3. Voorontwerp	43
4. Advies van de raad van State	49
5. Wetsontwerp	66
6. Bijlage	79

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

21 août 2001

PROJET DE LOI**relatif aux opérations effectuées au moyen
d'instruments de transfert électronique
de fonds****SOMMAIRE**

1. Résumé	3
2. Exposé des motifs	4
3. Avant-projet	43
4. Avis du Conseil d'Etat	49
5. Projet de loi	66
6. Annexe	79

De Regering heeft dit wetsontwerp op 21 augustus 2001 ingediend.

De «goedkeuring tot drukken» werd op 28 augustus 2001 door de Kamer ontvangen.

Le Gouvernement a déposé ce projet de loi le 21 août 2001.

Le «bon à tirer» a été reçu à la Chambre le 28 août 2001.

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CVP	:	Christelijke Volkspartij
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SP	:	Socialistische Partij
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

DOC 50 0000/000 :	Parlementair document van de 50e zittingsperiode + nummer en volgnummer
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV :	Integraal Verslag (op wit papier, bevat de bijlagen en het Beknopt Verslag, met kruisverwijzingen tussen Integraal en Beknopt Verslag)
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)
CRABV :	Beknopt Verslag (op blauw papier)
PLEN :	Plenum (witte kaft)
COM :	Commissievergadering (beige kaft)

Abréviations dans la numérotation des publications :

DOC 50 0000/000 :	Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° et du n° consécutif
QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Compte Rendu Intégral (sur papier blanc, avec annexes et CRA, avec renvois entre le CRI et le CRA)
CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)
CRABV :	Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)
PLEN :	Séance plénière (couverture blanche)
COM :	Réunion de commission (couverture beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : alg.zaken@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : aff.generales@laChambre.be

SAMENVATTING

Dit wetsontwerp heeft de omzetting tot doel van de Europese aanbeveling 97/489/EG van 30 juli 1997 betreffende transacties die met een elektronisch betaalinstrument worden verricht, in het bijzonder wat de relatie tussen uitgever en houder betreft.

Bij artikel 11 van deze aanbeveling, die voor het overige niet dwingend is, worden de lidstaten immers uitgenodigd de nodige maatregelen te nemen opdat de uitgevers hun bedrijf in overeenstemming met de bepalingen van de aanbeveling zouden voeren.

De bedoeling van dit ontwerp is dus, overeenkomstig de aanbeveling, de gebruikers van instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen een hoge mate van bescherming te bieden, en dit met naleving van de belangen van al de bij het systeem betrokken partijen, teneinde het volledige vertrouwen van de gebruikers te winnen en zo de elektronische handel te begunstigen.

Om de hierboven aangehaalde doelstellingen te bereiken, wordt er voorzien in specifieke, precontractuele en periodieke, informatieverplichtingen in hoofde van de uitgever, en worden de respectieve verplichtingen en aansprakelijkheid van enerzijds de uitgever, en anderzijds de houder, vastgelegd. Er werd grotendeels geopteerd voor een overname van de controle- en sanctiemechanismen waarin de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument voorziet, teneinde de naleving van deze wet te waarborgen.

RÉSUMÉ

Ce projet a pour but de transposer la recommandation européenne 97/489 CE du 30 juillet 1997 relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de paiement électronique, en particulier la relation entre émetteur et titulaire.

En effet, l'article 11 de cette recommandation, par ailleurs non contraignante, invite les Etats membres à prendre les mesures nécessaires afin que les émetteurs d'instruments de paiement électronique mettent leurs activités en conformité avec les dispositions de la recommandation.

L'objectif du projet est donc, conformément à la recommandation, d'assurer un degré élevé de protection des utilisateurs d'instruments de transfert électronique de fonds, et cela dans le respect des intérêts de toutes les parties au système, afin de parvenir à une confiance totale des utilisateurs et d'ainsi favoriser la commerce électronique.

Afin d'atteindre les buts ci-dessus cités, des obligations d'information spécifiques précontractuelles et périodiques sont prévues dans le chef de l'émetteur, et les obligations et responsabilité, d'une part de l'émetteur, et d'autre part du titulaire, sont fixées. Afin de garantir le respect de la présente loi, il a été opté en grande partie pour une reprise des mécanismes de contrôle et de sanction, prévus par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inleiding

Dit wetsontwerp heeft de omzetting tot doel van de Europese aanbeveling 97/489/EG van 30 juli 1997 betreffende transacties die met een elektronisch betaal-instrument worden verricht, in het bijzonder wat de relatie tussen uitgever en houder betreft (*PBEG* L 208/52 van 2 augustus 1997).

Deze aanbeveling volgt op twee initiatieven van de Europese Commissie:

– de goedkeuring op 8 december 1987 van een aanbeveling houdende een Europese code voor goed gedrag inzake elektronische betalingen, betrekkingen tussen financiële instellingen, handelaars-dienstverleners en consumenten (aanbeveling 87/598/EEG, *PBEG* nr. L.365 blz. 72 van 24 december 1987);

– de goedkeuring op 17 november 1988 van een tweede aanbeveling inzake betaalsystemen en met name inzake de betrekkingen tussen de kaarthouder en verstrekker van de kaart (aanbeveling 88/590 EEG, *PBEG* nr. L 317, blz. 55 van 24 november 1988);

Met haar aanbeveling van 30 juli 1997 wil de Commissie het volledige vertrouwen van de gebruikers winnen en ervoor zorgen dat de houders van betaal-instrumenten een hoge graad van bescherming genieten wanneer zij elektronische betaalmiddelen gebruiken. De ontwikkeling van de betaalsystemen kan slechts gebeuren met naleving van de belangen van al de bij het systeem betrokken partijen: de uitgevende instellingen, de handelaars en de consumenten.

De bij de aanbeveling betrokken partijen moeten zich schikken naar de bepalingen ervan, maar zijn vrij in hun keuze van de te gebruiken technische middelen om de veiligheid van elektronische betalingen te verzekeren. De Commissie heeft er inderdaad voor gekozen geen strikt kader op te leggen voor de toepassing van de beginselen. Zij wenst toe te zien op de tenuitvoerlegging van de aanbeveling en nodigt de Lidstaten in dit opzicht uit om de nodige maatregelen te treffen opdat de uitgevers van elektronische betaalinstrumenten zich zouden schikken naar de aanbeveling. Het is slechts in het geval dat zij de resultaten onbevredigend zou vinden, dat zij de goedkeuring van een richtlijn zal overwegen.

EXPOSE DES MOTIFS

Introduction

Le présent projet de loi a pour but de transposer la recommandation européenne 97/489/CE du 30 juillet 1997 relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de paiement électronique, en particulier la relation entre émetteur et titulaire (*JOCE* L 208/52 du 2 août 1997).

Cette recommandation fait suite à deux initiatives de la Commission européenne :

– Une première qui était l'adoption d'une recommandation le 8 décembre 1987 portant sur un code européen de bonne conduite en matière de paiement électronique, relations entre institutions financières, commerçants-prestataires de services et consommateurs (recommandation 87/598/CEE, *JOCE* L 365 p. 72 du 24 décembre 1987) ;

– Et une seconde recommandation adoptée le 17 novembre 1988 concernant les systèmes de paiement et en particulier les relations entre titulaires et émetteurs de carte (recommandation 88/590/CEE, *JOCE* L 317 p. 55 du 24 novembre 1988).;

La volonté affichée par la Commission européenne dans la recommandation du 30 juillet 1997 est de parvenir à une confiance totale des utilisateurs, et d'assurer un degré élevé de protection des titulaires d'instruments de paiement dans l'utilisation des moyens de paiement électroniques. Le développement des systèmes de paiement ne peut se faire que dans le respect des intérêts de toutes les parties au système: les institutions émettrices, les commerçants et les consommateurs.

Les parties concernées par la recommandation doivent se conformer à ses dispositions, mais sont libres de choisir les moyens techniques à mettre en œuvre pour assurer la sécurité des paiements électroniques. La Commission a en effet choisi de ne pas imposer de cadre strict pour la mise en œuvre des principes. Elle entend suivre la mise en œuvre de la recommandation et elle invite à cet égard les États membres à prendre les mesures nécessaires afin que les émetteurs d'instruments de paiement électronique se mettent en conformité avec la recommandation. Ce n'est que dans le cas où elle jugerait les résultats insatisfaisants qu'elle envisagera l'adoption d'une directive.

Ondanks het feit dat een aanbeveling juridisch niet dwingend is, meent de Regering dat het wenselijk is de bepalingen van deze tekst om te zetten in intern recht, om een betere bescherming van de houders van instrumenten voor elektronische overmaking van geldmiddelen te waarborgen.

De tussenkomst van de wetgever wordt trouwens gerechtvaardigd door artikel 11 van de aanbeveling, waarbij de Lidstaten verzocht worden de nodige maatregelen te nemen om de uitgevers in overeenstemming met de bepalingen van de tekst te brengen.

In overweging 8 van de aanbeveling staat dat het de bedoeling is «de consument een hoge mate van bescherming op het gebied van elektronische betaalinstrumenten te bieden». Hierop wordt ingegaan door artikel 10 van de aanbeveling, dat de lidstaten uitnodigt om ervoor zorg te dragen dat voor de regeling van geschillen tussen houder en uitgever adequate en doeltreffende middelen beschikbaar zijn. Om deze reden werd ervoor geopteerd de beschermingsmechanismen waarin de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument (hierna genoemd de WHPC) voorziet, voor een groot deel over te nemen. De WHPC kan immers beschouwd worden als het gemeen recht voor wat de bescherming van de consument betreft.

De oorspronkelijke bedoeling bestond erin de huidige wet te integreren in de WHPC. Er dient echter ingestemd worden met het advies van de Raad van State dat, rekening houdend met de specificiteit van het materieel toepassingsgebied van de ontworpen regeling, en met het van de WHPC afwijkende personeel toepassingsgebied, het geen aanbeveling verdient om de ontworpen regeling in de voornoemde wet in te voegen. Hierop zal later expliciet ingegaan worden.

Vermits sommige bepalingen van de aanbeveling reeds gedeeltelijk werden overgenomen in de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, meer bepaald in artikel 61 (gewijzigd), wordt voorgesteld dit artikel op te heffen teneinde de bepalingen die van toepassing zijn op de elektronische overmakingen van geldmiddelen te harmoniseren.

Wat de onderlinge verhouding tussen deze wet en de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet betreft, stelde de Raad van State zich de vraag of niet duidelijker zou moeten worden aangegeven en of, zo nodig, bepaalde artikelen van de huidige wet niet zouden moeten worden aangepast, rekening houdend met het bestaan van gelijkaardige verplichtingen die reeds uit de wet van 12 juni 1991 voortvloeien.

Malgré l'absence de force juridiquement contraignante d'une recommandation, le Gouvernement estime qu'il est souhaitable de transposer les dispositions de ce texte dans l'ordre juridique interne, afin de garantir une meilleure protection des titulaires d'instruments de transfert électronique de fonds.

L'intervention du législateur est par ailleurs justifiée par l'article 11 de la recommandation, qui invite les États membres à prendre les mesures nécessaires afin de mettre les émetteurs en conformité avec les dispositions du texte.

Le considérant 8 de la recommandation précise que l'objectif est «d'assurer un degré élevé de protection des consommateurs dans l'utilisation des instruments de paiement électronique». L'article 10 de la recommandation, qui invite les États membres à s'assurer qu'il existe des moyens adéquats et efficaces de règlement des différends entre titulaires et émetteurs, développe ce considérant. Pour ces motifs, il a été choisi de reprendre, en grande partie, les mécanismes de protection prévus par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur (ci-après LPCC). La LPCC peut en effet être considérée comme le droit commun en ce qui concerne la protection du consommateur.

L'intention initiale avait été d'intégrer la présente loi dans la LPCC. Cependant, il convient de se ranger à l'avis du Conseil d'État qui estime que, compte tenu de la spécificité du champ d'application matériel des dispositions en projet et de son champ d'application personnel, dérogeant à la LPCC, il est déconseillé d'insérer les dispositions en projet dans la loi précitée. Ce point sera explicité ultérieurement.

Certaines dispositions de la recommandation étant déjà partiellement reprises dans la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, notamment dans son article 61 (modifié), il est proposé d'abroger cet article afin d'harmoniser les dispositions applicables aux transferts électroniques de fonds.

Le Conseil d'État se posait la question de savoir si les rapports réciproques entre la présente loi et la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation ne devraient pas être rendus avec plus de clarté et si, le cas échéant, certains articles de la présente loi ne devraient pas être adaptés compte tenu de l'existence d'obligations analogues qui résultent déjà de la loi du 12 juin 1991.

Zoals hoger aangegeven, heeft de voorliggende wet tot doel ervoor te zorgen dat de houders van betaal-instrumenten een hoge graad van bescherming genieten bij het gebruik van instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, en dit met naleving van de belangen van al de bij het systeem betrokken partijen. De wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet heeft anderzijds tot doel de bescherming van de zwakke partij bij het aangaan van een kredietovereenkomst, namelijk de consument, te verzekeren. Beide wetten regelen bijgevolg verschillende situaties, zijn soms terzelfdertijd van toepassing, maar schrijven in ieder geval aan de geviseerde bescherming eigen rechten en verplichtingen voor. Het is dus niet aangewezen de informatieverplichtingen waarin artikel 4 van deze wet voorziet, af te stemmen op de informatieverplichtingen die gelden bij de totstandkoming van een kredietovereenkomst en die zijn opgenomen in de artikelen 10 en volgende van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, evenmin als dit het geval is voor de precontractuele verplichtingen waarin deze wet voorziet, of voor de formele voorwaarden waaraan deze zelfde wet het sluiten van de overeenkomst onderwerpt.

De gekozen titel is «Wet betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen».

De titel van de aanbeveling werd niet in aanmerking genomen omdat deze verwijst naar «elektronische betaalinstrumenten», waardoor het toepassingsgebied beperkt wordt tot de betalingen. De betaling is per definitie de tegenprestatie van een verplichting, wat vanzelfsprekend de liberaliteiten uitsluit. Nu is het echter wenselijk gebleken, in het toepassingsgebied van het ontwerp op te nemen tegelijk de betalingen die een verplichting doen vervallen, en de liberaliteiten of gewone overmakingen van geldmiddelen door eenzelfde houder van één rekening naar een andere ook in overweging worden genomen.

De titel «*Transacties die met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen worden verricht*» biedt het voordeel het toepassingsgebied van de tekst beter te omschrijven.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Daar de artikelen 16 en 20 een wijziging van de organisatie van de hoven en rechtbanken inhouden (artikel 77, 9° van de Grondwet), zijn deze artikelen onder-

Comme indiqué ci-dessus, la présente loi a pour objet d'assurer un degré élevé de protection aux titulaires d'instruments de paiement lors de l'utilisation des instruments de transfert électronique de fonds, et cela dans le respect des intérêts de toutes les parties au système. La loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation a par contre pour objet d'assurer la protection de la partie faible, à savoir le consommateur, lors de la conclusion d'un contrat de crédit. Les deux lois régissent en conséquence des situations différentes, sont parfois concomitantes, mais prescrivent dans chaque cas des droits et obligations adaptées à la protection voulue. Il n'y a donc pas lieu d'adapter les obligations d'information prévues par l'article 4 de la présente loi, aux obligations d'information qui s'appliquent lors de l'élaboration d'un contrat de crédit et qui figurent aux articles 10 et suivants de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation. Il en va de même pour les obligations précontractuelles prévues par la présente loi, ou pour les conditions formelles auxquelles cette même loi soumet la conclusion du contrat.

Le titre choisi est «Loi relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électronique de fonds».

Le titre de la recommandation n'a pas été retenu car il fait référence aux «instruments de paiement électronique», ce qui implique un champ d'application limité aux paiements. Par définition, le paiement est la contre-prestation d'une obligation, ce qui de toute évidence exclut les libéralités. Or, il a semblé souhaitable d'inclure dans le champ d'application du projet à la fois les paiements qui éteignent une obligation, et les libéralités ou simples transferts de fonds par un même titulaire d'un compte à un autre.

Le titre «*Des opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électronique de fonds*» présente l'avantage de mieux définir le champ d'application du texte.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

Vu que les articles 16 et 20 contiennent une modification de l'organisation des cours et tribunaux (article 77, 9° de la Constitution), ces articles sont soumis à la

hevig aan de procedure van het verplicht bicameralisme. Deze artikelen handelen immers over de uitbreiding van de bevoegdheid van de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel tot het uitspraak doen over vorderingen tot staking van inbreuken op deze wet.

HOOFDSTUK 1

Definities en toepassingsgebied

Artikel 2

Deze wet is van toepassing op transacties die elektronisch uitgevoerd worden. Het handelt over elk type overmaking van geldmiddelen, al dan niet op afstand verricht.

Zoals de Raad van State terecht opmerkt, en zoals ook zal blijken uit de hiernavolgende uiteenzetting, heeft de ontworpen regeling een ruimere draagwijdte dan aanbeveling nr. 97/489/EG, aangezien deze laatste uitsluitend de elektronische betaalinstrumenten betreft, en deze wet zich daartoe niet beperkt. Daarom is het ook, conform met wat de Raad van State opmerkt, van groot belang dat er een passende en consequente terminologie wordt gebruikt die elke eventuele onduidelijkheid zoveel mogelijk probeert tegen te gaan.

In de aan de Raad van State voorgelegde tekst van de wet werd gekozen voor de benaming «elektronische instrumenten voor de overmaking van geldmiddelen». De Raad van State heeft terecht opgemerkt dat niet het elektronisch karakter van het gebruikte instrument determinerend is voor de toepasselijkheid van de ontworpen regeling, maar dat veeleer de elektronische aard van de verrichting of van aspecten daarvan, het materieel toepassingsgebied bepaalt. Er werd initialiter voor deze bewoordingen gekozen in analogie met de titel van de aanbeveling. De aanbeveling dateert echter al van 1997, periode waarin bijna uitsluitend de klassieke technologieën (kaarten) aangewend werden en verrichtingen in de reële wereld verwezenlijkt werden. Intussen komen de verrichtingen in de virtuele wereld meer en meer op (home banking, verrichtingen via het internet, enz....), waardoor het elektronisch karakter van de verrichtingen minder gebonden is aan het betaal-instrument zelf. Een wijziging van de terminologie «elektronische instrumenten voor de overmaking van geldmiddelen», in «instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, lijkt dan ook gerechtvaardigd.

Vanuit een functioneel oogpunt omvat het begrip «elektronische overmaking van geldmiddelen» :

procédure du bicaméralisme obligatoire. Ces articles concernent en effet l'extension des compétences du Président du Tribunal du Commerce pour statuer sur les actions en cessation relatives à des infractions à la présente loi.

CHAPITRE 1ER

Définitions et champ d'application

Article 2

La présente loi s'applique aux transactions se réalisant par voie électronique. Elle vise tout type de transfert de fonds, réalisé à distance ou non.

Ainsi que le Conseil d'État l'a observé à juste titre et comme cela ressort de l'explication ci-dessous, les dispositions en projet ont une portée plus étendue que la recommandation 97/489/CE, étant donné que cette dernière concerne exclusivement les instruments de paiement électronique et que la présente loi ne s'y limite pas. C'est pourquoi, conformément aux observations du Conseil d'État, il est très important d'utiliser une terminologie adéquate et conséquente qui vise à éviter autant que possible d'éventuelles confusions.

Dans le texte de loi qui a été soumis au Conseil d'État, la dénomination choisie était «instruments électroniques de transfert de fonds». Le Conseil d'État a remarqué très justement que ce n'était pas le caractère électronique de l'instrument utilisé qui était déterminant pour l'applicabilité des dispositions en projet, mais que c'était plutôt la nature électronique de l'opération ou de certains de ses aspects qui déterminait le champ d'application matériel. La formulation reprise ci-dessus avait été choisie à l'origine par analogie avec le titre de la recommandation. La recommandation date toutefois déjà de 1997, période à laquelle étaient presque uniquement utilisées des technologies classiques (cartes) et où les opérations étaient réalisées dans le monde réel. Depuis lors, la fréquence des opérations dans le monde virtuel (home banking, opérations via internet, etc. ...) s'est accrue, à la suite de quoi le caractère électronique des opérations s'est trouvé moins lié à l'instrument de paiement lui-même. La modification de la terminologie «instruments électroniques de transfert de fonds», en «instruments de transfert électronique de fonds, paraît dès lors justifiée.

D'un point de vue fonctionnel, le terme transfert électronique de fonds recouvre :

- de overmakingen verricht met het oog op betaling,
- de liberaliteiten,
- de overmakingen tussen verschillende rekeningen met inbegrip van die tussen de rekeningen van een zelfde houder.

Vanuit een technisch oogpunt moet het begrip elektronische overmaking van geldmiddelen worden opgevat in de zin van de definitie die daaraan door de UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law) gegeven wordt in haar *Legal Guide on Electronic Funds Transfers*, volgens dewelke de automatisering in één van de fases voldoende is. Het feit dat de overmaking schriftelijk totstandgebracht wordt, is dus niet doorslaggevend (zie evenwel de uitsluiting voor overmakingen van geldmiddelen door middel van een met de hand geschreven tot stand gebrachte overschrijving, artikel 3, § 1, 4°).

Dit is trouwens weergegeven in de definitie waarin verwezen wordt naar een systeem dat geheel of gedeeltelijk elektronisch werkt. Door voor deze definitie te opteren, kan men sommige instrumenten die voor welbepaalde toepassingen zouden kunnen worden uitgesloten van het toepassingsgebied van dit hoofdstuk toch hierin opnemen.

Het treffendste voorbeeld hiervan vormt de kredietkaart waarvoor in sommige verkooppunten een bonnetje zonder elektronische lezing wordt afgegeven, terwijl deze lezing wel gebeurt in andere verkooppunten. De bepalingen van de tekst zijn in beide gevallen toepasselijk.

Deze aanpak is de meest coherente in het licht van overweging 3 van de aanbeveling die onder het begrip «transacties met een betaalkaart», «de elektronische en niet-elektronische betalingen» laat vallen, «met inbegrip van procedures waarbij een handtekening is vereist en een bewijsstuk wordt geproduceerd.» Dit impliceert dat het criterium van de elektronische totstandbrenging in de aanbeveling niet aangewend wordt.

De transacties voor de elektronische overmaking van geldmiddelen zijn deze die onder andere bewerkstelligd worden:

- via verkooppuntterminals ;
- via automatische verdelers;
- via de telefoon (phone banking) ;
- via een computer (home banking of computer banking) ;
- via het internet ;
- via een door de uitgever opgesteld toestel (van het type self-bank) ;

- les transferts réalisés à des fins de paiement,
- les libéralités,
- les transferts entre différents comptes, y compris entre les comptes d'un même titulaire.

D'un point de vue technique, le terme transfert électronique de fonds s'entend au sens donné par la définition de la CNUDCI (Commission des Nations-Unies pour le Droit du Commerce International) dans son *Legal Guide on Electronic Funds Transfers*, selon laquelle l'automatisation d'une des étapes suffit. Le fait que le transfert soit initialisé par écrit n'est donc pas déterminant (voir cependant l'exclusion des transferts de fonds réalisés suite à un virement, une domiciliation, un ordre permanent initialement effectué manuscritement, article 3, § 1er, 4°).

Ceci est d'ailleurs reflété dans la définition qui parle d'un système travaillant par voie entièrement ou partiellement électronique. Ce choix permet d'inclure des instruments qui pourraient être exclus du champ d'application du présent chapitre pour certaines utilisations et pas pour d'autres.

Le meilleur exemple est celui de la carte de crédit pour laquelle une facturette est délivrée sans lecture électronique dans certains points de vente alors que dans d'autres, cette lecture est bien effectuée. Dans ces deux cas, les dispositions du texte s'appliqueront.

Cette optique est la plus cohérente au regard du considérant 3 de la recommandation qui englobe, sous la notion de « transactions par carte de paiement », « les paiements électroniques et non électroniques réalisés au moyen d'une carte de paiement, y compris les opérations pour lesquelles une signature est requise et une facturette est délivrée ». Ceci implique que la recommandation n'utilise pas le critère de l'initialisation électronique.

Les opérations de transfert électronique de fonds sont celles qui s'exécutent notamment:

- à partir de terminaux points de vente;
- à partir de distributeurs automatiques;
- à partir d'un téléphone (phone banking);
- à partir d'un ordinateur (home banking ou computer banking);
- à partir d'Internet;
- à partir d'un dispositif mis en place par l'émetteur (de type self-bank);

Samenvattend wordt de volgende definitie voorgesteld voor het begrip van elektronische overmaking van geldmiddelen : «*alle stortingswijzen met als doel of als resultaat enerzijds het afschaffen of het beperken van het gebruik of ten minste de omloop van ondertekende papieren documenten voor het geven en uitvoeren van betalingsopdrachten, en anderzijds het vervangen van deze papieren documenten door elektronische impulsen die door een computer verwerkt kunnen worden*» (vrije vertaling, naar M. VASSEUR, «Le paiement électronique - Aspects juridiques», J.C.P., 1985 I 3206, nr. 7; X. THUNIS, *Responsabilité du banquier et automatisation des paiements*, P.U.N., 1996, p. 4, nr. 2).

1° Instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen. Deze definitie verwijst naar artikel 2, a) van de aanbeveling.

De definitie werd vanuit een functioneel oogpunt uitgewerkt. Ze heeft betrekking op de systemen die één van de volgende vier verrichtingen mogelijk maken :

- a) De overmaking van geldmiddelen aan een begunstigde;
- b) Het opnemen en deponeren van baar geld aan de hand van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen via o.a. een ATM (automated teller machine) of via elke andere drager door de uitgever ter beschikking van de houder gesteld;
- c) De toegang op afstand tot een rekening (bijvoorbeeld om het saldo na te gaan en rekeninguittreksels te ontvangen);
- d) Het opladen of ontladen van een oplaadbaar instrument. Het ontladen kan gebeuren ofwel bij een handelaar, bijvoorbeeld om een betaling te verrichten, ofwel op de rekening van de houder of van iemand anders om de op het instrument opgeslagen waarde-eenheden over te plaatsen naar de bedoelde rekening.

De bedoelde middelen zijn onder andere, om een niet-exhaustieve opsomming te geven, de kaarten (debet- en kredietkaart, accreditieve kaart, uitgestelde debiteringskaart of met een microprocessor uitgeruste kaart) alsook de systemen voor home banking, via het internet of telefonisch.

Deze instrumenten moeten een aanvaardbare veiligheids-, kwaliteits- en doorzichtigheidsgraad bieden, overeenkomstig de verschillende van kracht zijnde wetten, meer bepaald de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld (B.S. 9 februari 1993).

En résumé, la définition suivante est proposée pour la notion de transfert électronique de fonds : «*toutes les techniques de virement ayant pour but, ou pour effet, d'une part, d'éliminer partiellement ou totalement le recours à des documents - papiers signés pour l'émission et l'exécution d'ordres de paiement, ou tout au moins leur circulation, et d'autre part, de remplacer ces documents papiers par des impulsions électroniques susceptibles d'être traitées par ordinateur* » (M. VASSEUR, «Le paiement électronique - Aspects juridiques», J.C.P., 1985 I 3206, n° 7; X. THUNIS, *Responsabilité du banquier et automatisation des paiements*, P.U.N., 1996 p. 4 n° 2.).

1° Instrument de transfert électronique de fonds. Cette définition se réfère à l'article 2, a) de la recommandation.

La définition est construite selon une approche fonctionnelle. Sont visés, les systèmes qui permettent la réalisation de l'un des quatre types d'opérations suivants :

- a) Le transfert de fonds à un bénéficiaire ;
- b) Les retraits et dépôts d'argent liquide effectués au moyen d'un instrument de transfert électronique de fonds par le biais d'un ATM (*automated teller machine*) par exemple ou de tout autre vecteur mis à la disposition du titulaire par l'émetteur ;
- c) L'accès à distance à un compte, (par exemple pour en consulter le solde et recevoir ses extraits de compte) ;
- d) Le chargement ou le déchargement d'un instrument rechargeable. Lorsqu'il est question de déchargement, celui-ci peut se faire soit auprès d'un commerçant dans un but de paiement par exemple, soit sur le compte du titulaire soit sur un autre compte pour réinscrire sur celui-ci les unités de valeur stockées sur l'instrument rechargeable.

Les moyens visés sont, notamment, et de manière non exhaustive, les cartes, qu'il s'agisse de carte de débit, de carte de crédit, de carte accreditative, de carte à débit différé ou de carte équipée d'un microprocesseur, ainsi que les systèmes de banque à domicile, par Internet ou par téléphone.

Il est bien entendu que ces instruments doivent offrir un niveau de sécurité, de qualité et de transparence acceptable en conformité avec les diverses lois en vigueur, notamment la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier à des fins de blanchiment de capitaux (M.B. 9 février 1993).

De Raad van State stelde voor om in punt c) van de opsomming de bewoording «toegang op afstand tot een rekening», te vervangen door «verrichtingen op afstand met betrekking tot een rekening».

Het begrip «toegang op afstand» werd, zoals hoger reeds weergegeven, gebruikt teneinde ook het nagaan van het saldo en het ontvangen van rekeninguittreksels onder het algemene toepassingsgebied van deze wet te brengen, zonder dat er werkelijk sprake is van de uitvoering van een verrichting. Ook op deze handelingen dient bijvoorbeeld de wettelijke beschermingsregeling en meer bepaald de bescherming in geval van diefstal van het instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen van toepassing te zijn.

2° Oplaadbaar instrument. Deze definitie verwijst naar artikel 2, c) van de aanbeveling.

Opladbare instrumenten vormen een subcategorie van de instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen. Zij hebben als kenmerk dat ze oplaadbaar zijn en dat er waarde-eenheden kunnen worden opgeslagen die later bijvoorbeeld voor betalingen worden gebruikt.

Het begrip «oplaadbaar instrument» werd verkozen boven dat van «elektronisch-geldinstrument», waarvoor geopteerd werd in de aanbeveling, vermits de term «geld» niet overeenstemt met de eigenschappen van wat men gewoonlijk – maar ten onrechte – «elektronische portemonnee» noemt.

Een ruime meerderheid van auteurs sluit deze kwalificatie als geld uitdrukkelijk uit in het geval van de «elektronische portemonnee»: *«de technici, daarin bijgestaan door de mode, spreken vaak over «elektronisch geld» (en over het elektronische betaalverkeer, het Franse «monétique»). Dit geld bestaat niet, het gaat slechts om giraal geld dat elektronisch beheerd wordt.»* (vrije vertaling, naar A. BRUYNEEL, «Le virement», in *La banque dans la vie quotidienne*, Ed. Jeune Barreau, 1986, p. 352, nr 3.). Volgens M. Cabrillac steunt het gebruik van de term «elektronisch geld» op een *«amalgam tussen de lading en het transportmiddel. De nieuwe producten zijn slechts overmakingswijzen van een munt die toch de eigenschap van giraal geld behoudt.»* (vrije vertaling, naar M. CABRILLAC, «Monétique et droit du paiement», in *Mélanges à Michel de Juglart*, L.G.D.J., 1986, p. 86, nr. 7).

Bijgevolg werd de voorkeur gegeven aan de term «oplaadbaar instrument», veeleer dan aan «elektronische portemonnee».

Le Conseil d'État suggérerait de remplacer, au point c) de l'énumération, les termes «accès à distance d'un compte» par «opération à distance concernant un compte».

Ainsi que déjà signalé précédemment, on a utilisé la notion d'«accès à distance» afin d'inclure dans le champ d'application général de la présente loi le fait de consulter le solde du compte et d'en recevoir les extraits, sans qu'il y ait véritablement l'exécution d'une opération. Il a, en effet, été jugé nécessaire de rendre applicable à ces actions la protection légale et notamment la protection en cas de vol de l'instrument de transfert électronique de fonds.

2° Instrument rechargeable. Cette définition se réfère à l'article 2, c) de la recommandation.

L'instrument rechargeable est une sous-catégorie des instruments de transfert électronique de fonds. Il a comme caractéristiques d'être rechargeable et de permettre le stockage d'unités de valeur en vue de les utiliser ultérieurement à des fins de paiement par exemple.

La notion «d'instrument rechargeable» a été préférée à celle «d'instrument de monnaie électronique» choisie dans la recommandation car le terme de monnaie ne s'adapte pas aux caractéristiques de ce que l'on appelle usuellement – mais à tort – «porte-monnaie électronique».

Une large majorité d'auteurs exclut explicitement la qualification de monnaie dans le cas du «porte-monnaie électronique»: *«les techniciens, la mode aidant, parlent fréquemment de «monnaie électronique» (et de «monétique»). Cette monnaie n'existe pas, il ne s'agit que de monnaie scripturale gérée électroniquement»* (A. BRUYNEEL, «Le virement», in *La banque dans la vie quotidienne*, Ed. Jeune Barreau, 1986, p.352, n°3.). Selon M. Cabrillac, l'utilisation du terme de monnaie électronique repose sur un *«amalgam entre la cargaison et le véhicule. Les nouveaux produits ne sont que des modes de transfert d'une monnaie qui ne perd pas pour autant sa nature de monnaie scripturale»* (M. CABRILLAC, «Monétique et droit du paiement», in *Mélanges à Michel de Juglart*, L.G.D.J., 1986, p. 86 n°7).

En conséquence, le terme d'instrument rechargeable a été préféré à celui de porte-monnaie électronique.

Het begrip «oplaadbaar instrument» omvat zowel de voorafbetaalde kaarten als de waarde-eenheden die elektronisch opgeslagen werden in een computer-geheugen.

Het oplaadbare instrument heeft verschillende functies :

- een *opladingsfunctie met of zonder toegang tot de rekening* van de houder. Hierdoor kunnen waarde-eenheden op het instrument worden opgeslagen;
- een *ontladingsfunctie met toegang tot de rekening* van de houder, waardoor de op het instrument opgeslagen waarde-eenheden overgeplaatst worden naar de rekening van de houder;
- Een *ontladingsfunctie zonder toegang tot de rekening* van de houder, waardoor geldmiddelen aan een begunstigde elektronisch worden overgemaakt.

Het begrip oplaadbaar instrument is vermeld in het artikel over de definities, daar sommige bepalingen van de wet niet toepasselijk zijn op dit instrument bij zijn ontladingsfunctie zonder toegang tot de rekening van de houder.

Deze tekst geldt niet voor de niet-oplaadbare instrumenten. Ze komen gewoonlijk voor in de vorm van kaarten met een microprocessor die voor een welbepaalde toepassing gebruikt kunnen worden gedurende een bepaalde tijdspanne of voor een vaste, vooraf opgeladen som.

3° Uitgever : de definitie gaat niet uit van de term 'verkoper» in artikel 1 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken, maar wel van artikel 2, e) van de aanbeveling.

De definitie slaat op elke persoon die, in het kader van zijn commerciële activiteit, een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen ter beschikking stelt van een andere persoon overeenkomstig een met die persoon gesloten overeenkomst.

Hiermee worden uiteraard ook de uitgevende financiële instellingen (banken, kredietinstellingen, enz.) als ook de warenhuizen en de bedrijven van verkoop op afstand bedoeld, die dergelijke instrumenten ter beschikking stellen van hun klanten.

De Raad van State vestigt er, in zijn commentaar op artikel 6 (zie de bespreking hiervan op pagina 26), de aandacht op dat in België een groot deel van de betaal-kaarten niet door de uitgever zelf worden verstrekt, maar wel door bepaalde ondernemingen die daartoe door de uitgever worden aangesteld en die voor diens rekening handelen. Zoals uit de definitie van de «uitge-

La notion d'instrument rechargeable couvre aussi bien les cartes prépayées que les unités de valeur stockées électroniquement sur une mémoire d'ordinateur.

L'instrument rechargeable peut être utilisé dans différentes fonctions :

- la *fonction de chargement via un accès au compte* du titulaire, *ou sans accès au compte*, qui permet de stocker des unités de valeur sur l'instrument,
- La *fonction de déchargement via un accès au compte* du titulaire qui permet de transférer les unités de valeur stockées sur l'instrument vers le compte du titulaire,
- La *fonction de déchargement sans accès au compte* du titulaire, en effectuant un transfert électronique de fonds au profit d'un bénéficiaire.

La mention de la notion d'instrument rechargeable dans l'article concernant les définitions se justifie par le fait que certaines dispositions de la présente loi ne s'appliquent pas à cet instrument lorsqu'il est utilisé dans sa fonction de déchargement sans accès au compte du titulaire.

Les instruments non rechargeables ne sont pas visés. Ils se matérialisent en général sous la forme de cartes à microprocesseur utilisables pour un service déterminé et pendant un temps précis ou pour une somme fixe préchargée.

3° Émetteur : la définition ne reprend pas le terme de vendeur qui figure à l'article 1er de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques de commerce mais s'inspire de celle qui figure à l'article 2, e) de la recommandation.

Cette définition vise toute personne qui, dans le cadre de son activité commerciale, met un instrument électronique de transfert de fonds à la disposition d'une autre personne conformément à un contrat conclu avec celle-ci.

Cela inclut bien évidemment les émetteurs financiers (banques, organismes de crédit, etc.) mais également les grands magasins et les entreprises de vente à distance qui mettent de tels instruments à la disposition de leurs clients.

Le Conseil d'État observe, dans son commentaire de l'article 6 (voir discussion à la page 26), qu'en Belgique, une grande partie des cartes de paiement ne sont pas délivrées par l'émetteur lui-même, mais par certaines entreprises qui sont désignées à cette fin par l'émetteur et qui agissent pour le compte de celui-ci. Comme cela ressort de la définition de l'«émetteur»,

ver» blijkt, is het de medecontractant die gevisieerd wordt, en op wie dan ook de verplichtingen en aansprakelijkheid, bepaald in artikel 6, wegen.

4° Houder :

De definitie slaat op elke natuurlijke persoon, of die nu voor privé- of beroepsdoeleinden handelt. Het gaat dus niet alleen om een consument, zoals omschreven in artikel 1, 7, van de WHPC. De definitie van artikel 2, f) van de aanbeveling wordt hierin overgenomen.

Deze definitie slaat enkel op natuurlijke personen: rechtspersonen genieten hier geen bescherming. De instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen ter beschikking gesteld van het personeel van vennootschappen komen niet in aanmerking indien het de vennootschap is die de aan het gebruik van het instrument gebonden risico's op zich neemt, en niet een natuurlijke persoon die bij het bedrijf hoort (in dit geval geniet laatstgenoemde wel bescherming).

Er werd dus geopteerd voor een verruiming van het klassieke begrip 'consument', teneinde ook bijvoorbeeld de handelaar- natuurlijke persoon van deze bescherming te laten genieten. Een algemene uitbreiding van het begrip 'houder', en bijgevolg van het toepassingsgebied van deze wet, tot de rechtspersonen werd niet nodig geacht.

Rechtspersonen zijn, in het algemeen, immers tegenover de uitgevers in een positie die hen in staat stelt te onderhandelen over de voorwaarden van de overeenkomst. Het gemaakte onderscheid tussen rechtspersonen en natuurlijke personen wordt eveneens verantwoord door de huidige markttoestand.

Het uitgangspunt voor het creëren van een apart consumentenrecht in diverse bestaande rechtsstelsels was immers het principe van de ongelijkheid tussen een economisch sterkere, en een economisch zwakkere partij wat tot gevolg heeft dat alle personen die zich in een gelijkaardige zwakkere positie bevinden op gelijke wijze bescherming moeten genieten. Op basis van deze principes vond men het bijvoorbeeld in het Nederlandse en Duitse recht noodzakelijk de regeling inzake bescherming van de consument tegen onrechtmatige bedingen open te trekken naar andere categorieën van personen.

Bijgevolg is het onderscheid in behandeling tussen een natuurlijke persoon die handelt voor rekening van een werk- of opdrachtgever, die een rechtspersoon is, en die het aan het gebruik van het betaalinstrument verbonden risico op zich neemt (een rechtspersoon

c'est le cocontractant qui est visé, et sur lequel pèsent les obligations et responsabilité, définies à l'article 6.

4° Titulaire :

La définition vise toute personne physique, consommateur ou professionnel, agissant à des fins privées ou professionnelles. Il ne s'agit donc pas uniquement d'un consommateur, tel que défini à l'article 1er, 7, de la LPCC. La définition reprend celle de l'article 2, f) de la recommandation.

Les personnes physiques sont les seules visées : les personnes morales ne sont pas protégées par le texte. Les instruments de transfert électronique de fonds mis à la disposition de membre du personnel de sociétés ne sont pas visés à condition que ce soit la société qui ait signé le contrat, et non une personne physique membre de la société (auquel cas cette personne sera couverte par le texte).

On a donc choisi d'élargir le concept classique de 'consommateur', afin de couvrir aussi, entre autres, le commerçant- personne physique. Il n'a pas été jugé nécessaire d'élargir de façon générale le concept de 'titulaire' et, en conséquence, le champ d'application de la loi, aux personnes morales.

Les personnes morales sont, en général, dans une position vis-à-vis des émetteurs qui leur permet de négocier les clauses du contrat. La distinction faite entre les personnes physiques et les personnes morales se justifie également par l'état actuel du marché.

Dans divers systèmes juridiques existants, la raison initiale de la création d'un droit de la consommation distinct a été l'existence d'une inégalité entre une partie économiquement forte et une partie économiquement faible, ce qui a pour conséquence que toutes les personnes qui se trouvent dans une même situation de faiblesse doivent bénéficier d'une protection identique. En fonction des mêmes principes, les droits néerlandais et allemand ont jugé nécessaire d'élargir les règles en matière de protection du consommateur contre les clauses abusives, à d'autres catégories de personnes.

Dès lors, la différence de traitement entre une personne physique qui agit pour le compte d'un employeur ou d'un donneur d'ordre, qui est une personne morale, et qui assume le risque lié à l'utilisation de l'instrument de paiement (en règle générale, une personne morale

zal doorgaans niet als beschermingsbehoefte persoon dienen te worden beschouwd), en de natuurlijke persoon die voor eigen rekening handelt (en ongeacht of hij al dan niet voor particuliere doeleinden handelt), objectief en redelijk te verantwoorden en niet-discriminatoir.

Artikel 3

§ 1.

In paragraaf 1 worden de uitsluitingen uit het toepassingsgebied van de tekst vastgelegd.

Dit hoofdstuk is niet van toepassing op :

1° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt per cheque en op de waarborgfuncties van de overmaking van geldmiddelen verwezenlijkt per cheque : deze aangelegenheid wordt reeds geregeld door de wet van 1 maart 1961 betreffende de invoering in de nationale wetgeving van de eenvormige wet op de cheque (*B.S.* 2 februari 1962). Die uitsluiting is voorzien in artikel 1, §3 van de aanbeveling.

2° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt per wisselbrief die reeds wordt geregeld door het Eerste Boek, Titel VIII, van het Wetboek van Koophandel.

3° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt door middel van oplaadbare instrumenten, zonder directe toegang tot een rekening voor het op- en ontladen, en die enkel gebruikt worden bij één enkele verkoper.

De beoogde instrumenten zijn de oplaadbare, zonder directe toegang tot een rekening, waarvan het gebruik beperkt is omdat het slechts mogelijk is bij de verkoper die het instrument heeft uitgegeven. Met name de oplaadbare telefoonkaarten of de oplaadbare fotokopiekaarten worden hiermee beoogd. In die twee voorbeelden is het instrument oplaadbaar zonder toegang tot de rekening (bv. tegen een som contant geld), en kan het enkel maar in één opzicht worden gebruikt, met name via de telefoonkabinen of de fotokopieerapparaten die door de verkoper ter beschikking worden gesteld. Deze uitsluiting is niet terug te vinden in de aanbeveling maar het leek logisch om deze instrumenten uit te sluiten omwille van het beperkte risico dat aan het gebruik ervan verbonden is.

Voor dit type van instrumenten lijkt het overdreven om aan een uitgever de verschillende verplichtingen op te leggen die vermeld zijn in dit hoofdstuk. Het risico op verlies is immers beperkt, zowel door het feit

n'est pas considérée comme ayant besoin de protection), et la personne physique qui agit pour son propre compte (indépendamment du fait qu'elle agisse ou non à titre privé), est objective, peut raisonnablement se justifier et n'est pas discriminatoire.

Article 3

§ 1er.

Le paragraphe 1er détermine les exclusions du champ d'application du texte.

Le présent chapitre ne s'applique pas :

1° aux transferts de fonds réalisés par chèques et aux fonctions de garantie des transferts électroniques de fonds réalisés par chèque : cette matière est déjà régie par la loi du 1er mars 1961 concernant l'introduction de la législation uniforme sur le chèque (*M.B.* 2 février 1962). Cette exclusion est prévue à l'article 1er, § 3, de la recommandation.

2° aux transferts de fonds réalisés par lettre de change, matière déjà régie par le Livre premier, Titre VIII, du Code de commerce.

3° aux transferts de fonds réalisés au moyen d'instruments rechargeables, sans accès direct à un compte pour le chargement et le déchargement, et qui ne sont utilisés qu'auprès d'un seul vendeur.

Les instruments visés sont les instruments rechargeables, sans accès direct au compte, dont l'utilisation est limitée puisqu'elle n'est possible qu'auprès du vendeur qui a émis l'instrument. Cela vise notamment les cartes de téléphone rechargeables ou les cartes de photocopies rechargeables. Dans ces deux exemples, l'instrument est rechargeable sans accès au compte (par exemple contre une somme d'argent liquide) et ne peut être utilisé que dans un cadre unique : les cabines téléphoniques ou les photocopieuses mises à disposition par le vendeur. Cette exclusion ne se retrouve pas dans la recommandation mais il a semblé logique d'exclure ces instruments du fait du risque limité lié à leur utilisation.

Pour ce type d'instruments, il apparaît disproportionné d'imposer à un émetteur les différentes obligations qui figurent dans ce chapitre. En effet, le risque de perte est limité tant par le caractère monoprestataire

dat het instrument maar tot één functie beperkt is waardoor de gebruiksmogelijkheden beperkt zijn, als door het feit dat er geen toegang mogelijk is tot de rekening van de houder, wat het risico voor de op het instrument opgeslagen som beperkt.

4° op de overmakingen van geldmiddelen door middel van een met de hand geschreven tot stand gebrachte overschrijving, betaalopdracht of domiciliëring.

Hiermee wordt ingegaan op de kritiek van de Raad van State, dat deze wet zijn doel voorbijschiet door de definitie van «instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen» zo ruim te omschrijven, dat niet enkel verrichtingen die met elektronische instrumenten worden geïnitieerd, doch ook de verrichtingen die op de klassieke, dit wel zeggen manuele wijze worden geïnitieerd en die pas tijdens de uitvoeringsfase aanleiding geven tot een elektronische verwerking (bijvoorbeeld in de verhouding tussen de bij de uitvoering betrokken financiële instellingen).

Overschrijvingen die niet met de hand tot stand gebracht worden, zijn dus wel onderworpen aan het toepassingsgebied van deze wet.

De Raad van State merkt in dit verband op dat de overschrijvingen, ingeval zij een grensoverschrijdend karakter krijgen, gebeurlijk eveneens onderworpen zijn aan de wet van 9 januari 2000 betreffende grensoverschrijdende geldoverschrijvingen die de bepalingen van richtlijn 97/5/EG van het Europese Parlement en de Raad van 27 januari 1997 betreffende de grensoverschrijdende overschrijvingen in het Belgische recht heeft omgezet.

In sommige gevallen kunnen deze twee wetten inderdaad tegelijk van toepassing zijn. Beide wetten bevatten echter geen bepalingen die elkaar tegenspreken.

§ 2.

Het oplaadbaar instrument kan gebruikt worden bij drie verschillende functies :

- De laadfunctie met of zonder toegang tot de rekening van de houder, waarbij waarde-eenheden op het instrument kunnen worden opgeslagen,
- De ontladfunctie via een toegang tot de rekening van de houder waarbij de waarde-eenheden opgeslagen op het instrument naar de rekening van de houder kunnen worden overgebracht, en
- De ontladfunctie – zonder toegang tot de rekening van de houder – door het verrichten van een elektronische overmaking van geldmiddelen voor een begunstigde.

de l'instrument qui restreint les possibilités d'utilisation, que par l'absence d'accès au compte du titulaire, ce qui limite le risque à la somme stockée sur l'instrument.

4° aux transferts de fonds réalisés suite à un virement, un ordre de paiement ou une domiciliation initialement effectué manuscritement.

Cette exclusion a été introduite pour tenir compte de la remarque du Conseil d'État, qui estime que la loi manque son but en définissant le terme «instrument de transfert électronique de fonds» de manière si large, que sont comprises, non seulement les opérations initialisées avec un instrument électronique de paiement, mais également les opérations effectuées de façon classique, c'est-à-dire manuellement, et qui ne font l'objet d'un traitement électronique que durant la phase d'exécution (par exemple dans le rapport entre les organismes financiers concernés lors de l'exécution).

Par contre, tous les autres virements que les virements initialement effectués manuscritement tombent donc bien sous le champ d'application de la présente loi.

Le Conseil d'État remarque à ce sujet que les virements, dans la mesure où ils ont un caractère transfrontalier, sont, le cas échéant, également soumis à la loi du 9 janvier 2000 relative aux virements transfrontaliers qui a transposé en droit belge les dispositions de la directive 97/5/CE du Parlement européen et du Conseil du 27 janvier 1997 concernant les virements transfrontaliers.

Dans certains cas, ces deux lois peuvent, en effet, être d'application en même temps. Toutefois, ces deux lois ne contiennent pas de dispositions incompatibles.

§ 2.

L'instrument rechargeable peut être utilisé dans trois fonctions différentes:

- La fonction de chargement avec ou sans accès au compte du titulaire, qui permet de stocker des unités de valeur sur l'instrument,
- La fonction de déchargement via un accès au compte du titulaire qui permet de transférer les unités de valeur stockées sur l'instrument vers le compte du titulaire, et
- La fonction de déchargement - sans accès au compte du titulaire - en effectuant un transfert électronique de fonds au profit d'un bénéficiaire.

In paragraaf 2 wordt uitsluitend deze laatste functie beoogd, d.w.z. de ontladfunctie, zonder toegang tot de rekening van de houder. In dat geval zijn sommige bepalingen van dit hoofdstuk niet van toepassing, in overeenstemming met artikel 1, § 2, van de aanbeveling. De verrichting geschiedt immers niet on line. Het feit dat er geen directe toegang tot de rekening is op het moment van de ontlading beperkt het risico van bedrieglijk gebruik van de op het instrument opgeslagen waarde. Bovendien kunnen sommige van de verplichtingen die aan de uitgever worden opgelegd niet worden nagekomen omwille van technische redenen die inherent zijn aan het systeem.

Het betreft de volgende niet toepasbare bepalingen.

1° *Artikel 5, § 1*, dat betrekking heeft op de verplichting voor de uitgever om de houder periodiek informatie te verschaffen na de verrichtingen. De niet-toepasselijkheid van die bepaling wordt gecompenseerd door § 2 van hetzelfde artikel dat de uitgever een specifieke informatieplicht oplegt voor oplaadbare instrumenten.

2° *Artikel 6, 4°*, betreft de verplichting voor de uitgever om een intern overzicht te bewaren van de transacties over een periode van 5 jaar. Die niet-toepasselijkheid wordt gecompenseerd door artikel 5, § 3, waarbij in de mogelijkheid voor de houder wordt voorzien om de 5 laatste transacties, alsook de uitstaande waarde te verifiëren.

3° *Artikel 6, 6°*, betreft de verplichting voor de uitgever om elk nieuw gebruik van het instrument na de kennisgeving te beletten. Die verplichting is niet van toepassing op het oplaadbare instrument daar een specifieke bepaling hierop van toepassing is als het instrument in zijn functie van ontlading zonder toegang tot de rekening van de houder werd gebruikt: artikel 8, § 3.

4° *Artikel 7, §1, 1° en 2°*: punt 1° betreft de aansprakelijkheid van de uitgever in geval van niet-uitvoering of onjuiste uitvoering van de verrichtingen. Punt 2° betreft de aansprakelijkheid van de uitgever bij verrichtingen verwezenlijkt zonder toestemming van de houder. Die bepalingen zijn niet toepasselijk aangezien een bijzonder aansprakelijkheidsregime voor het oplaadbare instrument wordt ingevoerd. Punt 3° van artikel 7, § 1, daarentegen wordt niet beoogd daar de uitgever aansprakelijk blijft voor de namaak van het oplaadbare instrument, zelfs als het gebruikt wordt in zijn functie van ontlading zonder toegang tot de rekening van de houder.

Le paragraphe 2 vise exclusivement cette dernière fonction, c'est-à-dire la fonction de déchargement, sans accès au compte du titulaire. Dans ce cas, certaines dispositions du présent chapitre ne sont pas applicables, conformément à l'article 1er, § 2, de la recommandation. En effet, l'opération ne s'effectue pas en ligne (*online*). Le fait qu'il n'y ait pas d'accès direct au compte au moment du déchargement limite le risque d'utilisation frauduleuse à la valeur stockée sur l'instrument. De plus, certaines des obligations imposées à l'émetteur ne peuvent être remplies pour des raisons techniques inhérentes au système.

Les dispositions inapplicables sont les suivantes.

1° *L'article 5, § 1er*, qui concerne l'obligation pour l'émetteur de fournir périodiquement au titulaire des informations postérieures aux opérations. La non-applicabilité de cette disposition est compensée par le §2 du même article qui impose à l'émetteur une obligation d'information spécifique aux instruments rechargeables.

2° *L'article 6, 4°*, concerne l'obligation pour l'émetteur de conserver un relevé interne des opérations pendant une période de 5 ans. Cette non-applicabilité est compensée par l'article 5, § 3, qui prévoit la possibilité pour le titulaire de vérifier les 5 dernières opérations et la valeur résiduelle.

3° *L'article 6, 6°*, concerne l'obligation à charge de l'émetteur d'empêcher toute nouvelle utilisation de l'instrument après la notification. Cette obligation n'est pas applicable à l'instrument rechargeable puisqu'une disposition spécifique à l'instrument rechargeable est applicable lorsque l'instrument a été utilisé dans sa fonction de déchargement sans accès au compte du titulaire : l'article 8, § 3.

4° *L'article 7, §1er, 1° et 2°*: le 1° concerne la responsabilité de l'émetteur en cas d'inexécution ou d'exécution incorrecte des opérations, le 2° concerne la responsabilité de l'émetteur en cas d'opérations effectuées sans l'autorisation du titulaire. Ces dispositions ne sont pas applicables puisqu'un régime particulier de responsabilité est mis en place pour l'instrument rechargeable. Par contre, le 3° de l'article 7, § 1er, n'est pas visé puisque l'émetteur reste responsable de la contrefaçon de l'instrument rechargeable, même lorsqu'il est utilisé dans sa fonction déchargement sans accès au compte du titulaire.

5° Artikel 8, § 1, tweede lid, 2° en 3. hebben betrekking op de verplichting voor de houder om aan de uitgever de boeking op zijn overzicht te melden van elke transactie die zonder zijn instemming werd verricht of van elke onregelmatigheid vastgesteld op de overzichten of de rekeninguittreksels. Die twee uitsluitingen zijn te rechtvaardigen door het feit dat de uitgever niet verplicht is om een overzicht te geven van de transacties als het oplaadbaar instrument gebruikt wordt om een waarde te ontladen zonder toegang tot de rekening.

Merken we nog op dat er een bijzonder aansprakelijkheidsregime geldt bij verlies of diefstal van een oplaadbaar instrument (bij ontlading zonder directe toegang tot de rekening van de houder) met een opslagbare waarde die beperkt is tot 125 euro (zie artikel 8 § 3).

HOOFDSTUK 2

Informatieverplichtingen van de uitgever

Artikel 4

§ 1.

Paragraaf 1 heeft betrekking op de inlichtingen die de uitgever aan de houder moet verstrekken vóór het sluiten van de overeenkomst. Dit werd geput uit artikel 3, §§ 1 en 2 van de aanbeveling.

Volgens het eerste lid heeft de uitgever de verplichting om aan de houder de voorwaarden mee te delen die de uitgifte en het gebruik van het instrument regelen, d.w.z. de voorwaarden waaronder een instrument mag afgeleverd en gebruikt worden.

In lid 2 wordt gepreciseerd dat de inlichtingen op een duidelijke en ondubbelzinnige wijze moeten worden voorgesteld, schriftelijk of op een duurzame drager. Het begrip *duurzame drager ter beschikking van de houder en waartoe hij toegang heeft*, komt overeen met het begrip bedoeld in de richtlijn overeenkomsten op afstand, wat omgezet werd door het artikel 79, § 1, van de afdeling 9 «Verkopen op afstand» van de WHPC.

Onder *duurzame drager* dient te worden verstaan een al dan niet papieren drager die naar de houder toegezonden kan worden. Een niet-papieren drager kan bijvoorbeeld een elektronische boodschap, een diskette, een CD-ROM, enz., zijn. Het is overigens belangrijk te preciseren dat de duurzame aard niet slaat op de drager zelf maar op de inhoud, dit wil zeggen op de informatie die op de drager voorkomt. Het gaat erom de

5° L'article 8, § 1er, alinéa 2, 2° et 3°, concerne l'obligation pour le titulaire de signaler à l'émetteur l'imputation sur son relevé de toute opération effectuée sans son accord ou toute irrégularité constatée sur ses relevés ou extraits de compte. Ces deux exclusions se justifient par le fait que l'émetteur n'a pas l'obligation de fournir de relevé des opérations lorsque l'instrument rechargeable est utilisé pour décharger une valeur sans accès au compte.

Signalons encore qu'un régime particulier de responsabilité s'applique en cas de perte ou de vol d'un instrument rechargeable avec une valeur rechargeable limitée à 125 euros (en cas de déchargement sans accès direct au compte du titulaire, voir article 8, § 3).

CHAPITRE 2

Obligations d'information de l'émetteur

Article 4

§ 1er.

Le paragraphe 1er est relatif aux informations que l'émetteur doit fournir au titulaire avant la conclusion du contrat. Il est issu de l'article 3, §§ 1er et 2, de la recommandation.

Selon l'alinéa 1er, l'émetteur a l'obligation de communiquer au titulaire les conditions qui régissent l'émission et l'utilisation de l'instrument, c'est-à-dire les conditions dans lesquelles un instrument peut être délivré et utilisé.

Le 2ème alinéa précise que les informations doivent être présentées de manière claire et non équivoque, par écrit ou sur un support durable. La notion de *support durable à la disposition du titulaire et auquel il a accès* correspond à la notion visée dans la directive contrats à distance, transposée à l'article 79, § 1er, de la section 9 « des contrats à distance » de la LPCC.

Par *support durable*, il faut entendre un support papier ou non papier qui peut être envoyé au titulaire. Un support non papier peut être par exemple un message électronique, une disquette, un CD-ROM, etc. Il est d'ailleurs important de préciser que le caractère durable s'applique non pas au support lui-même mais au contenu, c'est-à-dire aux informations contenues sur le support. Il s'agit de garantir la fiabilité et la non trans-

betrouwbaarheid en de onveranderlijkheid van de meegedeelde informatie te waarborgen; de veelvuldige dragers waarop zij doorgevoerd worden zijn van weinig belang.

In lid 3 wordt verduidelijkt dat de uitgever de verplichting heeft om gratis een informatie-document te overhandigen aan elke belanghebbende persoon die hierom vraagt. In tegenstelling tot de 2 vorige leden, komt dit 3de lid niet uit de aanbeveling. Het leek belangrijk om voorafgaand aan het sluiten van elke overeenkomst een zo ruim mogelijke verspreiding van de algemene voorwaarden mogelijk te maken.

Deze verplichting ziet er vooral op toe de moeilijkheden te verhelpen die de belanghebbende personen kunnen ondervinden als zij vóór het afsluiten van een overeenkomst proberen om de voorwaarden, die de uitgifte en het gebruik van instrumenten voor elektronische overmaking van geldmiddelen regelen, in handen te krijgen.

§ 2.

In § 2 wordt de inhoud van die voorafgaande inlichtingen nauwkeurig weergegeven. Hij is gebaseerd op artikel 3, §3 van de aanbeveling.

De uitgever moet aan de houder technische informatie verstrekken over het dagelijkse gebruik van het elektronische instrument voor overmaking van geldmiddelen.

1° en 2° Overname van artikel 3, §3, a) van de aanbeveling. Het begrip *Beschrijving van het instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen*, houdt meer bepaald in :

- een bondige beschrijving van het instrument en van de werking ervan,
- Onder de «technische kenmerken» van de communicatie-uitrusting die de houder mag gebruiken, dient vooral te worden begrepen dat de technische beperkingen duidelijk moeten medegedeeld worden. De houder moet er bijvoorbeeld duidelijk over ingelicht worden dat bij een on-line betaling op het internet, of bij een betaling door middel van de wap-functie op een mobiele telefoon, de betaling niet kan verricht worden op sommige toestellen die niet compatibel zijn met de communicatie-uitrusting van de uitgever. De minimale technische vereisten en de restricties op dit gebied dienen dus duidelijk te worden medegedeeld.
- het grondgebied waarop het instrument kan worden gebruikt,

formation des informations communiquées, peu importe les multiples supports sur lesquels elles transitent.

Le 3ème alinéa précise que l'émetteur a l'obligation de remettre gratuitement et sur demande un document d'information à toute personne intéressée. Contrairement aux 2 précédents alinéas, ce 3ème alinéa ne provient pas de la recommandation. Il a semblé important de permettre une diffusion des conditions générales de la manière la plus large possible et préalablement à la conclusion de tout contrat.

Surtout, cette obligation vise à mettre fin aux difficultés que peuvent rencontrer les personnes intéressées lorsqu'elles cherchent à se procurer, avant de conclure un contrat, les conditions régissant l'émission et l'utilisation d'instruments de transfert électronique de fonds.

§ 2.

Le § 2 détaille le contenu de ces informations préalables. Il est basé sur l'article 3, § 3, de la recommandation.

Des informations techniques concernant l'utilisation quotidienne de l'instrument de transfert électronique de fonds doivent être fournies au titulaire par l'émetteur.

1° et 2° Reprise de l'article 3, § 3, a), de la recommandation. Par *description de l'instrument de transfert électronique de fonds*, il faut entendre notamment :

- une description succincte de l'instrument et de son mode de fonctionnement,
- Par «caractéristique technique» de l'équipement de communication que le titulaire est autorisé à employer, on entend notamment que doivent être communiquées clairement les restrictions techniques. Par exemple, dans le cas où lors d'un paiement en ligne sur internet ou par la fonction wap d'un téléphone mobile le titulaire, qui dispose d'un certain type d'ordinateur ou d'un certain type de téléphone, ne peut effectuer un paiement car l'appareil n'est pas compatible avec l'équipement de communication de l'émetteur, ce titulaire doit être prévenu. Les exigences techniques minimales et les restrictions dans ce domaine doivent donc être communiquées clairement.
- le(s) territoire(s) sur le(s)quel(s) l'instrument peut être utilisé,

- de toegangspunten tot de diensten,
- de technische dragers die gebruikt kunnen worden en hun technische eigenschappen,
- de lijst met de erkende dragers of ten minste het letterwoord dat toelaat ze te herkennen, met inbegrip van de computers en modems die aan de technische en veiligheidsvereisten, door de uitgever gesteld, voldoen,
- de verschillende transacties die door het instrument verricht kunnen worden alsook een korte beschrijving van de transacties,
- de geldigheidsduur en de bestemming van het saldo dat overblijft na afloop van deze periode in het geval van elektronisch oplaadbare betaalinstrumenten,
- hoe getarifeerd wordt: door een bijdrage, per transactie, procentueel, enz.

3° De maximumbedragen moeten gezien worden als zijnde de verschillende beperkingen gesteld aan het gebruik van het instrument. In het bijzonder kan geweten worden op de maandelijkse limiet, alsook op het maximumbedrag per verrichting. Ook de maximumbedragen verbonden aan de kredietopening overeenkomstig de wet op het consumentenkrediet, door middel van dergelijke instrumenten, vallen hieronder.

Wat de beschrijving van de gebruiksmogelijkheden van het instrument (2°) en van de eventueel toegepaste maximumbedragen (3°) betreft, werd hier uitdrukkelijk aan toegevoegd dat de uitgever de houder ook dient in te lichten omtrent de gebruiksmogelijkheden en maximumbedragen, toegepast in het buitenland. Het blijkt echter onmogelijk de uitgever hier een absolute verplichting op te leggen om de houder op een volledige manier te informeren omtrent gebruikslimieten of toegepaste maximumbedragen van alle terminalnetwerken.

Om deze reden werd deze nieuwe informatieverplichting aangevuld met de frasering «in de mate van het mogelijke»: de uitgever moet de houder, of de geïnteresseerde persoon, zo volledig mogelijk inlichten, onder meer rekening houdende met de door de houder uitgedrukte behoefte aan voorlichting en rekening houdend met het door de houder meegedeelde of redelijkerwijze voorzienbare gebruik. Deze frasering moet dus begrepen worden in de zin van de informatieverplichting die op de professioneel ten opzichte van de leek weegt, zoals deze informatieverplichting in artikel 30 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument vervat is.

4° Overname van artikel 3, §3, b) van de aanbeveling. De inlichtingen betreffende de verplichtingen en

- les points d'accès aux services,
- les vecteurs techniques qui peuvent être utilisés et leurs caractéristiques techniques,
- la liste des vecteurs agréés ou du moins le sigle permettant de les reconnaître, y compris les ordinateurs et modems qui remplissent les exigences techniques et de sécurité posées par l'émetteur,
- les différentes opérations qu'il est possible d'effectuer au moyen de l'instrument ainsi qu'une brève description des opérations,
- la durée de validité et le sort du solde restant après l'expiration de cette période dans le cas des instruments rechargeables,
- la forme de la tarification par redevance, par opération, pourcentage, etc.

3° Les plafonds s'entendent comme les différentes limites posées à l'utilisation de l'instrument. Sont en particulier visés, la limite mensuelle et le plafond par opération, de même que les plafonds liés à l'ouverture de crédit au moyen de tels instruments en conformité avec la loi sur le crédit à la consommation.

En ce qui concerne la description des possibilités d'utilisation de l'instrument (2°) et des plafonds éventuellement appliqués (3°), on a expressément ajouté que l'émetteur devait aussi informer le titulaire relativement aux possibilités d'utilisation et aux plafonds appliqués à l'étranger. Toutefois, il apparaît qu'il est impossible d'imposer à l'émetteur une obligation absolue d'informer le titulaire de manière complète relativement aux limites d'utilisation ou des plafonds appliqués pour tous les réseaux de terminaux.

C'est la raison pour laquelle cette nouvelle obligation d'information a été complétée par les mots «dans la mesure du possible»: l'émetteur doit informer le titulaire, ou la personne intéressée, le plus complètement possible, entre autres en tenant compte du besoin d'information exprimé par le titulaire et compte tenu de l'usage déclaré par le titulaire ou raisonnablement prévisible. Ces mots doivent donc être compris à la lumière de l'obligation d'information qui pèse sur les professionnels vis-à-vis du non-spécialiste. Une obligation d'information du même type est contenue à l'article 30 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

4° Reprise de l'article 3, § 3, b), de la recommandation. Doivent également être fournies, les informa-

aansprakelijkheden van elk der partijen moeten eveneens verstrekt worden overeenkomstig de artikelen 5 tot 8.

De concrete invulling, overeenkomstig de voorschriften van deze wet, van de respectieve verplichtingen en aansprakelijkheid hangt ontegensprekelijk samen met de graad van veiligheid die de uitgever met betrekking tot het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen waarborgt. Aangezien de veiligheid van een betaalinstrument een essentieel onderdeel van het contract tot uitgifte en gebruik van het betaalinstrument vormt, werd er uitdrukkelijk in voorzien dat de uitgever op duidelijke wijze de risico's en de voorzorgsmaatregelen met betrekking tot het elektronisch betaalinstrument, beschrijft.

5° Vóór de ondertekening van de overeenkomst moet de houder ingelicht worden over de voorwaarden en uitvoeringsmodaliteiten van de kennisgeving bij diefstal, verlies of enig ander voorval met betrekking tot zijn instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen. Er dient te worden opgemerkt dat die informatie niet voorzien is in artikel 3, § 3 van de aanbeveling.

6° Overname van artikel 3, § 3, c) van de aanbeveling. De termijnen voor debiteren of crediteren van de rekening en de valutadatum moeten worden vermeld wanneer de houder over een rekening bij de uitgever beschikt. In het tegenovergestelde geval moet de uitgever de normale termijn aanduiden binnen dewelke hem de facturering wordt toegestuurd. Deze laatste hypothese heeft betrekking op de instrumenten die aan een houder worden geleverd los van het bestaan van een rekening bij de uitgever.

7° Overname van artikel 3, § 3, d) van de aanbeveling. De aanduiding van al de financiële lasten die op de houder wegen wordt eveneens voorzien, met inbegrip van de kosten voor het instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen en de beheerskosten van de bijhorende rekening.

8° Overname van artikel 3, § 3, e) van de aanbeveling. De informatie over de beroepsvoorwaarden en –modaliteiten veronderstelt een aanduiding omtrent de te volgen procedure evenals de gegevens over de dienst, aansprakelijk voor de behandeling van klachten, en de dienst die overeenkomstig artikel 6, 5° werd opgericht.

De Raad van State merkte nog op dat de bepalingen van artikel 3, lid 4, van de aanbeveling niet omgezet werden door de huidige wet. Dit lid voorziet in een spe-

tions concernant les obligations et responsabilités de chacune des parties, conformément aux articles 5 à 8.

Le contenu concret des obligations et responsabilités respectives des titulaires et émetteurs, conformes aux prescrits de la présente loi, dépend incontestablement du degré de sécurité que l'émetteur garantit en ce qui concerne l'instrument de transfert électronique de fonds. Vu que la sécurité d'un instrument de paiement est un élément essentiel du contrat de mise à disposition et utilisation de l'instrument de paiement, il a été expressément prévu que l'émetteur décrirait de manière claire les risques et les mesures de prudence relatives à l'instrument de paiement électronique.

5° Avant la signature du contrat, le titulaire doit être informé des conditions et modalités d'exercice de la notification en cas de vol, perte ou autre incident relatif à son instrument de transfert électronique de fonds. A noter que cette information n'est pas prévue par l'article 3, § 3, de la recommandation.

6° Reprise de l'article 3, § 3, c), de la recommandation. Les délais de débit ou crédit du compte et la date de valeur doivent être mentionnés si le titulaire dispose d'un compte chez l'émetteur. Dans le cas contraire, l'émetteur doit indiquer le délai normal dans lequel la facturation lui sera adressée. Cette dernière hypothèse vise les instruments qui sont délivrés à un titulaire indépendamment de l'existence d'un compte chez l'émetteur.

7° Reprise de l'article 3, § 3, d), de la recommandation. Est également prévue, l'indication de toutes les charges financières qui pèsent sur le titulaire, en ce compris les frais relatifs à l'instrument de transfert électronique de fonds et les frais de gestion du compte afférent.

8° Reprise de l'article 3, § 3, e), de la recommandation. L'information sur les conditions et modalités de recours suppose une indication concernant la procédure à suivre ainsi que les coordonnées du service responsable du traitement des réclamations et du service mis en place conformément à l'article 6, 5°.

Le Conseil d'État faisait encore observer que les dispositions de l'article 3, alinéa 4, de la recommandation n'ont pas été transposées par la présente loi. Cet

cifieke informatieverplichting bij de mogelijkheid tot gebruik van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen in het buitenland, omtrent:

1. het bedrag van de eventueel voor valutatransacties in rekening gebrachte provisies en kosten, in voorkomend geval met inbegrip van de tarieven;
2. de referentiewisselkoers die voor de omrekening van valutatransacties wordt gehanteerd, met inbegrip van de voor de vaststelling van deze koers relevante datum

Er kan op deze opmerking van de Raad van State geantwoord worden dat een volledige overname van lid 4 van artikel 3 van de aanbeveling niet wenselijk werd geacht, gezien het feit dat het voor de uitgever niet altijd mogelijk is de houder voorafgaand te informeren over alle kosten omtrent valutatransacties, en gezien de gedetailleerde informatieverplichtingen die op de uitgever op periodieke basis rusten (zie in het bijzonder 3° van artikel 5, § 1).

Er kan overigens ook gewezen worden op 7° van § 2, dat zeer ruim is en dat de vermelding van al de door de houder verschuldigde kosten en meer bepaald, in voorkomend geval, de berekeningswijze van de wisselkoers oplegt.

Artikel 5

§ 1.

Artikel 5, § 1, heeft betrekking op de inlichtingen die de uitgever moet verschaffen, nadat de houder met behulp van het instrument transacties verricht heeft. Dit artikel is de omzetting van artikel 4, § 1 van de aanbeveling.

Overeenkomstig artikel 3, § 2, is § 1 niet van toepassing op het oplaadbare instrument indien het een ontladingsfunctie vervult zonder toegang tot de rekening.

De uitgever moet periodiek aan de houder een reeks inlichtingen verstrekken over de transacties die laatstgenoemde met behulp van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen verricht heeft. Deze inlichtingen zijn verschillend van het kasticket of de strook die bij elke transactie ontvangen worden. De periodiciteit van deze overzichten moet voldoende zijn teneinde de houder toe te laten zijn uitgaven op een redelijke manier bij te houden.

alinéa prévoit une obligation d'information spécifique, lorsqu'un instrument de transfert électronique de fonds peut être employé pour des transferts de fonds à l'étranger, concernant:

1. le montant des commissions et des frais prélevés sur les opérations dans une devise étrangère et, le cas échéant, les taux appliqués;
2. le cours de change de référence utilisé pour convertir le montant des opérations réalisées dans une devise étrangère et la date prise en compte pour le déterminer

À cette remarque du Conseil d'État on peut répondre qu'une reprise intégrale de l'alinéa 4 de l'article 3 de la recommandation n'a toutefois pas paru judicieuse, étant donné que, pour l'émetteur, il n'est pas toujours possible d'informer préalablement le titulaire des coûts relatifs aux opérations en devises, et qu'il faut tenir compte du fait qu'il existe déjà un devoir d'information détaillé qui pèse sur l'émetteur de manière périodique (voir en particulier le 3° de l'article 5, § 1er).

On peut par ailleurs se référer aussi au 7° du § 2, qui est très large et qui impose la mention de tous les frais à charge du titulaire, notamment, le cas échéant, le mode de calcul du taux de change.

Article 5

§ 1er.

L'article 5, § 1er, est relatif aux informations que l'émetteur doit fournir après que des opérations ont été effectuées par le titulaire à l'aide de l'instrument. Il transpose l'article 4, § 1er, de la recommandation.

Conformément à l'article 3, § 2, le § 1er n'est pas applicable à l'instrument rechargeable dans sa fonction déchargement sans accès au compte.

L'émetteur doit fournir périodiquement au titulaire une série d'informations concernant les opérations qu'il a effectuées au moyen de l'instrument de transfert électronique de fonds. Ces informations sont distinctes du ticket de caisse ou de la souche reçue lors de chaque opération. La périodicité de ces relevés doit être suffisante pour permettre au titulaire de *suivre* raisonnablement l'état de ses dépenses.

1° Bij deze inlichtingen horen de datum, het bedrag, de waardedatum; deze moeten leiden tot de identificatie van de begunstigde (naam, adres), die nauwkeurig genoeg moeten zijn om de transactie in haar context terug te plaatsen en de andere partij duidelijk te identificeren.

2° Het bedrag waarvoor de rekening van de houder werd gedebiteerd, moet worden vermeld, in de munt van de rekening en in voorkomend geval in de gebruikte vreemde valuta.

3° Het bedrag van de commissielonen en de kosten die voor bepaalde soorten transacties aan de houder worden aangerekend, dient vermeld te worden. Gedacht kan worden aan de commissielonen die aan de uitgever verschuldigd zijn bij transacties die in het buitenland met behulp van het instrument verricht werden.

Voor een transactie in vreemde valuta moeten in het overzicht het bedrag in de nationale munt en dat in vreemde valuta vermeld staan, evenals de door de kredietinstelling toegepaste wisselkoers. Aan de basis van dit artikel ligt de wil om banktransacties doorzichtig te maken, en de houder een duidelijk zicht te geven op alle kosten, verbonden aan de transactie.

§ 2. Deze bepaling, die niet van de aanbeveling afkomstig is, vraagt geen bijzondere commentaar.

§ 3 is de omzetting van artikel 4, § 2 van de aanbeveling. Hij slaat enkel op het oplaadbare instrument. Daar de houder geen overzicht krijgt, moet de uitgever hem de mogelijkheid bieden om de laatste vijf uitgevoerde transacties na te kijken alsook de uitstaande waarde die op het instrument is opgeslagen. De houder zal aldus alle bijzonderheden van de door hem verrichte transacties kunnen bekijken.

Hierdoor kan de omvang van de aansprakelijkheid van de uitgever worden bepaald bij totaal of gedeeltelijk verlies van de waarde die op het instrument is opgeslagen of bij verkeerde uitvoering van een transactie met behulp van het oplaadbare instrument, wanneer dit verlies of deze verkeerde uitvoering aan een slechte werking te wijten zijn, overeenkomstig artikel 7, § 2, 3°.

§ 4.

Deze paragraaf steunt op artikel 7, §1, van de aanbeveling.

In het geval van een overeenkomst van onbepaalde duur kan de uitgever zich de mogelijkheid voorbehouden

1° Les informations doivent mentionner la date, le montant, la date de valeur ; elles doivent identifier le bénéficiaire (nom, adresse). Elles doivent permettre une identification suffisante pour replacer l'opération dans son contexte et identifier clairement l'autre partie ;

2° Le montant débité du compte du titulaire doit être mentionné, dans la monnaie du compte et, le cas échéant dans la devise étrangère utilisée.

3° Le montant des commissions et frais appliqués à certains types d'opérations à charge du titulaire doit être indiqué. On pense par exemple aux commissions dues à l'émetteur dans le cas de transactions effectuées à l'étranger avec l'instrument.

Dans le cas d'une opération impliquant des devises étrangères, le relevé doit mentionner le montant en devises nationales et étrangères, ainsi que le taux de change appliqué par l'établissement de crédit. Cet article trouve sa source dans une volonté de transparence des opérations bancaires, et de donner au titulaire une vue claire de tous les coûts, liés à la transaction.

§ 2. Cette disposition qui ne provient pas de la directive, n'appelle pas de commentaire particulier.

Le § 3 transpose l'article 4, § 2, de la recommandation. Il ne concerne que l'instrument rechargeable. L'émetteur doit offrir au titulaire la possibilité de vérifier au minimum les 5 dernières opérations effectuées grâce à son instrument rechargeable, ainsi que la valeur résiduelle stockée sur l'instrument. Le titulaire sera ainsi à même de connaître le détail des opérations qu'il a effectuées.

Cette possibilité permet de connaître l'étendue de la responsabilité de l'émetteur en cas de perte de tout ou partie de la valeur stockée sur l'instrument ou de l'exécution incorrecte d'une opération effectuée à l'aide de l'instrument rechargeable, lorsque cette perte ou cette exécution incorrecte sont dues à un dysfonctionnement, conformément à l'article 7, § 2, 3°.

§ 4.

Ce paragraphe se base sur l'article 7, § 1er, de la recommandation.

L'émetteur peut se réserver la possibilité de modifier les conditions contractuelles d'un contrat à durée

den contractbepalingen wijzigen. Maakt hij gebruik van dit recht, dan moet hij de houder hiervan individueel op de hoogte brengen, hetzij schriftelijk, hetzij op een duurzame drager, te zijner beschikking staand en voor hem toegankelijk, ten minste twee maanden voor de toepassing van de wijzigingen.

Deze mogelijkheid gaat gepaard met een dubbele informatieplicht :

- enerzijds moet de uitgever de houder inlichten dat hij over een termijn van twee maand beschikt om de overeenkomst op te zeggen; in deze mededeling dient gepreciseerd te worden dat de opzegging kosteloos is voor de houder;

- anderzijds moet de uitgever de houder ervan op de hoogte brengen dat het niet opzeggen van de overeenkomst binnen de vastgestelde termijn overeenkomt met het aanvaarden van de gewijzigde voorwaarden.

Deze tweede verplichting tot voorlichting komt niet voor in de aanbeveling. Het is echter wenselijk gebleken hierin te voorzien, opdat de houder zou weten dat hij door niet te reageren wordt geacht de gewijzigde contractbepalingen te hebben aanvaard.

Gelet op de tijd, nodig om een nieuwe rekening te openen en voor het verkrijgen van een nieuwe kaart, werd een termijn van ten minste twee maanden voor het opzeggen van de overeenkomst redelijk geacht.

De hierboven beschreven regeling wijkt enigszins af van wat er voor een wijziging van de voorwaarden van een overeenkomst bepaald is in de afdeling «Onrechtmatige Bedingen» in de WHPC. Deze afdeling vormt het gemeen consumentenrecht in onrechtmatige bedingen gesloten tussen verkopers en consumenten, ten opzichte van tal van sectoriële wetten, zoals bijvoorbeeld de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet. Deze sectoriële wetten bevatten op hun beurt een specifieke regeling van sommige onrechtmatige bedingen voor wat de bedingen betreft die onder het toepassingsgebied van die specifieke wetten vallen.

Artikel 32.9. van de WHPC stelt dat onrechtmatig zijn, de bedingen en voorwaarden of de combinaties van bedingen en voorwaarden die ertoe strekken «...de verkoper toe te staan de overeenkomst eenzijdig... te wijzigen zonder schadeloosstelling voor de consument, behoudens overmacht;»

Naast de verplichting tot voorlichting van de consument betreffende de verkoopsvoorwaarden (artikel 30 WHPC), die logisch gezien ook op elke wijziging van de voorwaarden van toepassing is, dient de verkoper

indeterminée. En cas d'usage de ce droit, il doit en informer le titulaire individuellement, par écrit ou sur un autre support durable à sa disposition et auquel le titulaire a accès, deux mois au moins avant la mise en application des modifications.

Cette faculté est assortie d'une double obligation d'information :

- d'une part, l'émetteur doit informer le titulaire qu'il dispose d'un délai de deux mois pour dénoncer le contrat ; l'information précise que la dénonciation a lieu sans frais pour le titulaire ;

- d'autre part, l'émetteur a l'obligation d'informer le titulaire que son absence de dénonciation du contrat dans le délai imparti vaut acceptation des conditions modifiées.

Cette 2ème obligation d'information n'est pas prévue dans la recommandation : il a semblé souhaitable de la prévoir afin d'éviter que le titulaire ignore que son absence de réponse sera considérée comme une acceptation.

Un délai de deux mois pour la dénonciation du contrat a été jugé raisonnable, vu le temps nécessaire pour ouvrir un autre compte et pour obtenir une nouvelle carte.

Les dispositions ci-dessus dérogent quelque peu à ce qui est prévu dans la section «Clauses abusives» de la LPCC, en ce qui concerne la modification des conditions d'un contrat. Cette section constitue le droit commun des clauses abusives dans les contrats conclus entre vendeurs et consommateurs, par rapport à plusieurs lois sectorielles, comme la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation. Ces lois sectorielles contiennent à leur tour une réglementation spécifique de certaines clauses abusives qui tombent dans le champ d'application de ces lois spécifiques.

L'article 32.9. de la LPCC prévoit que sont abusives les clauses et conditions ou les combinaisons de clauses et conditions qui ont pour objet de «...permettre au vendeur de ...modifier unilatéralement le contrat sans dédommagement pour le consommateur, hormis le cas de force majeure;»

Outre l'obligation d'information du consommateur relative aux conditions de vente (article 30 LPCC), qui logiquement s'applique également à chaque modification des conditions, le vendeur doit donc, selon cette

de consument volgens deze bepaling dus te vergoeden in geval van eenzijdige wijziging, behoudens in het geval van overmacht.

Er dient dan weer te worden opgemerkt dat de regeling in de hier besproken wet, overgenomen van de aanbeveling, wél aansluit met wat er in de richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (P.B.E.G. nr. L 95 van 21 april 1993, p. 29 en verder) is bepaald voor de wijziging van overeenkomsten van onbepaalde duur (zie punt 2.b) tweede lid van de bijlage bij deze richtlijn), namelijk het binnen redelijke tijd vooraf in kennis stellen en de consument de mogelijkheid bieden de overeenkomst te ontbinden).

Deze wijzigingen kunnen uiteraard geen beperking van de rechten van de houder, bepaald in deze wet, tot gevolg hebben.

Tenslotte wordt in het laatste lid verduidelijkt dat bij wijziging van het debetrentepercentage de termijn van twee maanden niet toepasselijk is. In dit geval moet de uitgever de wijziging zo vlug mogelijk aan de houder meedelen en hem de mogelijkheid bieden de overeenkomst kosteloos op te zeggen.

Hoofdstuk 3

Verplichtingen en aansprakelijkheid van de uitgever

Artikel 6

In dit artikel worden de verplichtingen ten laste van de uitgever opgesomd. Het is een omzetting van artikel 7, § 2 van de aanbeveling. Punt 6° van artikel 6 zet het artikel 9, § 2 van de aanbeveling om. Enkel het punt 2° van artikel 6 komt niet voort uit de aanbeveling.

Wat de verplichtingen (artikel 6) en de aansprakelijkheid (artikel 7) van de uitgever betreft, merkt de Raad van State op dat ermee rekening dient te worden gehouden dat in België een groot deel van de betaal kaarten niet door de uitgever zelf worden verstrekt, maar wel door bepaalde ondernemingen die daartoe door de uitgever worden aangesteld en die voor diens rekening handelen. De Raad van State vraagt dan ook te verduidelijken, teneinde iedere twijfel te voorkomen, in welke mate deze verplichtingen en aansprakelijkheid ook moeten worden geacht te gelden ten aanzien van de voornoemde ondernemingen.

disposition, indemniser le consommateur en cas de modification unilatérale, sauf en cas de force majeure.

Il faut cependant noter que les dispositions de la présente loi, reprises de la recommandation, suivent le prescrit de la directive 93/13/CEE du Conseil, du 5 avril 1993, concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs (J.O.C.E., n° L 95 du 21 avril 1993, p. 29 et suivantes) en ce qui concerne la modification de contrats à durée indéterminée (voir 2.b), deuxième alinéa de l'annexe à cette directive), à savoir d'en informer le consommateur avec un préavis raisonnable, et que celui-ci soit libre de résilier le contrat.

Ces modifications ne peuvent évidemment pas avoir pour conséquence de restreindre les droits du titulaire, telles que définis dans la présente loi.

Enfin, le dernier alinéa précise que le délai de deux mois ne s'applique pas en cas de modification du taux d'intérêt débiteur : dans ce cas, l'émetteur doit néanmoins informer le titulaire dans les meilleurs délais et lui laisser la possibilité de résilier le contrat sans frais.

Chapitre 3

Obligations et responsabilités de l'émetteur

Article 6

Cet article énumère les obligations à charge de l'émetteur. Il transpose l'article 7, § 2, de la recommandation. Il faut noter que le 6° de l'article 6 transpose l'article 9, § 2, de la recommandation. Seul le 2° de l'article 6 ne provient pas de la recommandation.

En ce qui concerne les obligations (article 6) et les responsabilités (article 7) de l'émetteur, le Conseil d'État estime qu'il y a lieu de tenir compte du fait qu'en Belgique, une grande partie des cartes de paiement ne sont pas délivrées par l'émetteur lui-même, mais par certaines entreprises qui sont désignées à cette fin par l'émetteur et qui agissent pour le compte de celui-ci. Le Conseil d'État demande dès lors de préciser, afin de ne laisser subsister aucun doute, dans quelle mesure ces obligations et responsabilités doivent s'appliquer aux entreprises précitées.

Als antwoord op deze vraag kan verwezen worden naar artikel 1, 3° van deze wet, waar het begrip «uitgever» in essentie slaat op de medecontractant van de houder. Het is logisch dat de verplichtingen en aansprakelijkheid, bepaald in hoger genoemde artikelen, dan ook op de medecontractant van de houder wegen, daar de medecontractant de enige partij is waarop de houder zich kan verhalen in geval van gebrekkige nakoming of niet-nakoming van de verplichtingen die krachtens deze wet op hem wegen.

1° De uitgever krijgt een echte resultaatsverbintenis opgelegd: hij moet alle nodige maatregelen treffen om de vertrouwelijkheid van het persoonlijk identificatienummer of van een andere identificatiecode van de houder tegenover derden te waarborgen. De uitgever dient eveneens binnen zijn bedrijf maatregelen te nemen om het naleven van die vertrouwelijkheidsplicht door zijn personeel te laten waarborgen. Men zou kunnen denken aan de hypothese waarbij de uitgever zelf het identificatienummer niet zou kennen, wat het risico op bedrog vanwege de uitgever of zijn personeel zou vermijden (de toekenning van de nummers kan gebeuren per computer zonder menselijke tussenkomst; het is niet noodzakelijk een spoor van dit nummer te bewaren; bij verlies wordt een ander nummer toegekend). Het verband tussen het instrument en zijn identificatienummer wordt rechtstreeks in het systeem ingebracht, zonder menselijke tussenkomst. Het identificatienummer wordt immers hetzij op de magnetische strip van het instrument, hetzij op de microprocessor van het instrument aangebracht. Het niet-naleven van deze verplichting wordt bestraft op grond van artikel 9.

2° Deze bepaling strekt ertoe de uitgever aansprakelijk te stellen voor het verzenden van een instrument naar de houder, alsook voor de middelen die het gebruik ervan mogelijk maken (zoals het persoonlijk identificatienummer of enig andere kaartidentificatie), tot het ogenblik waarop het instrument door de houder in bezit genomen wordt.

3° De negatieve verplichting (om iets niet te doen) die door deze bepaling wordt opgelegd moet worden begrepen als een resultaatsverbintenis waarvan de niet-naleving wordt bestraft op grond van artikel 12, 2°, tweede lid. Het verbod geldt niet als het er enkel maar om gaat een bestaand instrument te vervangen.

4° De uitgever is verplicht gedurende een periode van ten minste 5 jaar een spoor van de transacties te bewaren, verricht met behulp van een instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen. Deze duur komt overeen met die voorzien in artikel 7, derde lid van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld (B.S. 9 februari 1993).

En réponse à cette demande, on peut renvoyer à l'article 1, 3° de la présente loi, où la notion d'émetteur est définie essentiellement comme celle de cocontractant du titulaire. Il est logique que les obligations et la responsabilité définies aux articles susmentionnés s'imposent au cocontractant du titulaire. Le cocontractant est en effet la seule partie à laquelle le titulaire peut avoir recours en cas d'exécution défectueuse ou de non-exécution des obligations qui pèsent sur lui en vertu de la présente loi.

1° Une véritable obligation de résultat est imposée à l'émetteur : il doit prendre toutes les mesures qui s'imposent pour garantir la confidentialité vis à vis de tiers du numéro d'identification personnel ou de tout autre code d'identification du titulaire. Pour assurer le respect de cette obligation de confidentialité, l'émetteur doit prendre des mesures au sein de son entreprise afin de faire respecter cette obligation par son personnel. On peut envisager l'hypothèse où l'émetteur lui-même n'aurait pas connaissance du numéro d'identification, ce qui éviterait les risques de fraude de la part de l'émetteur lui-même ou de son personnel (l'octroi des numéros peut se faire par ordinateur sans intervention humaine; garder la trace de ce numéro n'est pas nécessaire; en cas de perte, un nouveau numéro est octroyé). Le lien entre l'instrument et son numéro d'identification est envoyé directement dans le système sans qu'une intervention humaine ne soit nécessaire. En effet, le numéro d'identification est inscrit soit sur la piste magnétique de l'instrument, soit sur le microprocesseur de l'instrument. Une sanction pour le non-respect de cette obligation est prévue à l'article 9.

2° Le but de cette disposition est de rendre l'émetteur responsable de l'envoi d'un instrument au titulaire ainsi que des moyens qui en permettent l'utilisation (tels le numéro d'identification personnel ou tout autre identifiant de la carte), jusqu'à la prise de possession de l'instrument par le titulaire.

3° L'obligation négative (de ne pas faire) imposée par cette disposition doit être comprise comme une obligation de résultat dont le non-respect est sanctionné par l'article 12, 2°, alinéa 2. L'interdiction ne vaut pas lorsqu'il s'agit simplement de remplacer un instrument existant.

4° L'émetteur a l'obligation de conserver une trace des opérations effectuées à l'aide d'un instrument de transfert électronique de fonds pendant une période d'au moins 5 ans. Cette durée correspond à celle prévue à l'article 7, alinéa 3, de la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins de blanchiment de capitaux (M.B. 9 février 1993).

5° Gelet op het belang van de kennisgeving van diefstal of verlies voor de risicoverdeling tussen uitgever en houder, is het belangrijk dat de houder een bewijs kan leveren van de kennisgeving, vooral wanneer deze per telefoon gebeurt, door invoering van een *identificatiesysteem* voor telefonische kennisgevingen. Het kan gaan om de toekenning van een dossiernummer dat de oproep begeleidt en dat aantoonst dat de kennisgeving wel degelijk heeft plaatsgevonden. De houder zal zich daarop kunnen beroepen indien de uitgever het bestaan of het tijdstip van de kennisgeving betwist. Het is inderdaad van belang dat door dit systeem niet alleen het bestaan van de kennisgeving, maar ook de datum en het uur kunnen bewezen worden. Het niet-naleven van deze verplichting wordt bestraft op grond van artikel 9, 2°, tweede lid.

6° Dit lid vloeit voort uit artikel 9, § 2, van de aanbeveling. Hoewel de aanbeveling in een eenvoudige middelenverbintenis voorziet, bleek het evenwel verkieslijk om de uitgever een echte *resultaatsverbintenis* op te leggen. Hij is inderdaad de enige persoon die over de mogelijkheid beschikt een einde te maken aan het gebruik van het instrument. Merken we op, dat deze resultaatsverbintenis blijft gelden voor de uitgever, zelfs in geval van grove nalatigheid van de houder of bij frauduleus gebruik door de houder zelf.

De Raad van State vroeg in haar advies minstens de onderlinge verhouding te verduidelijken tussen deze verplichting van de uitgever, en het artikel 8, § 2, vierde lid. Het is de Raad van State meer bepaald niet duidelijk op welke wijze de in artikel 6, 6° omschreven verplichting van de uitgever om vanaf de kennisgeving elk nieuw gebruik van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen te beletten, zelfs indien de houder frauduleus heeft gehandeld, zich verhoudt tot artikel 8, § 2, vierde lid. Dit artikel bepaalt juist dat de houder wél aansprakelijk is ingeval de uitgever het bewijs levert dat de houder frauduleus heeft gehandeld. Bovendien is het volgens de Raad van State weinig waarschijnlijk dat er na het verhinderen van elk gebruik nog schade hieruit zal voortvloeien.

Hierop kan geantwoord worden dat het gaat om twee verschillende problemen. Artikel 6, 6° handelt over één van de verplichtingen die op de uitgever wegen: het gaat om een resultaatsverbintenis om elk verder gebruik te doen stoppen. Deze verplichting staat los van de omstandigheden rond het verlies of de diefstal en is een absolute beschermingsmaatregel. De verplichtingen die op de uitgever (of de houder) wegen moeten los gezien worden van hun aansprakelijkheid, die meestal pas a posteriori naar voor zal komen en zal kunnen beoordeeld worden, indien nodig door de rech-

5° Vu l'importance de la notification du vol ou de la perte dans le partage des risques entre l'émetteur et le titulaire, il est important de ménager au titulaire une preuve de la notification, notamment quand celle-ci se fait par téléphone, en instaurant un système d'*identification* de la notification téléphonique. Il peut s'agir de l'octroi d'un numéro de dossier concomitant à l'appel, qui prouvera que la notification a bien eu lieu. Le titulaire pourra s'en prévaloir si l'émetteur conteste l'existence ou le moment de la notification. Il est en effet important que ce système d'identification permette de prouver non seulement l'existence de la notification mais encore la date et l'heure. Le non-respect de cette obligation est sanctionné par l'article 9, 2°, alinéa 2.

6° Cet alinéa est issu de l'article 9, § 2, de la recommandation. Toutefois, alors que la recommandation prévoit une simple obligation de moyen, il a semblé préférable d'imposer à l'émetteur une véritable *obligation de résultat*. Il est en effet la seule personne disposant de la possibilité de stopper l'utilisation de l'instrument. Notons que cette obligation pèse sur l'émetteur même en cas de négligence grave du titulaire ou d'utilisation frauduleuse par le titulaire lui-même.

Le Conseil d'État, dans son avis, a demandé qu'au moins soient clarifiés les rapports réciproques entre cette obligation de l'émetteur, et l'article 8, § 2, quatrième alinéa. Plus particulièrement, le Conseil d'État ne voit pas clairement de quelle manière les obligations de l'émetteur, décrites à l'article 6, 6°, qui visent à empêcher toute nouvelle utilisation de l'instrument de transfert électronique de fonds dès la notification, même si le titulaire a agi frauduleusement, s'articulent avec l'article 8, § 2, quatrième alinéa. Cet article stipule précisément que le titulaire reste responsable si l'émetteur rapporte la preuve que le titulaire a agi frauduleusement. De plus, selon le Conseil d'État, il est peu vraisemblable qu'après que toute utilisation ait été empêchée, un dommage résulte de cette situation.

A ce qui précède, on peut répondre qu'il s'agit de deux problèmes distincts. L'article 6, 6° traite d'une des obligations qui pèsent sur l'émetteur: il s'agit d'une obligation de résultat d'empêcher toute utilisation ultérieure de l'instrument. Cette obligation est indépendante des circonstances qui entourent la perte ou le vol, et est une mesure absolue de protection du titulaire. Les obligations qui s'imposent à l'émetteur (ou au titulaire) doivent être distinguées de leurs responsabilités, problème qui se pose le plus souvent a posteriori. Les responsabilités seront, si nécessaire, appréciées par

ter. Om iedere verwarring hieromtrent weg te nemen, werd ervoor geopteerd de woorden «zelfs indien de houder grof nalatig is geweest of frauduleus heeft gehandeld», op het einde van artikel 6, 6°, weg te halen.

Anderzijds geldt deze verplichting voor de uitgever, ongeacht de manier waarop het instrument wordt gebruikt: met behulp van elektronische middelen of niet. De uitgever is aldus zelf aansprakelijk indien het instrument niet elektronisch gelezen wordt (denken we aan het gebruik van een kredietkaart met manuele afdruk op een eenvoudig bonnetje, dus zonder elektronische lezer). Het is in dit geval voor de handelaar moeilijker om informatie te verkrijgen, dan wanneer het instrument elektronisch wordt gebruikt (bij elektronisch lezen van het instrument verschijnt de informatie in verband met een blokkering van het instrument onmiddellijk zichtbaar voor de handelaar), en de uitgever dient dan ook de nodige maatregelen te treffen om de handelaar geactualiseerde informatie te verstrekken.

7° In geval van betwisting van een transactie verricht met behulp van een instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen, ligt de bewijslast voor het feit dat de transactie correct werd geregistreerd en geboekt, en niet door een technische storing of een ander defect werd beïnvloed, op de uitgever. Dit weerhoudt de houder er uiteraard niet van hierop tegenbewijs te leveren.

Artikel 7

Dit artikel heeft betrekking op de aansprakelijkheid van de uitgever. Het beoogt artikel 8 van de aanbeveling betreffende de « aansprakelijkheid van de uitgever » om te zetten.

§1.

In § 1 wordt aangegeven in welke gevallen de uitgever aansprakelijk is. Overeenkomstig artikel 3, §2, heeft het geen betrekking op het oplaadbaar instrument, in zijn functie van onlaadinstrument zonder toegang tot de rekening.

Het spreekt voor zich dat de uitgever enkel aansprakelijk kan worden gesteld indien de houder zijn verplichtingen, vastgesteld in artikel 8 van de wet, heeft nageleefd. De houder moet met name zijn instrument in overeenstemming met de voorwaarden die op de uitgifte en het gebruik ervan van toepassing zijn, aanwenden, en heeft de plicht tot zorgvuldigheid bij het in kennis stellen van iedere onregelmatigheid met betrek-

le jage. Pour éviter toute confusion à ce sujet, on a choisi de supprimer à la fin de l'article 6, 6° les termes «même si le titulaire a commis une négligence grave ou a agi frauduleusement»

D'autre part, il faut noter que cette obligation pèse sur l'émetteur quel que soit le type d'utilisation de l'instrument : que l'instrument soit utilisé par des moyens électroniques ou non. Ainsi, l'émetteur est responsable même en cas d'utilisation de l'instrument sans lecture électronique (on pense notamment à l'utilisation d'une carte de crédit avec impression manuelle sur une simple facturette, c'est-à-dire sans que l'instrument ne soit lu électroniquement). Même si dans ce cas l'information des commerçants est plus difficile que lorsque l'instrument est utilisé électroniquement (dès lors que l'instrument est lu électroniquement, l'information concernant le blocage de l'instrument parvient tout de suite au commerçant), il appartient à l'émetteur de prendre les mesures adéquates afin de fournir une information à jour aux commerçants.

7° En cas de contestation d'une opération effectuée au moyen d'un instrument de transfert électronique de fonds, la charge de la preuve que l'opération a correctement été enregistrée et comptabilisée et n'a pas été affectée par un incident technique ou une autre défaillance, incombe à l'émetteur. Ceci n'empêche évidemment pas le titulaire d'apporter la preuve contraire.

Article 7

Cet article est relatif à la responsabilité de l'émetteur. Il vise à transposer l'article 8 de la recommandation concernant les « responsabilités de l'émetteur ».

§1er.

Le § 1er détermine les hypothèses dans lesquelles l'émetteur est responsable. Conformément à l'article 3, § 2, il ne vise pas l'instrument rechargeable dans sa fonction déchargement sans accès au compte.

Il va de soi que l'émetteur ne peut être tenu pour responsable que dans la mesure où le titulaire a respecté ses obligations contenues à l'article 8 de la loi. Le titulaire doit, entre autres, utiliser son instrument conformément aux conditions qui en régissent l'émission et l'utilisation, et a l'obligation de signaler avec diligence toute irrégularité relative à l'usage de son instrument de transfert électronique de fonds. La recom-

king tot het gebruik van zijn instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen. Ook de aanbeveling stelt deze voorwaarde in de aanhef van artikel 8.1.

Artikel 7 werd overeenkomstig de opmerkingen van de Raad van State aangepast naar een formulering die nauwer aansluit bij de aanbeveling: hierbij werd het onderscheid tussen § 1, dat de gevallen van aansprakelijkheid opsomt, en § 2, dat de omvang van de verplichting tot schadevergoeding weergeeft, strikter gemaakt. Beide paragrafen werden bovendien beter op elkaar afgestemd.

In de volgende gevallen is de uitgever aansprakelijk:

1° de uitgever is aansprakelijk voor iedere niet-uitvoering of gebrekkige uitvoering van de transacties met behulp van het instrument, voor zover deze transacties worden verricht via apparaten, terminals of andere uitrusting die door de uitgever werden aanvaard. Het heeft geen belang of deze apparaten, terminals of andere middelen al dan niet onder toezicht van de uitgever staan, althans in zoverre ze door hem op voorhand werden aanvaard.

2° de uitgever is aansprakelijk voor de transacties verricht zonder toestemming van de houder, en voor elke aan de uitgever toe te rekenen fout of onregelmatigheid in het bijhouden van de rekening van de houder.

3° Dit hoofdstuk werd aangevuld met een bepaling uit artikel 61 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, teneinde de houder een bescherming te bieden tegen de risico's verbonden aan het feit dat een niet-gerechtigde derde gebruik zou maken van zijn nagemaakt instrument (namaak wordt in de aanbeveling niet besproken, en wordt om deze reden uitdrukkelijk toegevoegd als afzonderlijke hypothese in deze wet).

§2.

§ 2 omschrijft de omvang van aansprakelijkheid van de uitgever.

De uitgever is verplicht om de houder binnen de kortst mogelijke termijn terug te betalen, m.a.w. hij moet bijzonder diligent zijn in het terugbetalen en ervoor zorgen dat de houder geen gevolgen ondervindt van een laattijdige terugbetaling.

De terugbetalingstermijn van 30 dagen, zoals bepaald in artikel 81, §1 van de WHPC, afdeling 9 betreffende de overeenkomsten op afstand, werd hier niet overgenomen. Het betreft hier immers een andere situatie dan deze bedoeld in artikel 81, §1 :

mandation, elle aussi, au début de l'article 8.1., pose la même condition.

L'article 7 a été modifié conformément aux remarques du Conseil d'État afin de rapprocher sa formulation de celle de la recommandation. La distinction a été faite de manière plus claire entre le § 1, qui énumère les cas de responsabilité, et le § 2, qui indique l'étendue de l'obligation d'indemnisation. Les deux paragraphes ont, de plus, été mis en corrélation plus étroite.

L'émetteur est responsable dans les cas suivants:

1° l'émetteur est responsable de toute inexécution ou exécution incorrecte des opérations effectuées à l'aide de l'instrument, pour autant que les opérations soient effectuées à partir de dispositifs, terminaux ou autres moyens d'équipement agréés par l'émetteur. Le fait que ces dispositifs, terminaux ou équipements soient ou non sous le contrôle de l'émetteur n'importe pas, pour autant que ce dernier les aient préalablement agréés.

2° l'émetteur est responsable des opérations effectuées sans l'autorisation du titulaire et de toute erreur ou irrégularité commise dans la gestion du compte du titulaire qui lui est imputable.

3° Une disposition issue de l'article 61 de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation a été ajoutée au présent chapitre afin de prémunir le titulaire contre les risques encourus du fait de l'utilisation par un tiers non autorisé de son instrument contrefait (à noter que la contrefaçon n'est pas envisagée dans la recommandation, et a été expressément ajouté dans la présente loi comme une hypothèse à part).

§2

Le § 2 décrit l'étendue de la responsabilité de l'émetteur.

L'émetteur a l'obligation de rembourser le titulaire dans les meilleurs délais, c'est-à-dire qu'il doit être particulièrement diligent dans le remboursement, et ne pas faire subir au titulaire les conséquences d'un remboursement tardif.

Le délai de remboursement dans les 30 jours, tel qu'il figure à l'article 81, § 1er, de la LPCC, section 9 relative aux contrats à distance, n'a pas été repris ici. En effet, la situation est différente de celle visée à l'article 81, § 1er :

– In artikel 81, § 1 wordt terugbetaling voorzien, hetzij in geval van niet-levering van het bestelde goed of de bestelde dienst, hetzij in geval van verzaking door de consument (in geval deze de prijs geheel of gedeeltelijk heeft betaald voor het einde van de verzakingstermijn);

– De hypothese in artikel 7, § 2 is verschillend: de terugbetaling wordt gerechtvaardigd door het feit dat een niet-gerechtigde derde frauduleus gebruik maakt van het instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen. In dergelijk geval zou het onbillijk zijn te voorzien dat de houder van het instrument enkel binnen een termijn van 30 dagen zou vergoed worden. Daarom dient de uitgever de houder binnen de kortst mogelijke termijn te vergoeden, opdat de houder niet al te lang de gevolgen zou dragen van het frauduleus gebruik dat van zijn instrument werd gemaakt.

De omvang van de aansprakelijkheid van de uitgever is, naargelang de hypothesen in § 1, als volgt:

1° het bedrag van de niet uitgevoerde of van de gebrekkig uitgevoerde transactie, vermeerderd met de eventuele rente op dat bedrag;

2° het bedrag dat eventueel nodig is om de houder weer in de positie te brengen waarin deze verkeerde alvorens de transactie waarvoor geen toestemming was gegeven, geschiedde, vermeerderd met de eventuele rente op dat bedrag;

3° het bedrag dat nodig is om de houder weer in de positie te brengen waarin deze verkeerde vóór het gebruik van het nagemaakte instrument;

4° de eventueel verdere financiële gevolgen, in het bijzonder het bedrag van de door de houder gedragen kosten ter bepaling van de te vergoeden schade;

5° en 6° deze leden hebben enkel betrekking op het oplaadbaar instrument, en werden, overeenkomstig de opmerkingen van de Raad van State, ter wille van de duidelijkheid in tweeën gesplitst: wat het gebruik van dit instrument betreft, is de uitgever aansprakelijk voor het verlies van de op het instrument opgeslagen waarde, alsook voor het gebrekkig uitvoeren van de transacties verricht met behulp van het instrument, onder 2 cumulatieve voorwaarden:

– enerzijds, dat de transacties door de houder zelf werden uitgevoerd,

– anderzijds, dat het verlies of de gebrekkige uitvoering te wijten zijn aan een ondeugdelijk functioneren van het instrument, van het apparaat, van de terminal of van elke andere aanvaarde uitrusting.

Indien de eerste voorwaarde niet is vervuld, m.a.w. als de transacties door een derde werden verricht, dan

– L'article 81, § 1er, prévoit le remboursement, soit suite à un défaut de livraison du bien ou du service commandé, soit suite à une rétractation du consommateur (dans le cas où ce dernier a payé partiellement ou totalement le prix avant la fin du délai de renonciation) ;

– L'hypothèse visée à l'article 7, § 2, est différente : le remboursement se justifie du fait de l'utilisation frauduleuse par un tiers non autorisé de l'instrument de transfert électronique de fonds. Il serait abusif de prévoir que dans un tel cas, le titulaire de l'instrument ne serait remboursé qu'endéans un délai de 30 jours. Pour cette raison, l'émetteur doit rembourser le titulaire dans les meilleurs délais, afin de ne pas faire supporter au titulaire les conséquences de l'utilisation frauduleuse de son instrument pendant une période trop longue.

En fonction des hypothèses du § 1er, l'étendue de la responsabilité de l'émetteur est la suivante:

1° le montant de l'opération non exécutée ou incorrectement exécutée, éventuellement augmenté d'intérêts sur ce montant;

2° la somme éventuellement nécessaire pour rétablir le titulaire dans la situation dans laquelle il se trouvait avant l'opération non autorisée, éventuellement augmentée d'intérêts sur cette somme;

3° la somme nécessaire pour rétablir le titulaire dans la situation où il se trouvait avant l'usage de l'instrument contrefait;

4° les autres conséquences financières éventuelles, notamment le montant des frais supportés par le titulaire pour la détermination du dommage indemnisable ;

5° et 6° ces alinéas ne concernent que l'instrument rechargeable et, en vertu des remarques du Conseil d'État, ont été séparés en deux pour une plus grande clarté : dans le cadre de l'utilisation de cet instrument, l'émetteur est responsable de la perte de la valeur stockée ainsi que de l'exécution incorrecte des opérations effectuées à l'aide de l'instrument sous 2 conditions cumulatives :

– d'une part, que les opérations soient effectuées par le titulaire lui-même,

– d'autre part, que la perte ou l'exécution incorrecte soient dues à un dysfonctionnement de l'instrument, du dispositif, du terminal ou de tout autre équipement agréé.

Si la 1ère condition n'est pas remplie, c'est-à-dire si les opérations ont été effectuées par un tiers, on tombe

is het artikel 8, §3 van toepassing (gebruik door een niet-gerechtigde derde, vandaar geen aansprakelijkheid van de uitgever, behalve in het bijzonder geval waarin de op het instrument opslagbare waarde meer dan 125 euro bedraagt – zie de commentaar bij dit artikel).

De uitgever is niet aansprakelijk in twee gevallen:

- Indien de houder niet voldaan heeft aan zijn verplichting zijn instrument te gebruiken overeenkomstig de gebruiksvoorwaarden,
- Indien het gebrekkig functioneren van het instrument, van de terminal of van elke andere aanvaarde uitrusting door de houder zelf werd veroorzaakt.

De uitgever dient het bewijs van deze twee elementen te leveren, en kan in geen geval het vermoeden doen gelden dat de houder aan zijn verplichtingen heeft verzaakt, noch dat de houder zelf de gebrekkige werking heeft veroorzaakt.

HOOFDSTUK 4

Verplichtingen en aansprakelijkheid van de houder

Artikel 8

§1.

§ 1 heeft betrekking op de verplichtingen die de houder van het instrument elektronische voor de overmaking van geldmiddelen moet nakomen. Deze paragraaf is de omzetting van artikel 5 van de aanbeveling («verplichtingen van de houder»).

– In het eerste lid staat dat de houder in de eerste plaats zijn instrument moet gebruiken met inachtneming van de voorwaarden voor de uitgifte en het gebruik van het instrument, die hem vóór het sluiten van de overeenkomst door de uitgever werden meegedeeld. De houder is verplicht zijn betaalinstrument te beheeren en te gebruiken met naleving van de door de uitgever vastgestelde gebruiksmodaliteiten.

– Het tweede lid slaat op de verplichting tot kennisgeving. Deze verplichting slaat op de volgende gevallen:

1° diefstal of verlies, zowel van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, als van de middelen die het gebruik ervan mogelijk maken, zoals bijvoorbeeld de digitale handtekening van de houder. De verplichting tot kennisgeving geldt ook voor de diefstal of het verlies van het oplaadbare instrument;

sous le champ d'application de l'article 8, § 3, (utilisation par un tiers non autorisé, d'où absence de responsabilité de l'émetteur, sauf cas particulier de l'instrument dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure à 125 euros – voir les commentaires de cet article).

L'émetteur ne peut s'exonérer que de 2 façons :

- Soit, le titulaire a violé son obligation d'utiliser son instrument conformément aux conditions d'utilisation,
- Soit, le dysfonctionnement de l'instrument, du terminal ou de tout autre équipement agréé a été provoqué par le titulaire lui-même.

La preuve de ces deux éléments incombe à l'émetteur, qui ne peut en aucun cas présumer ni la violation des obligations du titulaire, ni le fait que le titulaire est à l'origine du dysfonctionnement.

CHAPITRE 4

Obligations et responsabilités du titulaire

Article 8

§ 1er.

Le § 1er concerne les obligations qui incombent au titulaire de l'instrument de transfert électronique de fonds. Il vise à transposer l'article 5 de la recommandation relatif aux « obligations du titulaire ».

– Selon le 1er alinéa, le titulaire doit tout d'abord utiliser son instrument en respectant les conditions d'émission et d'utilisation, telles qu'elles lui ont été transmises par l'émetteur avant la conclusion du contrat. Le titulaire a l'obligation de gérer et d'utiliser son instrument de paiement en respectant les modalités d'utilisation précisées par l'émetteur.

– Le 2ème alinéa concerne l'obligation de notification. Cette obligation concerne:

1° les hypothèses de vol ou de perte, tant de l'instrument de transfert électronique de fonds que des moyens qui en permettent l'utilisation. Ces moyens peuvent être par exemple la signature digitale du titulaire. L'obligation de notification concerne également la perte ou le vol de l'instrument rechargeable ;

2° boeking op het overzicht van de houder, of op zijn rekeninguittreksels, van transacties die zonder zijn toestemming werden verricht;

3° iedere fout of onregelmatigheid die op de overzichten of uittreksels vastgesteld werd.

Deze kennisgeving dient onverwijld plaats te vinden, vanaf het ogenblik waarop de houder kennis heeft van deze feiten. Hiermee wordt ingegaan op de suggestie van de Raad van State om voor de kennisgeving in geval van diefstal of verlies de termijn van veertien werkdagen weg te laten, en wordt aansluiting gevonden op het bepaalde in artikel 5 van de aanbeveling, dat –ook ingeval van verlies of diefstal– voorziet in een kennisgeving die (door de houder) «onverwijld» dient te gebeuren.

Opmerking: de punten 2° en 3° zijn krachtens artikel 3, § 2 niet van toepassing op het oplaadbare instrument bij het ontladen zonder toegang tot de rekening.

– In het derde lid is bepaald dat de houder redelijke voorzorgsmaatregelen moet treffen om de veiligheid van het instrument en de middelen die het gebruik ervan mogelijk maken, te verzekeren. Hij moet dan ook blijf geven van de nodige voorzichtigheid bij het gebruik van het instrument: hij moet vermijden zijn PIN- of elke andere code in een gemakkelijk herkenbare vorm te noteren, met name op het instrument zelf of op een hierbij bewaard voorwerp. Hij mag zijn persoonlijke identificatiecode niet melden aan een derde, enz. Op dezelfde wijze moet hij bij diefstal van de middelen die het gebruik van het instrument mogelijk maken de uitgever onmiddellijk verwittigen, zelfs als hij het instrument nog in zijn bezit heeft.

Dit mag de houder er uiteraard niet van weerhouden om bepaalde transacties te verrichten waarbij het gebruikelijk en zelfs noodzakelijk is om een het zichtbaar nummer van zijn betaalkaart door te geven (verrichtingen op afstand zoals bijvoorbeeld via internet of telefonisch).

– Het vierde lid verduidelijkt dat de opdrachten onherroepbaar worden verklaard, tenzij het bedrag niet gekend was bij het geven van de opdracht: zo kan de houder het bedrag van een verrichting betwisten, als hij zich met de verrichting maar niet met het bedrag akkoord heeft verklaard. Dit onherroepelijkheidsprincipe vloeit voort uit artikel 5, d) van de aanbeveling.

§ 2.

Deze paragraaf vormt de omzetting van artikel 6, § 1 en § 2, van de aanbeveling betreffende de «aansprakelijkheid van de houder».

2° l'imputation sur les relevés du titulaire, ou sur ses extraits de compte, d'opérations effectuées sans son accord ;

3° toute erreur ou irrégularité constatée sur les relevés ou les extraits de compte.

Cette notification doit avoir lieu dès que le titulaire a connaissance de ces faits. Sur ce point, on a suivi ce qui était suggéré par le Conseil d'État, à savoir la suppression du délai de quatorze jours ouvrables pour la notification en cas de vol ou de perte, et on a fait le lien avec la règle énoncée à l'article 5 de la recommandation qui –également en cas de perte ou de vol– prévoit une notification qui doit intervenir «dès qu'il (le titulaire) en a connaissance».

Remarque: les 2° et 3° ne s'appliquent pas à l'instrument rechargeable dans sa fonction déchargement sans accès au compte, en vertu de l'article 3, § 2.

– Le 3ème alinéa prévoit que le titulaire a l'obligation de prendre les précautions raisonnables pour assurer la sécurité de l'instrument et des moyens qui en permettent l'utilisation. Ainsi, il doit faire preuve de prudence dans l'utilisation de l'instrument : il doit éviter de noter son numéro d'identification personnel ou autre code sous une forme aisément reconnaissable, et notamment sur l'instrument lui-même ou sur un objet qu'il conserve avec cet instrument. Il ne doit pas communiquer son numéro d'identification personnel à un tiers, etc. De même, en ce qui concerne les moyens qui permettent l'utilisation de l'instrument, il doit avertir l'émetteur dès que ces moyens lui ont été dérobés, et ce même s'il est toujours en possession de l'instrument.

Cela ne peut en aucune manière empêcher le titulaire de faire certaines transactions pour lesquelles il est habituel et même nécessaire de donner le numéro apparent de sa carte de paiement (opérations à distance comme par exemple par internet ou par téléphone).

– Le 4ème alinéa précise que les instructions sont déclarées irrévocables, sauf dans l'hypothèse où le montant n'est pas connu au moment de l'instruction : cela permet au titulaire de contester notamment le montant d'une opération quand il a donné son accord sur la transaction mais pas sur le montant. Ce principe d'irrévocabilité est issu de l'article 5, d) de la recommandation.

§ 2.

Ce paragraphe transpose l'article 6, §§ 1 et 2, de la recommandation, relatif aux «responsabilités du titulaire».

De verdeling van het risico heeft men niet enkel gebaseerd op de in de aanbeveling voorgestelde regeling, maar ook op de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, die een soortgelijke regeling omvat die slechts op bepaalde instrumenten toepasbaar is, namelijk op deze die recht geven op een kredietopening waarvan het bedrag, hoger dan 1.250 euro, in meer dan drie maanden kan worden terugbetaald (wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, artikel 3, § 1, 3° en 4°).

De in § 2 bepaalde regeling heeft tot doel de verdeling van het risico tussen uitgever en houder te verduidelijken: de vraag rijst wie de door verlies of diefstal aangearichte schade voor zijn rekening gaat nemen.

1° Tot op het tijdstip van de kennisgeving

Het tijdstip waarop de kennisgeving gebeurt is een scharniermoment om de verdeling van het risico te bepalen. De betrokken partijen hebben er alle belang bij dat de kennisgeving zo snel mogelijk gebeurt. Is er geen kennisgeving, dan moet dat bepaalde gevolgen inhouden voor de partij die hiervoor verantwoordelijk is, namelijk de houder.

Het bleek wenselijk drie gevallen te onderscheiden vóór de kennisgeving om de verschillende gedragingen van de houder te rangschikken:

- *eerste geval* : de houder is niet verantwoordelijk voor het verlies of de diefstal. In dit geval wordt zijn aansprakelijkheid beperkt tot een maximumbedrag van 150 euro;
- *tweede geval* : de houder heeft een grove nalatigheid begaan
- *derde geval* : de houder handelde met frauduleus opzet.

Voor de tweede en de derde gevallen, wordt geen enkel maximumbedrag vastgelegd: de houder draagt zelf de risico's die gebonden zijn aan de transacties die hij met zijn instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen heeft verricht.

De termen «groe nalatigheid» werden verkozen boven «uiterst onzorgvuldig» zoals in de aanbeveling gebruikt, om overeenstemming te verkrijgen met de wet op het consumentenkrediet (artikel 61), waarin het begrip grove nalatigheid wordt gehanteerd. De inhoud ervan is niettemin gelijkaardig aan deze van het begrip uiterst onzorgvuldig.

Onder *frauduleus* verstaat men meer bepaald voor de houder:

- zijn instrument met het persoonlijk identificatienummer aan een derde geven en vervolgens een kennisgeving indienen bij de uitgever ;

La répartition des risques s'inspire non seulement du système mis en place par la recommandation, mais aussi par la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, qui organise un régime similaire applicable uniquement à certains instruments, à savoir ceux qui donnent droit à une ouverture d'un crédit dont le montant, supérieur à 1.250 euros, peut être remboursé en plus de trois mois (loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, article 3, §1er, 3° et 4°).

Le régime mis en place dans le § 2 vise à clarifier la répartition des risques entre émetteur et titulaire : la question est de savoir qui va supporter les conséquences dommageables d'une perte ou d'un vol.

1° Jusqu'à la notification

La répartition des risques tourne autour d'un moment charnière, celui de la notification. L'intérêt des parties concernées est que la notification se fasse le plus vite possible, il faut donc que l'absence de notification ait des conséquences pour la partie qui doit la faire, à savoir le titulaire.

Il a semblé souhaitable de distinguer trois hypothèses avant la notification afin de hiérarchiser les différents comportements du titulaire :

- *première hypothèse* : la perte ou le vol de l'instrument n'est pas imputable au titulaire. Dans ce cas, sa responsabilité est limitée à un plafond de 150 euros;
- *deuxième hypothèse* : le titulaire a commis une négligence grave.
- *Troisième hypothèse* : le titulaire a agi frauduleusement .

Pour les deuxième et troisième hypothèses, aucun plafond n'est applicable: le titulaire supporte seul les risques liés aux opérations effectuées à l'aide de son instrument de transfert de fonds.

Les termes «négligence grave» ont été préférés à «négligence extrême» repris dans la recommandation par souci de concordance avec la loi sur le crédit à la consommation (article 61), qui utilise la notion de négligence grave. Son contenu est néanmoins similaire à celui de la notion de négligence extrême.

Par *fraude*, on entend notamment le fait pour le titulaire :

- de donner son instrument avec le numéro d'identification personnel à un tiers et ensuite d'adresser une notification à l'émetteur,

– zelf het instrument gebruiken na bewust kennisgeving van verlies of diefstal van het instrument bij de uitgever te hebben ingediend.

De Raad van State merkte op dat het aanbeveling verdient om te verduidelijken op welke wijze artikel 8, § 2, derde lid, waarin een limitatieve omschrijving van het begrip «grove nalatigheid» wordt gegeven, zich verhoudt tot de tweede zin van artikel 8 § 4, luidens de welke «het enkele gebruik van een vertrouwelijke code of van een ander soortgelijk bewijs van identiteit (...) niet voldoende is om tot de aansprakelijkheid van de houder te leiden.»

Zoals verder nader verduidelijkt zal worden, bevat artikel 8, § 4, een afwijking op het hier beschreven «algemeen» aansprakelijkheids-regime. De houder wordt niet aansprakelijk gesteld indien het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen werd gebruikt zonder fysieke voorlegging en zonder elektronische identificatie. Daar een dergelijke betaling geen veiligheid biedt is het logisch dat de uitgever hiervoor het risico draagt. Werd bij een dergelijke transactie gebruik gemaakt van een vertrouwelijke code of een ander bewijs van identiteit, dan is dat onvoldoende om de houder toch aansprakelijk te stellen.

2° Na de kennisgeving

Volgens de rechtspraak en de Belgische rechtsleer heeft de bank na de kennisgeving een resultaats-verbintenis: «*de bank draagt de volledige aansprakelijkheid voor de frauduleuze opnemingen na kennisgeving door de klant van een verlies of diefstal, zelfs als deze voordien een grove nalatigheid beging.*» (vrije vertaling, naar E. Meysmans en X. Thunis, «La réglementation des cartes de crédit en droit belge et en droit européen», in *DA/OR*, 1992, nr. 23, p. 81, nr. 49 en de aangehaalde rechtspraak, Rechtbank van Koophandel van Luik, 1984, *Dr. Inform.*, 1984/2, p.298 en Luik, 22 février 1984, *Dr. Inform.*, 1985/3, p. 28). Bij fraude blijft de houder echter aansprakelijk krachtens het adagium «*Fraus omnia corrumpit*».

§ 3.

§ 3 gaat over het oplaadbare instrument bij ontlading zonder directe toegang tot de rekening van de houder. Hij is niet geïnspireerd op de aanbeveling, waarin een dergelijke bepaling niet voorkomt.

Er wordt voorzien in een afwijking op de aansprakelijkheid van de uitgever bij diefstal of verlies van het oplaadbare instrument, alsook in een uitzondering hierop wanneer de waarde die op het instrument opgeslagen kan worden hoger ligt dan 125 euro.

– d'utiliser lui-même l'instrument après avoir sciemment notifié à l'émetteur la perte ou le vol de l'instrument.

Le Conseil d'État a fait observer qu'il était conseillé de préciser quelle était la corrélation entre l'article 8, § 2, troisième alinéa, dans lequel est contenu une description limitative de la notion de «négligence grave», et la deuxième phrase de l'article 8, § 4, aux termes de laquelle «la seule utilisation d'un code confidentiel ou de tout élément d'identification (...) n'est pas suffisante pour engager la responsabilité du titulaire.»

Ainsi qu'il sera expliqué plus loin, l'article 8, § 4, constitue une dérogation au régime général de responsabilité ici décrit. Le titulaire n'est pas responsable en cas d'utilisation de l'instrument électronique de fonds sans présence physique, ni identification électronique. Etant donné qu'un tel paiement n'offre aucune sécurité, il paraît logique que l'émetteur en supporte le risque. La seule utilisation, lors d'une telle transaction, d'un code confidentiel ou de tout autre élément d'identification lors d'une telle transaction est cependant insuffisante pour engager la responsabilité du titulaire.

2° Après la notification

La jurisprudence et la doctrine belge ont établi que la banque supportait une obligation de résultat après la notification: «*la banque a l'entière responsabilité des retraits frauduleux après l'opposition du client, même si celui-ci a auparavant commis une négligence grave*» (E. Meysmans et X. Thunis, «La réglementation des cartes de crédit en droit belge et en droit européen», in *DA/OR*, 1992, n°23, p. 81, n°49 et la jurisprudence citée, Comm. Liège, 1984, *Dr. Inform.*, 1984/2, p.298 et Liège, 22 février 1984, *Dr. Inform.*, 1985/3, p.28). Cependant, en cas de comportement frauduleux, le titulaire reste responsable en vertu de l'adage «*Fraus omnia corrumpit*».

§ 3.

Le § 3 concerne l'instrument rechargeable en cas de déchargement sans accès direct au compte du titulaire. Il ne s'inspire pas de la recommandation qui ne prévoit pas une telle disposition.

Il prévoit, d'une part, une dérogation à la responsabilité de l'émetteur en cas de perte ou de vol de l'instrument rechargeable, et, d'autre part, une exception à cette dérogation dès lors que la valeur susceptible d'être stockée sur l'instrument est supérieure à 125 euros.

· eerste geval : afwijking op de aansprakelijkheid van de uitgever

In § 3 wordt bepaald dat de uitgever niet aansprakelijk is voor het verlies van de op het instrument opgeslagen waarde bij verlies of diefstal. Deze bepaling moet worden gezien in het licht van artikel 7, § 2, 3°, waarin de uitgever in geval van een gebrekkige technische werking aansprakelijk wordt gesteld.

De aansprakelijkheid van de uitgever strekt zich immers niet uit tot de gevallen van diefstal of verlies van het oplaadbare instrument, daar hij niet over de technische mogelijkheid beschikt om na de kennisgeving het gebruik van het instrument te blokkeren. Dit blijkt onmogelijk, aangezien de ontlading van de opgeslagen waarde-eenheden niet on line gebeurt.

Niettemin kan de kennisgeving van het verlies of de diefstal van zijn oplaadbare instrument de houder ten goede komen, want het is vaak gekoppeld aan een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, zoals een debetkaart. Dit is het geval wanneer de uitgever na de kennisgeving van het verlies of de diefstal erin slaagt het instrument terug te krijgen (bijvoorbeeld, als het instrument via een verkooppunt-terminal of een geldautomaat gebruikt wordt en het instrument in beslag wordt genomen). In zo'n geval zou hij verplicht moeten worden de restwaarde op het oplaadbaar instrument terug te betalen aan de houder. Er dient echter rekening gehouden worden met de moeilijkheid de uitgever een dergelijke verplichting op te leggen, waarvan de uitvoering enkel afhangt van zijn wil om te melden dat hij het instrument opnieuw in zijn bezit heeft, en vooral om het overblijvende saldo aan de houder mee te delen en terug te betalen.

· tweede geval: aansprakelijkheid van de uitgever wanneer de waarde die op het instrument opgeslagen kan worden hoger ligt dan 5.042 frank (125 euro).

In § 3 staat dat de afwijking van de aansprakelijkheid van de uitgever niet geldt indien de waarde die op het instrument opgeslagen kan worden hoger ligt dan 125 euro.

Deze beperking houdt verband met het huidige maximumbedrag dat op een oplaadbaar instrument van het type Proton kan worden opgeslagen.

De bedoeling is om oplaadbare instrumenten met een opslagcapaciteit van meer dan 125 euro alleen dan ter beschikking te stellen, als de grotere risico's die hieruit voortvloeien voor de houder gedeeld worden met de uitgever.

· 1er cas : dérogation à la responsabilité de l'émetteur

Le § 3 prévoit que l'émetteur n'est pas responsable de la perte de la valeur stockée sur l'instrument, en cas de perte ou de vol de l'instrument rechargeable. Cette disposition est à mettre en relation avec l'article 7, § 2, 3° qui prévoit un engagement de la responsabilité de l'émetteur en cas de dysfonctionnement technique.

En effet, la responsabilité de l'émetteur ne s'étend pas aux hypothèses de vol ou de perte de l'instrument rechargeable. Cela s'explique par l'impossibilité technique dans laquelle se trouve l'émetteur de bloquer l'utilisation de l'instrument après la notification : le déchargement des unités stockées sur l'instrument n'ayant pas lieu en ligne, il lui est impossible d'empêcher l'utilisation de l'instrument.

Toutefois, l'instrument rechargeable étant souvent couplé à un instrument de transfert électronique de fonds – de type carte de débit par exemple – la notification de la perte ou du vol de ce dernier instrument peut bénéficier au titulaire. Il en est ainsi lorsque, suite à la notification de la perte ou du vol, l'émetteur parvient à récupérer l'instrument (ce qui peut arriver dans le cas où l'instrument est utilisé dans un terminal point de vente ou un distributeur de billets et que l'instrument est confisqué). Dans un tel cas, une obligation de rembourser le solde résiduel de l'instrument rechargeable au titulaire devrait s'imposer à l'émetteur. Il convient cependant de tenir compte de la difficulté d'imposer à l'émetteur une obligation dont l'exécution repose sur sa seule volonté de faire savoir que l'instrument lui est parvenu, et surtout de faire connaître le solde résiduel et de le rembourser au titulaire.

· 2ème cas : responsabilité de l'émetteur si la valeur susceptible d'être stockée est supérieure à 5.042 francs (125 euros)

Le § 3 précise également que cette dérogation à la responsabilité de l'émetteur ne joue pas dès lors que la valeur susceptible d'être stockée sur l'instrument rechargeable est supérieure à 125 euros.

Cette limite est en lien avec le plafond actuel susceptible d'être stocké sur un instrument rechargeable de type Proton.

L'objectif est d'éviter la mise à disposition d'instruments rechargeables ayant une capacité de stockage supérieure à 125 euros, sans qu'en contrepartie, les risques plus élevés supportés par le titulaire ne soient partagés avec l'émetteur.

Bijgevolg moet de uitgever, als hij een oplaadbaar instrument met een opslagcapaciteit van meer dan 125 euro aanbiedt, ook een beter beveiligd gebruik ervan waarborgen, waardoor de risico's voor de houder verminderen. Hij heeft er in elk geval alle belang bij, daar krachtens § 3 de gemeenschappelijke regeling ter verdeling van de aansprakelijkheid van toepassing zal zijn. De afwijking van de aansprakelijkheid van de uitgever geldt immers niet meer als de waarde die op het instrument opgeslagen kan worden hoger ligt dan 125 euro. In dit geval wordt de in § 2 van artikel 8 beschreven regeling toegepast, m.a.w. de verdeling van de aansprakelijkheid vóór en na de kennisgeving.

Opmerking over de aansprakelijkheid van de uitgever i.v.m. het oplaadbare instrument

In deze wet wordt melding gemaakt van twee gevallen waarin de uitgever aansprakelijk wordt gesteld :

- enerzijds in artikel 7, § 2, 5° : bij een gebrekkige technische werking, en
- anderzijds in artikel 8, § 3 : wanneer de waarde die op het instrument opgeslagen kan worden hoger ligt dan 125 euro.

In beide gevallen is de omvang van de aansprakelijkheid van de uitgever echter niet dezelfde. In het eerste geval is de uitgever aansprakelijk voor het gehele verlies van de opgeslagen waarde of voor de verkeerde uitvoering van de transactie, terwijl in het tweede geval de verdeling van de aansprakelijkheid toepasselijk is. Dit betekent dat vóór de kennisgeving de houder aansprakelijk kan worden gesteld tot een bedrag van 150 euro.

§ 4.

Deze paragraaf is ontstaan uit artikel 6, § 3 van de aanbeveling. De bedoeling is hier systemen in te voeren ter beveiliging van het gebruik van instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen.

Er wordt voorzien in een afwijking op de aansprakelijkheid van de houder, d.w.z. een afwijking op de verdeling van de aansprakelijkheid, zoals bepaald in artikel 8, § 2, indien de volgende twee voorwaarden worden vervuld:

- het instrument werd gebruikt zonder fysieke voorlegging, en
- het werd niet elektronisch geïdentificeerd.

De afwijking houdt in dat beide voorwaarden tegelijk vervuld worden, m.a.w. dat het instrument noch fysiek voorgelegd noch elektronisch geïdentificeerd werd (in tegenstelling tot wat men uit de formulering van artikel

En conséquence, l'offre par l'émetteur d'un instrument rechargeable d'une valeur supérieure à 125 euros devra nécessairement s'accompagner d'une utilisation plus sûre faisant supporter moins de risques au titulaire : c'est en tout cas dans l'intérêt de l'émetteur puisque, selon ce § 3, le régime commun de partage des responsabilités s'appliquera. En effet, si la valeur susceptible d'être stockée sur l'instrument est supérieure à 125 euros, la dérogation à la responsabilité de l'émetteur ne joue plus, le régime décrit au § 2 de l'article 8 est d'application, c'est-à-dire le partage avant et après notification.

Remarque sur la responsabilité de l'émetteur vis à vis de l'instrument rechargeable

On trouve dans la présente loi deux hypothèses engageant la responsabilité de l'émetteur dans le cadre de l'utilisation d'un instrument rechargeable :

- d'une part, à l'article 7, § 2, 5° : en cas de dysfonctionnement technique, et
- d'autre part, à l'article 8, § 3 : lorsque la valeur susceptible d'être stockée sur l'instrument est supérieure à 125 euros.

Or, dans ces deux hypothèses, l'étendue de la responsabilité n'est pas la même : dans le 1er cas la responsabilité de l'émetteur est relative à l'ensemble de la perte de la valeur stockée ou de l'exécution incorrecte de l'opération ; alors que dans le 2ème cas le partage de responsabilité s'applique, ce qui signifie qu'avant la notification, le titulaire est responsable jusqu'à concurrence de 150 euros.

§ 4.

Ce paragraphe est issu de l'article 6, § 3, de la recommandation. Il vise à susciter la mise en place de systèmes assurant une utilisation sécurisée des instruments de transfert électronique de fonds.

Il prévoit une dérogation à la responsabilité du titulaire, c'est-à-dire une dérogation au partage de responsabilité mis en place par l'article 8, § 2, si les deux conditions suivantes sont réalisées :

- l'instrument a été utilisé sans présentation physique, et
- l'instrument n'a pas été identifié électroniquement.

La dérogation implique que les deux conditions soient cumulativement réunies, c'est-à-dire que l'instrument ne soit ni présenté physiquement, ni identifié électroniquement (contrairement à la rédaction de l'ar-

6, § 3 van de aanbeveling zou kunnen afleiden, namelijk beide voorwaarden niet cumulatief zijn).

De houder wordt aansprakelijk gesteld wanneer het op afstand gebruikte instrument (dus zonder dat het getoond wordt) elektronisch geïdentificeerd wordt. Omgekeerd geldt, als het instrument niet elektronisch geïdentificeerd wordt, dat het wel moet worden getoond. Indien dit niet het geval zou zijn, is de afwijking van toepassing.

Deze is bijvoorbeeld van toepassing als er een betaling op afstand verricht wordt door het zichtbare nummer van de kredietkaart en de vervaldatum ervan gewoonweg mee te delen. Het instrument wordt hier dus niet getoond en ook niet geïdentificeerd, met als gevolg dat de houder in dit geval niet aansprakelijk kan worden gesteld.

§ 4 betreft uitdrukkelijk de gevallen waarin overmakingen van geldmiddelen op afstand gebeuren. Waarom heeft men er dan niet voor gekozen deze bepaling in te voegen in afdeling 9 van de WHPC betreffende de overeenkomsten op afstand? Twee hoofdredenen die het behouden van § 4 in deze wet verantwoorden, kunnen ingeroepen worden :

- ten eerste heeft afdeling 9 van de WHPC enkel betrekking op overeenkomsten op afstand, een begrip dat in artikel 77, § 1, 1° wordt omschreven. Het overplaatsen van § 4 van artikel 8 naar afdeling 9 van de WHPC zou de toepassing ervan uitsluitend beperken tot de overeenkomsten die vallen onder de definitie van artikel 77, § 1, 1° waarbij bijvoorbeeld bepaald wordt dat de overeenkomst op afstand moet worden gesloten. Dit impliceert dat, als beide partijen fysiek aanwezig zijn bij het sluiten van de overeenkomst, de op afstand verrichte overmakingen van geldmiddelen niet in overweging worden genomen. Bovendien doen de overmakingen van geldmiddelen in het kader van overeenkomsten op afstand een verbintenis vervallen (de prijs van het goed of van de dienst betalen), waardoor de overmakingen van geldmiddelen voor andere doeleinden van het toepassingsgebied worden uitgesloten.

- ten tweede is afdeling 9 van de WHPC, wat het bedoelde publiek betreft, meer beperkt : enkel de consumenten, zoals omschreven in artikel 1, 7°, van de WHPC, genieten bescherming, terwijl in Hoofdstuk V bis de houder, d.i. «elke natuurlijke persoon die een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen bezit» (zie toelichting over artikel 2, 4°), bescherming wordt verleend. Door § 4 in afdeling 9 op te nemen zou het toepassingsgebied ervan aanzienlijk beperkt worden, daar alleen de consumenten bescher-

ticle 6, § 3, de la recommandation, qui laisse penser que les deux conditions ne sont pas cumulatives).

Pour que la responsabilité du titulaire soit engagée, l'instrument, lorsqu'il est utilisé à distance (c'est-à-dire sans présentation physique), doit nécessairement être identifié électroniquement. Inversement, si l'instrument n'est pas identifié électroniquement, il doit être présenté physiquement. Si tel n'est pas le cas, la dérogation s'appliquera.

Une des hypothèses visées par la dérogation est par exemple un paiement réalisé à distance par simple communication du numéro apparent de la carte de crédit et de sa date d'expiration : il n'y a ni présentation physique, ni identification électronique de l'instrument. Alors la responsabilité du titulaire ne pourra pas être engagée.

L'hypothèse visée par le § 4 est explicitement les cas des transferts de fonds effectués à distance. Pourquoi alors ne pas avoir choisi de déplacer cette disposition vers la section 9 de la LPCC relative aux contrats à distance ? Deux raisons principales peuvent être invoquées pour justifier le maintien du § 4 dans la présente loi :

- d'abord, la section 9 de la LPCC ne vise que les contrats à distance, notion définie à l'article 77, § 1er, 1°. Déplacer le § 4 de l'article 8 vers la section 9 de la LPCC limiterait son application aux seuls contrats qui entrent dans la définition de l'article 77, § 1er, 1°. Par exemple, ce dernier exigeant que la conclusion du contrat ait lieu à distance, les transferts de fonds effectués à distance, mais dans le cadre d'un contrat conclu en présence physique des deux parties, ne seraient pas couverts. De même, les transferts de fonds qui s'effectuent dans le cadre de contrats à distance éteignent une obligation (payer le prix du bien ou du service acheté), ce qui exclut les transferts de fonds effectués à d'autres fins.

- Ensuite, la section 9 de la LPCC a un champ d'application plus restreint au niveau des personnes visées : tandis que la section 9 ne protège que les consommateurs (tels que définis à l'article 1er, 7° de la LPCC), le chapitre V bis protège le titulaire, entendu comme « toute personne physique qui (...) détient un instrument de transfert électronique de fonds » (voir les commentaires de l'article 2, 4°). Déplacer le § 4 vers la section 9 réduirait considérablement son application au niveau des personnes protégées, puisque

ming zouden genieten, ten nadele van de «houders» zoals gedefinieerd in artikel 2, 4°. Deze bepaling past trouwens in de context van de aanbeveling, waarin geen onderscheid gemaakt wordt naargelang de houder consument of beroepsbeoefenaar is.

In § 4 wordt verduidelijkt dat het enkele gebruik van een vertrouwelijke code of van elk ander identificatiemiddel niet voldoende is om de houder aansprakelijk te stellen.

Het gebruik van een code of een ander identificatiemiddel moet dus gekoppeld worden aan het tonen van het instrument, hetzij aan de elektronische identificatie ervan.

Deze elektronische identificatie moet gezien worden als een invoering van het instrument in een betaalterminal die de technische mogelijkheid bezit om na te gaan of het ingevoerde instrument authentiek is, d.w.z. of het wel degelijk behoort tot het systeem voor de elektronische overmaking van geldmiddelen. Dit is mogelijk is dank zij technologieën zoals de digitale handtekening.

HOOFDSTUK 5

Opsporing en vaststelling van de bij deze wet verboden handelingen

Als administratieve vorm van controle en toezicht op de handhaving van de bepalingen van deze wet werd geopteerd voor een overname, overeenkomstig het bepaalde in de WHPC en in andere recente wetgevingen:

- 1) van de waarschuwingsprocedure;
- 2) van de bevoegdheid van de door de Minister van Economische Zaken aangestelde ambtenaren om de in deze wet bedoelde inbreuken op te sporen en vast te stellen overeenkomstig het bepaalde in de WHPC;
- 3) van de bevoegdheid van de hiertoe door de Minister van Economische Zaken aangestelde ambtenaren, om aan de overtreders een som voor te stellen waarvan de betaling de strafvordering doet vervallen.

seuls les consommateurs se trouveraient protégés, au détriment des «titulaires» tels qu'ils sont définis à l'article 2, 4°. De plus, cette disposition s'inscrit dans le contexte de la recommandation, qui ne fait pas de distinction en fonction du titulaire, qu'il soit consommateur ou professionnel.

Le § 4 précise que la seule utilisation d'un code confidentiel ou de tout autre élément d'identification similaire n'est pas suffisante pour engager la responsabilité du titulaire.

En conséquence, l'utilisation d'un code ou autre élément d'identification doit nécessairement être couplée avec soit une présentation physique de l'instrument, soit une identification électronique.

L'identification électronique doit s'entendre notamment comme une insertion de l'instrument dans un terminal de paiement qui possède la capacité technique de vérifier que l'instrument inséré est authentique, c'est-à-dire qu'il fait partie du système de transfert électronique de fonds grâce à des technologies telles que la signature électronique.

CHAPITRE 5

Recherche et constatation des actes interdits par la présente loi

Pour ce qui concerne la surveillance et le contrôle administratifs du respect des dispositions de la présente loi, il a été décidé de reprendre, conformément au prescrit de la LPCC et d'autres législations récentes:

- 1) la procédure d'avertissement;
- 2) la compétence des agents commissionnés par le Ministre des Affaires économiques pour rechercher et constater les infractions prévues par la présente loi conformément au prescrit de la LPCC;
- 3) la compétence des fonctionnaires désignés par le Ministre des Affaires économiques pour proposer aux contrevenants une transaction dont le paiement éteint l'action publique.

HOOFDSTUK 6

Sancties

Afdeling I

Burgerlijke sancties

Artikel 12

Dit artikel vloeit niet voort uit de aanbeveling, vermits daarin geen sancties worden bepaald.

Volgens het eerste lid zijn de volgende bedingen van rechtswege verboden en nietig:

1° elk beding waarbij de houder geheel of gedeeltelijk afstand doet van de rechten die hem op grond van deze wet worden verleend.

Elk beding dat voorkomt in een overeenkomst tussen de uitgever en de houder, waardoor de houder bepaalde rechten die in deze wet bepaald worden zou verliezen, is aldus van rechtswege verboden en nietig.

2° elk beding waarbij de uitgever zelfs gedeeltelijk wordt vrijgesteld van de verplichtingen die voortvloeien deze wet. Deze bepaling verhindert dat de uitgever zich van zijn verplichtingen zou ontdoen door een overeenkomst met een derde, meer bepaald een verkoper. Door de formulering «elk beding» kan de bepaling immers tegen een derde worden ingeroepen. De uitgever kan zich aldus niet langer bevrijden van zijn aansprakelijkheid inzake de financiële gevolgen van het verlies of de diefstal van een instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen, door in het contract te bepalen dat degene die het instrument aanvaardt (namelijk de verkoper) aansprakelijk zou zijn.

De Raad van State stelde in dit verband vast dat door het invoeren van een dergelijke aansprakelijkheid van de uitgever als gevolg van handelingen of van het stilzitten van andere financiële instellingen of dienstverleners waarop hij een beroep heeft gedaan, de aansprakelijkheidsregeling binnen het interbancair betaal- en giroverkeer kan worden beïnvloed.

Deze bepaling kan als een toepassing beschouwd worden van het principe dat de medecontractant aansprakelijk moet gesteld worden voor de daden van zijn aangestelden, uitvoeringsagenten, of lasthebbers. Dit principe vindt, in navolging van de ons naburige rechtstelsels, steeds meer ingang in het Belgisch recht, en geldt a fortiori in overeenkomsten gesloten tussen partijen die zich niet in een gelijkwaardige positie bevinden (zie hoger).

CHAPITRE 6

Sanctions

Section I

Des sanctions civiles

Article 12

Cet article ne découle pas de la recommandation qui ne prévoit pas de sanctions.

Selon l'alinéa premier, sont interdites et nulles de plein droit les clauses suivantes:

1° toute clause par laquelle le titulaire renonce, partiellement ou entièrement, au bénéfice des droits qui lui sont accordés en vertu de la présente loi.

Ainsi, toute clause incluse dans un contrat entre l'émetteur et le titulaire qui aurait pour effet de priver le titulaire de certains droits prévus par la présente loi est interdite et nulle de plein droit.

2° toute clause par laquelle l'émetteur est exonéré, même partiellement, des obligations qui découlent de la présente loi. Cette disposition fait échec à ce que l'émetteur ne se décharge de ses obligations dans le cadre d'un contrat avec un tiers, notamment un vendeur. En effet, la formule «toute clause» permet de rendre la disposition opposable aux tiers. Ainsi, l'émetteur ne peut plus se décharger de ses responsabilités liées aux conséquences financières de la perte ou du vol d'un instrument de transfert électronique de fonds, en prévoyant contractuellement que l'accepteur de l'instrument (à savoir le vendeur) serait responsable.

Le Conseil d'État a constaté à cet égard qu'en instaurant une telle responsabilité pour l'émetteur, suite à des actes ou des abstentions d'autres établissements financiers ou prestataires de services auxquels il a fait appel, le régime de responsabilité dans le système de paiements interbancaires et postaux pouvait s'en trouver influencé.

Cette disposition peut être considérée comme une application du principe selon lequel le cocontractant doit être tenu pour responsable des actes de ses préposés, de ses agents d'exécution ou de ses mandataires. Ce principe s'implante de plus en plus en droit belge, à la suite des systèmes juridiques de pays voisins, et est, à fortiori, valable dans les contrats conclus entre parties qui ne sont pas dans une situation égale, comme en espèce l'émetteur et le titulaire (voir ci-dessus).

In het tweede lid wordt bepaald dat de uitgever ten opzichte van de houder aansprakelijk blijft bij niet-naleving van zijn verplichtingen, en voor de financiële gevolgen van het gebruik van het instrument door een niet-gerechtigde derde (behalve in geval van bedrog door de houder). Volgende verplichtingen worden bedoeld:

- Artikel 4, § 2, 5°, waarbij de uitgever verplicht wordt om aan de houder de voorwaarden mee te delen voor het verrichten van een kennisgeving, voorzien in artikel 8, §1, tweede lid;
- artikel 6, 1°, waarbij de uitgever verplicht wordt tot geheimhouding van het persoonlijk identificatienummer of van enig andere identificatiecode van de houder;
- artikel 6, 3°, waarbij het de uitgever verboden wordt de houder een instrument voor elektronische geldovermaking ongevraagd te verstrekken;
- artikel 6, 5°, waarbij de uitgever verplicht wordt om de houder de middelen te verschaffen om een kennisgeving te verrichten, zoals bepaald in artikel 8, §1, tweede lid, en om hem alle middelen te verschaffen om die kennisgeving te bewijzen.

Afdeling 2

Strafsancties

De twee algemene strafsancties uit de WHPC worden overgenomen in artikel 13.

De volgende inbreuken op deze wet zijn dus strafrechtelijk sanctioneerbaar met een geldboete van 500 tot 20.000 euro:

- 1) het ter kwader trouw overtreden van de bepalingen van deze wet;
- 2) het niet-naleven van een vonnis of een arrest, gewezen als gevolg van een vordering tot staking (zie artikel 16).

Voor wat de invulling van het begrip «kwade trouw» betreft, kan verwezen worden naar artikel 103 van de WHPC.

In geval van een nieuwe inbreuk, binnen de 5 jaar, op een in kracht van gewijsde gegane beschikking gewezen als gevolg van een vordering tot staking, wordt de strafrechtelijke sanctie met een geldboete van 500 tot 20.000 euro verdubbeld, zoals in artikel 14 wordt bepaald. Deze bijzondere strafsanctie geldt onverminderd de gewone regelen inzake herhaling.

Enfin, l'alinéa 2 prévoit que l'émetteur reste responsable à l'égard du titulaire, en cas de non respect des obligations qui lui incombent et qui entraîneraient des conséquences financières liées à l'usage de l'instrument par un tiers non autorisé (sauf cas de fraude du titulaire). Les obligations visées sont les suivantes:

- l'article 4, § 2, 5°, qui impose à l'émetteur de communiquer au titulaire les conditions pour effectuer la notification prévue à l'article 8, §1, alinéa 2;
- l'article 6, 1°, qui impose à l'émetteur l'obligation de garantir le secret du numéro d'identification personnel ou tout autre code d'identification du titulaire;
- l'article 6, 3°, qui impose à l'émetteur l'obligation de s'abstenir de fournir au titulaire un instrument de transfert électronique de fonds non sollicité ;
- l'article 6, 5°, qui impose à l'émetteur l'obligation de mettre à la disposition du titulaire les moyens lui permettant d'effectuer la notification prévue à l'article 8, §1er, alinéa 2, et de lui fournir les moyens permettant de prouver la notification.

Section 2

Des sanctions pénales

Les deux sanctions pénales générales de la LPCC ont été reprises à l'article 13.

Les infractions à la présente loi, reprises ci-dessous, sont sanctionnées pénalement par une amende de 500 à 20.000 euros:

- 1) les infractions aux dispositions de la présente loi commises de mauvaise foi;
- 2) le non-respect d'un jugement ou un arrêt rendu à la suite d'une action en cessation (voir l'article 16).

Quant au contenu de la notion de «mauvaise foi», référence peut être faite à l'article 103 de la LPCC.

En cas de nouvelle infraction, dans les cinq années à dater d'une condamnation coulée en force de chose jugée à la suite d'une action en cessation, la sanction pénale d'amende de 500 à 20.000 euros est doublée, comme c'est prévu à l'article 14. Cette sanction pénale particulière s'applique sans préjudice des règles habituelles en matière de récidive.

Artikel 15 verklaart de algemene principes van boek I van het Strafwetboek, de regelen inzake strafbare deelneming en verzachtende omstandigheden inclusief, van toepassing op deze afdeling.

Hoofdstuk 7

Vordering tot staking

In het licht van artikel 10 van de aanbeveling, dat de lidstaten uitnodigt ervoor zorg te dragen dat voor de regeling van geschillen tussen houder en uitgever adequate en doeltreffende middelen beschikbaar zijn, werd ervoor geopteerd de in de WHPC voorziene vordering tot staking op te nemen, teneinde de inbreuken op deze wet vlug te kunnen doen ophouden langs gerechtelijke weg (artikelen 16 en 17).

Deze vordering tot staking is deels een collectieve actio, wat inhoudt dat ook beroeps- of interprofessionele verenigingen met rechtspersoonlijkheid, en verenigingen ter verdediging van de consumentenbelangen (voor zover zij voldoen aan de in artikel 98, § 1, 4, van de WHPC gestelde voorwaarden) deze kunnen instellen ter verdediging van hun statutair omschreven collectieve belangen.

Hoofdstuk 9

Slotbepalingen

Artikel 18

Dit artikel heft artikel 61 van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet op.

In artikel 61 wordt een stelsel van gedeelde aansprakelijkheid ingevoerd voor de kredietinstrumenten die binnen het toepassingsgebied van deze wet vallen. De opheffing van dit artikel wordt gerechtvaardigd door het feit dat in deze wet een gelijkaardig stelsel wordt ingevoerd, dat onder andere betrekking heeft op de instrumenten beoogd in de wet van 12 juni 1991.

Artikel 19

Dit artikel vervangt artikel 81, § 5 van afdeling 9 van de WHPC inzake overeenkomsten op afstand.

Het huidige artikel 81, § 5 is een gedeeltelijke omzetting van de Europese aanbeveling betreffende de elektronische betalingen, daar het een systeem van gedeelde aansprakelijkheid tussen uitgever en houder van een geldinstrument invoert. Daar dit artikel niet alle bepalingen van de aanbeveling omzet, is het evenwel

L'article 15 rend applicable à la présente section les principes généraux du Livre I du Code pénal, en ce compris les règles en matière de participation criminelle et de circonstances atténuantes.

Chapitre 7

Action en cessation

Conformément à l'article 10 de la recommandation, qui invite les États membres à s'assurer qu'il existe des moyens adéquats et efficaces de règlement des différends entre titulaire et émetteur, il a été décidé de reprendre l'action en cessation prévue dans la LPCC, afin de faire cesser rapidement, par la voie judiciaire, les infractions à la présente loi (articles 16 et 17).

Cette action en cessation est également une action collective, ce qui signifie que les associations professionnelles ou interprofessionnelles, et les associations ayant pour objet la défense des intérêts des consommateurs (pour autant qu'elles répondent aux conditions de l'article 98, § 1, 4, de la LPCC) peuvent introduire cette action pour la défense de leurs intérêts collectifs statutairement définis.

Chapitre 9

Dispositions finales

Article 18

Cet article abroge l'article 61 de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation.

L'article 61 organise un régime de répartition des responsabilités pour les instruments de crédit qui entrent dans le champ d'application de cette loi. L'abrogation de cet article se justifie par le fait que la présente loi crée un régime similaire qui couvre, entre autres, les instruments visés par la loi du 12 juin 1991.

Article 19

Cet article remplace l'article 81, § 5, de la section 9 de la LPCC, relative aux contrats à distance.

L'actuel article 81, § 5, transpose partiellement la recommandation européenne relative aux paiements électroniques, en instaurant un système de partage de responsabilité entre l'émetteur et le titulaire d'un instrument de paiement. Toutefois, comme cet article ne transpose pas l'ensemble des dispositions de la re-

logischer om te verwijzen naar de voorliggende wet betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen en het huidige artikel 81, § 5 te schrappen.

Dit laatste artikel beantwoordt echter ook aan de noodzaak om artikel 8 van de Europese richtlijn betreffende de bescherming van de consumenten inzake overeenkomsten op afstand (hierna genoemd richtlijn overeenkomsten op afstand) om te zetten, aangezien het betrekking heeft op de « betaling per kaart ».

Om deze reden werden in het nieuwe artikel 81, §5 de twee belangrijke principes van artikel 8 opgenomen, namelijk de annulering en de terugbetaling in geval van frauduleus gebruik van het instrument voor elektronische geldovermaking in het kader van een overeenkomst op afstand.

Er zij vooreerst aan herinnerd dat deze regeling enkel geldt bij het gebruik van een instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen in het kader van overeenkomsten op afstand. De volgende punten dienen eveneens te worden aangestipt:

a. Toepassingsgebied

– Beschermde personen: in dit artikel worden enkel de overeenkomsten op afstand beoogd en worden bijgevolg alleen de consumenten beschermd. Dit toepassingsgebied is minder ruim dan dat van *deze wet*, waarbij elke houder- natuurlijk persoon, al dan niet voor beroepsdoeleinden handelend, beschermd wordt;

– Beoogde instrumenten: het toepassingsgebied is ruimer dan dat van artikel 8 van de richtlijn overeenkomsten op afstand, die het enkel over de « kaarten » heeft. Hier wordt het elektronische instrument voor geldovermaking, zoals gedefinieerd in artikel 2, 1°, a, b en c, beoogd (m.a.w. het instrument voor elektronische geldovermaking, behalve het oplaadbaar instrument. Wat dit laatste betreft, wordt enkel het instrument bedoeld waarvan de opslagbare waarde meer dan 125 euro bedraagt : zie de commentaar hierna), al dan niet aan de hand van een fysische drager, zoals een kaart (het telefonisch bankieren en bankieren via Internet worden ook beoogd, terwijl dat niet het geval is in artikel 8 van de richtlijn);

– Oplaadbaar instrument: hier wordt enkel het oplaadbaar instrument beoogd, waarvan de opslagbare waarde meer dan 125 euro als voorzien in artikel 8, § 3, bedraagt, om 2 redenen :

* ten eerste, omdat artikel 8, §4, niet van toepassing is op het oplaadbaar instrument in zijn ontladfunctie zonder toegang tot de rekening, krachtens artikel 3, §2 ;

commandation, il est plus logique de renvoyer à la présente loi relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électronique de fonds et de supprimer l'actuelle rédaction de l'article 81, § 5.

Cependant, cet article répond également à la nécessité de transposer l'article 8 de la directive européenne concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance (ci-après dénommée directive contrats à distance), article relatif aux « paiements par carte ».

C'est pourquoi on retrouve dans la nouvelle rédaction de l'article 81, § 5, les deux principes importants de l'article 8, à savoir l'annulation et le remboursement en cas d'utilisation frauduleuse de l'instrument de transfert électronique de fonds dans le cadre d'un contrat à distance.

Il faut tout d'abord rappeler que cette disposition ne s'applique que lors de l'utilisation d'un instrument de transfert électronique de fonds dans le cadre de contrats à distance. Les points suivants méritent également d'être soulignés :

a. Champ d'application

– Personnes protégées : cet article ne vise que les contrats à distance, et ne protège en conséquence que le consommateur. Ce champ d'application est moins large que celui de *la présente loi*, laquelle protège tout titulaire, personne physique, agissant ou non à des fins professionnelles;

– Instruments visés : le champ d'application est plus large que l'article 8 de la directive contrats à distance qui ne vise que les « cartes ». Ici, l'instrument de transfert électronique de fonds, tel que défini à l'article 2, 1°, a, b et c, est visé (c'est-à-dire l'instrument de transfert électronique de fonds autre que l'instrument rechargeable. En ce qui concerne l'instrument rechargeable, seul est visé l'instrument dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure à 125 euros : voir les commentaires ci-après), qu'il se matérialise ou non par un support physique tel qu'une carte (la banque par téléphone et la banque par Internet sont visées alors qu'elles ne le sont pas dans l'article 8 de la directive) ;

– Instrument rechargeable : seul l'instrument rechargeable dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure à 125 euros, comme prévu à l'article 8, § 3, est visé ici, pour 2 raisons :

* d'abord, parce que l'article 8, § 4, n'est pas applicable à l'instrument rechargeable dans sa fonction déchargement sans accès au compte en vertu de l'article 3, § 2 ;

* ten tweede, bij wijze van afwijking (beschreven in artikel 8, §3), kan de uitgever aansprakelijk worden gesteld indien het instrument een opslagcapaciteit heeft van meer dan 125 euro.

b. Toepassingsvoorwaarden

De houder van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen kan de annulering van een verrichte betaling, en de terugbetaling van de gestorte sommen vragen:

- 1) bij frauduleus gebruik van het instrument;
- 2) indien het instrument werd gebruikt zonder fysieke voorlegging, noch elektronische identificatie (voorwaarden van artikel 8 § 4).

De Raad van State merkte in verband met deze tweede toepassingsvoorwaarde op, dat deze niet voorkomt in artikel 8 van de richtlijn overeenkomsten op afstand, en dat de Belgische wetgever artikel 8 bijgevolg niet correct omgezet heeft.

Er dient aan herinnerd te worden dat de Europese regelgever enkel de betaling «met kaart zonder kaart» (een niet-elektronische betaling op afstand) voor ogen had. De elektronische betalingen op afstand vielen daarentegen onder het toepassingsgebied van de oorspronkelijke aanbeveling van 17 november 1988 (P.B.E.G. van 24 november 1988), aanbeveling waarvan het Europees Parlement en de Raad bij de redactie van de richtlijn overeenkomsten niet tegenin gegaan zijn, maar die te meer kort nadien uitmondde in een aangepaste versie van de Commissie.

De aanleiding voor het invoeren van het artikel 8 van de richtlijn vormde immers de vaststelling dat de betalingswijze die erin bestond het nummer van de betaalkaart simpelweg mede te delen of te vermelden een veelgebruikte betalingswijze was, die echter belangrijke risico's voor de kaarthouder met zich meebracht. «Om het even wie die kennis kreeg van dit kaartnummer kon dit nummer immers gebruiken. Het frauduleus gebruik van het zichtbare nummer op een kredietkaart werd bijgevolg gevisieerd, zelfs al was er geen diefstal of verlies van de kaart, welke hypothese het meest voorkomt bij betalingsfraude op het internet. Sommige informaticapiraten hebben op die wijze immers reeds meerdere tienduizenden kaartnummers met misdadig opzet kunnen onderscheppen» (zie M. VAN HUFFEL, «Moyens de paiement et protection du consommateur en droit communautaire et en droit belge», D.C.C.R., 2000, nr. 47, p. 107).

Dat de Commissie enkel de betalingen «met kaart zonder kaart» beoogde, komt nog duidelijker naar voor

* ensuite, par dérogation (définie à l'article 8, § 3), dès lors que l'instrument a une capacité de stockage supérieure à 125 euros, la responsabilité de l'émetteur peut être engagée.

b. Conditions d'application

Le titulaire d'un instrument de transfert électronique de fonds peut demander l'annulation du paiement effectué et le remboursement des sommes versées:

- 1) en cas d'usage frauduleux de l'instrument;
- 2) dans la mesure où l'instrument a été utilisé sans présentation physique, ni identification électronique (conditions de l'article 8, § 4).

Le Conseil d'État a fait observer, relativement à ces deux conditions d'application, que celles-ci ne sont pas reprises dans l'article 8 de la directive contrats à distance, et que le législateur belge n'a dès lors pas transposé correctement l'article 8.

Il faut rappeler que le législateur européen envisageait seulement le paiement «avec carte sans carte» (un paiement non-électronique à distance). Les paiements électroniques à distances par contre étaient couverts par la recommandation initiale du 17 novembre 1988 (J.O.C.E. du 24 novembre 1998). Le Parlement européen et le Conseil, lors de la rédaction de la directive contrats à distance, ne sont pas allés à l'encontre de cette recommandation. Cette même recommandation a de plus été peu après adaptée par la Commission.

L'occasion de l'introduction de l'article 8 de la directive a été le constat que le mode de paiement, la simple communication ou indication du numéro de carte de paiement était un mode de paiement à distance très utilisé, qui comportait des risques importants pour le porteur de carte, puisque n'importe qui pouvait utiliser le numéro de carte dont il avait eu connaissance. «Ainsi, l'utilisation frauduleuse du numéro apparent figurant sur une carte de crédit est couverte quand bien même la carte n'aurait été ni volée ni perdue. C'est le cas le plus fréquemment rencontré en matière de fraude au paiement sur Internet, certains pirates informatiques ayant ainsi accumulé plusieurs dizaines de milliers de références à des fins criminelles» (voir M. VAN HUFFEL, «Moyens de paiement et protection du consommateur en droit communautaire et en droit belge», D.C.C.R., 2000, n° 47, p. 107).

Le fait que la Commission visait seulement les paiements «par carte sans carte» apparaît encore plus clair

in de tekst van het oorspronkelijk voorstel van de Commissie: «iedere betwisting, door de houder van een betaalkaart, van de geldigheid van een verrichting waarbij het nummer van de kaart vrijgegeven werd zonder dat het betaalmiddel voorgelegd werd, noch elektronisch herkend werd, brengt zijn annulering met zich mee.»

Om die redenen bevatte de richtlijn overeenkomsten op afstand dus een artikel 8 waarbij aan de Staten werd gevraagd erop te waken om in geval van frauduleus gebruik van de betaalkaart, de houder de mogelijkheid te bieden de betaling te annuleren en vooral vlug terug te betalen.

Er kan dus besloten worden dat de nieuwe redactie van artikel 81, § 5, van de WHPC perfect in overeenstemming is met artikel 8 van de richtlijn overeenkomsten op afstand.

c. Uitzondering bij frauduleus gedrag door de houder

Zoals in het kader van de gedeelde aansprakelijkheid, kan de consument bij bedrog noch de annulering, noch de terugbetaling verkrijgen.

d. Terugbetaling

De uitgever is verplicht om de consument binnen de kortst mogelijke termijn terug te betalen, zodat deze geen nadeel ondervindt van het frauduleus gebruik van zijn instrument. Deze termijn is dezelfde als die bepaald in artikel 7, § 2.

De minister van Economie,

Charles PICQUÉ

rement dans le texte de la proposition originale de la Commission: «toute mise en cause, par le titulaire d'une carte de paiement, de la validité d'une opération dans laquelle le numéro de la carte a été relevé sans que le moyen de paiement ait été présenté ou identifié électroniquement entraîne son annulation».

Pour ces motifs, la directive contrats à distance comportait donc un article 8 demandant aux États de veiller à ce qu'en cas d'utilisation frauduleuse, le porteur puisse annuler le paiement et surtout être recredité rapidement.

La nouvelle rédaction de l'article 81, § 5, de la LPCC, doit donc être considérée comme parfaitement compatible avec l'article 8 de la directive contrats à distance.

c.Exception de l'agissement frauduleux du titulaire

Comme dans le cadre du partage de responsabilité, la fraude du consommateur ne lui permet pas d'obtenir ni l'annulation, ni le remboursement.

d. Remboursement

L'émetteur a l'obligation de rembourser le consommateur dans les meilleurs délais afin de ne pas le pénaliser de l'utilisation frauduleuse de son instrument. Ce délai est le même que celui qui est prévu à l'article 7, § 2.

Le ministre de l'Economie,

Charles PICQUÉ

VOORONTWERP VAN WET**onderworpen aan het advies van de Raad van State**

**Voorontwerp van wet betreffende de transacties
uitgevoerd met elektronische instrumenten voor de
overmaking van geldmiddelen**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument wordt een hoofdstuk V bis ingevoegd met als opschrift «Transacties uitgevoerd met elektronische instrumenten voor de overmaking van geldmiddelen» dat de artikelen 39/2 tot 39/9 bevat, luidend als volgt:

«Afdeling I
Voorafgaande bepalingen en toepassingsgebied

Art. 39/2

Voor de toepassing van dit hoofdstuk moet worden verstaan onder:

1° elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen: elk middel dat toelaat de volgende verrichtingen geheel of gedeeltelijk langs elektronische weg te verwezenlijken:

- a) overmakingen van geldmiddelen;
- b) opnemingen en deposito's van contant geld;
- c) toegang op afstand tot een rekening;
- d) het op- en ontladen van een oplaadbaar instrument;

2° oplaadbaar instrument: elk elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen waarop waarde-eenheden elektronisch worden opgeslagen;

3° uitgever: elke persoon die, in het kader van zijn commerciële activiteit, een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen ter beschikking stelt van een andere persoon overeenkomstig een met die persoon gesloten overeenkomst;

4° houder: elke natuurlijke persoon die, krachtens een overeenkomst die hij heeft gesloten met een uitgever, houder is van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen.

Art. 39/3

§ 1. De bepalingen van dit hoofdstuk zijn niet van toepassing:

1° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt per cheque en op de waarborgfuncties van de overmaking van geldmiddelen verwezenlijkt per cheque;

AVANT-PROJET DE LOI**soumis à l'avis du Conseil d'État**

**Avant-projet de loi relatif aux opérations effectuées
au moyen d'instruments électroniques de
transfert de fonds**

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art.2

Il est inséré dans la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur un chapitre V bis intitulé «Des opérations effectuées au moyen d'instruments électroniques de transfert de fonds» comprenant les articles 39/2 à 39/9, libellés comme suit :

«Section Ière
Dispositions préliminaires et champ d'application

Art. 39/2

Pour l'application du présent chapitre, il faut entendre par :

1° instrument électronique de transfert de fonds : tout moyen permettant d'effectuer par voie entièrement ou partiellement électronique, les opérations suivantes :

- a) des transferts de fonds ;
- b) des retraits et dépôts d'argent liquide ;
- c) l'accès à distance à un compte ;
- d) le chargement et le déchargement d'un instrument rechargeable ;

2° instrument rechargeable: tout instrument électronique de transfert de fonds sur lequel des unités de valeur sont stockées électroniquement;

3° émetteur: toute personne qui, dans le cadre de son activité commerciale, met un instrument électronique de transfert de fonds à la disposition d'une autre personne conformément à un contrat conclu avec celle-ci;

4° titulaire: toute personne physique qui, en vertu d'un contrat qu'elle a conclu avec un émetteur, détient un instrument électronique de transfert de fonds.

Art. 39/3

§ 1er. Les dispositions du présent chapitre ne s'appliquent pas:

1° aux transferts de fonds réalisés par chèque et aux fonctions de garantie des transferts de fonds réalisés par chèque ;

2° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt per wisselbrief;

3° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt door middel van oplaadbare instrumenten, zonder directe toegang tot een rekening voor het op- en ontladen, en slechts bruikbaar bij één enkele verkoper.

§ 2. De artikelen 39/5, §§ 1 en 4, 39/6, 4° en 6°, 39/7, § 1, 1° en 2°, en 39/8, § 1, tweede lid, 2° en 3° en §§ 2 en 4 zijn niet toepasselijk op de ontladtransacties zonder directe toegang tot de rekening van de houder van een oplaadbaar instrument.

Afdeling II

Informatieverplichtingen aan de houder

Art. 39/4

§ 1. Vóór het sluiten van de overeenkomst deelt de uitgever aan de houder de contractuele voorwaarden mee die de uitgifte en het gebruik van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen regelen.

De voorwaarden worden op een duidelijke en ondubbelzinnige wijze voorgesteld, schriftelijk of op een duurzame drager die ter beschikking van de houder staat en waartoe hij toegang heeft.

Op vraag van elke geïnteresseerde is de uitgever er ook toe gehouden gratis een document met deze voorwaarden te overhandigen.

§ 2. In de voorwaarden vermeld in § 1, komen in het bijzonder volgende inlichtingen voor:

1° een beschrijving van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen en, in voorkomend geval, de technische kenmerken van de communicatie-uitrusting die de houder mag gebruiken;

2° een beschrijving van de gebruiksmogelijkheden van het instrument met, in voorkomend geval, inbegrip van de toegepaste maximumbedragen;

3° een beschrijving van de respectieve verplichtingen en aansprakelijkheid van de houder en van de uitgever overeenkomstig de artikelen 39/5 tot 39/8;

4° de voorwaarden en uitvoeringsmodaliteiten van de kennisgeving overeenkomstig artikel 39/8, § 1, tweede lid;

5° in voorkomend geval, de termijn voor het debiteren of crediteren van de rekening van de houder evenals de valuta-datum of, zo deze geen rekening heeft bij de uitgever, de normale termijn waarbinnen de facturering hem wordt toege-stuurd;

6° al de door de houder verschuldigde kosten en meer bepaald de in voorkomend geval toegepaste intrestvoet, evenals de wijze waarop deze berekend wordt, alsook de berekeningswijze van de wisselkoers;

7° de voorwaarden en modaliteiten voor betwisting van een transactie, met inbegrip van het geografische adres van de dienst waartoe de houder zijn klachten kan richten.

Art. 39/5

§ 1. De uitgever verstrekt periodiek aan de houder informatie over de transacties die verricht werden door middel van het elektronisch instrument voor overmaking van geldmidde-

2° aux transferts de fonds réalisés par lettre de change;

3° aux transferts de fonds réalisés au moyen d'instruments rechargeables, sans accès direct à un compte pour le chargement et le déchargement, et qui ne sont utilisables qu'auprès d'un seul vendeur.

§ 2. Les articles 39/5, §§ 1er et 4, 39/6, 4° et 6°, 39/7, § 1er, 1° et 2°, et 39/8, § 1er, alinéa 2, 2° et 3° et §§ 2 et 4 ne sont pas applicables aux opérations de déchargement, sans accès direct au compte du titulaire, d'un instrument rechargeable.

Section II

Obligations d'information du titulaire

Art. 39/4

§ 1er. Avant la conclusion du contrat, l'émetteur communique au titulaire les conditions contractuelles régissant l'émission et l'utilisation de l'instrument électronique de transfert de fonds.

Les conditions sont présentées de manière claire et non équivoque, par écrit ou sur un support durable à la disposition du titulaire et auquel il a accès.

A la demande de toute personne intéressée, l'émetteur est également tenu de remettre gratuitement un document reprenant ces conditions.

§ 2. Dans les conditions mentionnées au § 1er, figurent notamment les informations suivantes :

1° une description de l'instrument électronique de transfert de fonds et, le cas échéant, des caractéristiques techniques de l'équipement de communication que le titulaire est autorisé à employer;

2° une description des utilisations possibles de l'instrument, y compris, le cas échéant, les plafonds appliqués;

3° une description des obligations et responsabilités respectives du titulaire et de l'émetteur conformément aux articles 39/5 à 39/8;

4° les conditions et modalités d'exercice de la notification conformément à l'article 39/8, § 1er, alinéa 2;

5° le cas échéant, le délai de débit ou de crédit du compte du titulaire ainsi que la date de valeur ou, si celui-ci n'a pas de compte ouvert chez l'émetteur, le délai normal dans lequel la facturation lui sera adressée;

6° tous les frais à charge du titulaire, notamment, le cas échéant le taux d'intérêt appliqué, ainsi que la manière de calculer celui-ci, et le mode de calcul du taux de change ;

7° les conditions et modalités de contestation d'une opération, y compris l'adresse géographique du service où le titulaire peut adresser ses réclamations.

Art. 39/5

§ 1er L'émetteur fournit périodiquement au titulaire des informations relatives aux opérations réalisées grâce à l'instrument électronique de transfert de fonds. Les informations sont

len. De informatie wordt op duidelijke en ondubbelzinnige wijze weergegeven, schriftelijk of op een duurzame drager ter beschikking van de houder en voor deze toegankelijk.

De informatie omvat minstens:

1° de vermelding van de datum van de verrichting en van de valutatdatum, evenals een identificatie van de transactie, in voorkomend geval met inbegrip van de inlichtingen betreffende de begunstigde bij wie of met wie de transactie werd verricht;

2° het van de rekening van de houder voor de transactie gedebiteerde bedrag, uitgedrukt in de munt van de rekening van de houder, en in voorkomend geval in de vreemde valuta;

3° het bedrag van de commissielonen en kosten van toepassing bij bepaalde soorten transacties die aan de houder worden aangerekend, en in voorkomend geval de wisselkoers die werd gebruikt voor de omrekening van het bedrag van de transacties in vreemde valuta.

§ 2. De uitgever licht de houder periodiek in over de te nemen voorzorgsmaatregelen, teneinde elk onrechtmatig gebruik van zijn elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen en van de middelen die het gebruik ervan toelaten te vermijden.

§ 3. De uitgever van een oplaadbaar instrument biedt de houder de mogelijkheid ten minste de laatste vijf met instrument uitgevoerde transacties evenals de uitstaande waarde die op dat instrument is opgeslagen na te gaan.

§ 4. Wanneer de uitgever zich de mogelijkheid heeft voorbehouden een overeenkomst van onbepaalde duur eenzijdig te wijzigen, moet de houder ingelicht worden, schriftelijk of op een duurzame drager te zijner beschikking en voor hem toegankelijk, over elke wijziging door de uitgever van de contractuele voorwaarden die de uitgifte en het gebruik van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen regelen, minstens één maand vóór de wijziging van toepassing wordt.

De uitgever moet de houder inlichten, enerzijds over een termijn van ten minste één maand waarover hij beschikt om de overeenkomst zonder kosten op te zeggen, en anderzijds over het feit dat ontstentenis van opzegging zijnerzijds binnen deze termijn geldt als aanvaarding van de gewijzigde voorwaarden.

Onverminderd de regels die van toepassing zijn inzake consumentenkrediet, is de termijn voorzien in het eerste lid niet van toepassing in geval van wijziging van het debetrentepercentage. In dat geval, en onverminderd het recht van de houder om de overeenkomst zonder kosten op te zeggen, licht de uitgever de houder binnen de kortste termijn individueel in.

Afdeling III

Verplichtingen en aansprakelijkheid van de uitgever

Art. 39/6

De uitgever moet:

1° het geheime karakter van het persoonlijke identificatienummer of iedere andere identificatiecode van de houder waarborgen;

présentées de manière claire et non équivoque, par écrit ou sur un support durable à la disposition du titulaire et auquel il a accès.

Elles comportent au moins :

1° la mention de la date de l'opération et de la date de valeur, ainsi qu'une identification de l'opération, y compris s'il y a lieu les informations relatives au bénéficiaire chez qui ou avec qui l'opération a été effectuée;

2° le montant débité du compte du titulaire pour l'opération, exprimé dans la monnaie du compte du titulaire, et le cas échéant dans la devise étrangère;

3° le montant des commissions et frais appliqués à certains types d'opérations à charge du titulaire, et le cas échéant le cours de change utilisé pour convertir le montant des opérations en devise étrangère.

§ 2. L'émetteur fournit périodiquement au titulaire des conseils de prudence destinés à éviter tout usage abusif de son instrument électronique de transfert de fonds et des moyens qui en permettent l'utilisation.

§ 3. L'émetteur d'un instrument rechargeable offre au titulaire la possibilité de vérifier au moins les cinq dernières opérations effectuées ainsi que la valeur résiduelle stockée sur l'instrument.

§ 4. Lorsque l'émetteur s'est réservé la faculté de modifier unilatéralement un contrat à durée indéterminée, le titulaire doit être informé, par écrit ou sur un support durable à sa disposition et auquel il a accès, de toute modification par l'émetteur des conditions contractuelles régissant l'émission et l'utilisation de l'instrument électronique de transfert de fonds, un mois au moins avant la mise en application de la modification.

L'émetteur doit informer le titulaire d'une part de ce qu'il dispose d'un délai d'un mois au moins pour dénoncer sans frais le contrat, et d'autre part du fait que l'absence de dénonciation de sa part endéans cette période vaut acceptation des conditions modifiées.

Sans préjudice des règles applicables en matière de crédit à la consommation, le délai prévu à l'alinéa 1er ne s'applique pas en cas de modification du taux d'intérêt débiteur. Dans ce cas, et sans préjudice du droit du titulaire de résilier le contrat sans frais, l'émetteur en informe individuellement le titulaire dans les meilleurs délais.

Section III

Obligations et responsabilité de l'émetteur

Art. 39/6

L'émetteur doit :

1° garantir le secret du numéro d'identification personnel ou de tout autre code d'identification du titulaire;

2° de risico's dragen voor elke verzending aan de houder van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen, of van elk middel dat het gebruik ervan toelaat;

3° er van afzien om ongevraagd een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen te bezorgen, tenzij ter vervanging van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen;

4° een interne registratie bijhouden van de transacties verricht met behulp van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen, gedurende een periode van ten minste 5 jaar te rekenen vanaf de datum van de uitvoering van de transacties;

5° de houder de nodige middelen verschaffen om de kennisgeving voorzien in artikel 39/8, § 1, tweede lid op elk ogenblik te verrichten en hem een identificatiemiddel geven waarmee hij de kennisgeving kan bewijzen;

6° elk nieuw gebruik van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen beletten van zodra de houder de kennisgeving voorzien in artikel 39/8, § 1, tweede lid, heeft gedaan, zelfs indien de houder grof nalatig is geweest of frauduleus heeft gehandeld;

7° in geval van betwisting van een transactie verricht met behulp van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen, het bewijs voorleggen dat de transactie juist werd geregistreerd en geboekt, en niet door een technische storing of een andere falings werd beïnvloed, op voorwaarde dat hij in kennis wordt gesteld van de betwisting, minder dan drie maanden na de mededeling aan de houder van de informatie betreffende deze transactie.

Art. 39/7

§ 1 Onverminderd de verplichtingen en de aansprakelijkheid van de houder, is de uitgever aansprakelijk:

1° voor de niet-uitvoering of gebrekkige uitvoering van de transacties verricht met behulp van een elektronisch instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen, indien ingeleid op apparaten, terminals of met behulp van uitrusting die door de uitgever werden aanvaard, en waarop hij al dan niet toezicht heeft;

2° voor de transacties uitgevoerd zonder de toestemming van de houder en voor elke aan de uitgever toe te rekenen fout of onregelmatigheid in het bijhouden van de rekening van de houder;

3° in het geval van namaak van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen door een derde, voor de schade die voortvloeit uit het gebruik van het nageemaakte instrument.

§ 2 Indien de uitgever aansprakelijk is, dient hij aan de houder binnen de kortste termijn terug te betalen:

1° het bedrag dat nodig is om de houder weer in de positie te brengen waarin deze verkeerde vóór de betwiste transactie;

2° de eventueel verdere financiële gevolgen, in het bijzonder het bedrag van de door de houder gedragen kosten ter bepaling van de te vergoeden schade;

3° het verlies van de waarde die op een oplaadbaar instrument was opgeslagen alsook van de financiële gevolgen die voortvloeien uit de gebrekkige uitvoering van de door de houder uitgevoerde transacties, wanneer dit verlies of deze gebrekkige uitvoering toe te schrijven is aan een ondeugdelijk

2° supporter les risques de tout envoi au titulaire d'un instrument électronique de transfert de fonds, ou de tout moyen qui en permet l'utilisation ;

3° s'abstenir de fournir un instrument électronique de transfert de fonds non sollicité, sauf pour remplacer un instrument électronique de transfert de fonds;

4° conserver un relevé interne des opérations effectuées à l'aide d'un instrument électronique de transfert de fonds, pendant une période d'au moins 5 ans à compter de l'exécution des opérations;

5° mettre à la disposition du titulaire les moyens appropriés lui permettant d'effectuer à tout moment la notification prévue à l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, et lui fournir un moyen d'identification permettant de prouver la notification ;

6° empêcher toute nouvelle utilisation de l'instrument électronique de transfert de fonds dès la notification prévue à l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, par le titulaire, même si le titulaire a agi avec négligence grave ou frauduleusement ;

7° en cas de contestation d'une opération effectuée à l'aide d'un instrument électronique de transfert de fonds, apporter la preuve que l'opération a été correctement enregistrée et comptabilisée, et n'a pas été affectée par un incident technique ou une autre défaillance, à condition que la contestation lui soit notifiée moins de trois mois après la communication au titulaire des informations relatives à cette opération.

Art. 39/7

§ 1er Sans préjudice des obligations et responsabilités du titulaire, l'émetteur est responsable :

1° de l'inexécution ou de l'exécution incorrecte des opérations effectuées à l'aide d'un instrument électronique de transfert de fonds, à partir de dispositifs, terminaux ou au moyen d'équipements agréés par l'émetteur, que ceux-ci soient placés sous son contrôle ou non;

2° des opérations effectuées sans autorisation du titulaire et de toute erreur ou irrégularité commise dans la gestion de son compte et imputable à l'émetteur;

3° en cas de contrefaçon de l'instrument électronique de transfert de fonds par un tiers, des dommages résultant de l'usage de l'instrument contrefait.

§ 2 Dans tous les cas où l'émetteur est responsable, il doit rembourser au titulaire, dans les délais les plus brefs :

1° la somme nécessaire pour rétablir le titulaire dans la situation dans laquelle il se trouvait avant l'opération contestée ;

2° les autres conséquences financières éventuelles, notamment le montant des frais supportés par le titulaire pour la détermination du dommage indemnizable ;

3° la perte de toute valeur stockée sur un instrument rechargeable, ainsi que les conséquences financières résultant de l'exécution incorrecte des opérations effectuées par le titulaire, lorsque cette perte ou cette exécution incorrecte sont dues à un dysfonctionnement de l'instrument rechargeable,

functioneren van het oplaadbaar instrument, van de apparaten, terminals of van elke andere uitrusting die door de uitgever werden aanvaard, mits het ondeugdelijk functioneren niet door de houder opzettelijk of in strijd met artikel 39/8, § 1 veroorzaakt werd;

Afdeling IV

Verplichtingen en aansprakelijkheid van de houder

Artikel 39/8

§ 1. De houder heeft de verplichting zijn elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen in overeenstemming met de voorwaarden die op de uitgifte en het gebruik ervan van toepassing zijn, aan te wenden.

De houder heeft de verplichting de uitgever, of de door hem aangeduide instelling, vanaf zijn kennisname in kennis te stellen van:

1° het verlies of de diefstal van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen of van de middelen die het gebruik ervan toelaten;

2° de boeking op zijn overzicht van elke transactie waarvoor geen toestemming is gegeven;

3° elke fout of onregelmatigheid vastgesteld op de overzichten of de rekeninguittreksels.

De houder treft de redelijke voorzorgsmaatregelen om de veiligheid van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen, alsmede van de middelen die het gebruik ervan toelaten, te verzekeren.

De houder mag een opdracht, die hij met behulp van zijn elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen heeft gegeven, niet annuleren, behoudens indien het bedrag niet gekend is op het ogenblik van het geven van de opdracht.

§ 2. Tot aan het tijdstip van de kennisgeving zoals vermeld in § 1 is de houder aansprakelijk voor de gevolgen verbonden aan het verlies of de diefstal van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen tot een bedrag van 6.051 frank [150 euro], tenzij hij gehandeld heeft met grove nalatigheid waarbij de houder aansprakelijk is tot een bedrag van 30.255 frank [750 euro]. Na de kennisgeving is de houder in deze gevallen niet meer aansprakelijk.

Indien de houder frauduleus heeft gehandeld, blijft hij steeds volledig aansprakelijk en is geen enkel maximumbedrag van toepassing.

§ 3. In afwijking van de bepalingen van § 2 van dit artikel, is de uitgever niet aansprakelijk voor het verlies van de waarde opgeslagen op het oplaadbaar instrument, indien dit verlies het gevolg is van het gebruik ervan door een niet gerechtigde derde, zelfs na de kennisgeving voorzien in § 1, lid 2, van dit artikel, en voor zover de op het oplaadbare instrument opslagbare waarde beperkt is tot 125 euro.

§ 4. In afwijking van de bepalingen van § 2 van dit artikel, is de houder niet aansprakelijk indien het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen werd gebruikt zonder fysieke voorlegging en zonder elektronische identificatie. Het enkele gebruik van een vertrouwelijke code of van een ander soortgelijk bewijs van identiteit is niet voldoende om tot de aansprakelijkheid van de houder te leiden.

du dispositif, du terminal ou de tout autre équipement agréé, à condition que ce dysfonctionnement n'ait pas été provoqué par le titulaire, sciemment ou en violation de l'article 39/8, § 1er ;

Section IV

Obligations et responsabilités du titulaire

Article 39/8

§1er - Le titulaire a l'obligation d'utiliser son instrument électronique de transfert de fonds conformément aux conditions qui en régissent l'émission et l'utilisation.

Le titulaire a l'obligation de notifier à l'émetteur ou à l'entité indiquée par celui-ci, dès qu'il en a connaissance :

1° la perte ou le vol de l'instrument électronique de transfert de fonds ou des moyens qui en permettent l'utilisation;

2° l'imputation sur son relevé de toute opération effectuée sans son accord;

3° toute erreur ou irrégularité constatée sur les relevés ou les extraits de compte.

Le titulaire prend les précautions raisonnables pour assurer la sécurité de l'instrument électronique de transfert de fonds, et des moyens qui en permettent l'utilisation.

Le titulaire ne peut révoquer une instruction qu'il a donnée au moyen de son instrument électronique de transfert de fonds, à l'exception des instructions relatives à des opérations dont le montant n'est pas connu au moment où l'instruction est donnée.

§ 2. Jusqu'à la notification prévue au § 1er, le titulaire est responsable des conséquences liées à la perte ou au vol de l'instrument électronique de transfert de fonds à concurrence d'un montant de 150 euros, sauf s'il a agi avec une négligence grave, auquel cas le titulaire est responsable à concurrence d'un montant de 750 euros. Après la notification, le titulaire n'est plus responsable dans ces cas.

S'il a agi frauduleusement, le titulaire reste toujours responsable, aucun plafond n'étant applicable.

§ 3. Par dérogation aux dispositions du § 2 du présent article, l'émetteur n'est pas responsable de la perte de la valeur stockée sur l'instrument rechargeable, lorsque celle-ci est la conséquence de l'utilisation de celui-ci par un tiers non autorisé, même après la notification prévue au § 1er, alinéa 2, du présent article, et pour autant que la valeur susceptible d'être stockée sur l'instrument rechargeable soit limitée à 125 euros.

§ 4. Par dérogation aux dispositions du § 2, du présent article, la responsabilité du titulaire n'est pas engagée si l'instrument électronique de transfert de fonds a été utilisé sans présentation physique et sans identification électronique. La seule utilisation d'un code confidentiel ou de tout élément d'identification similaire n'est pas suffisante pour engager la responsabilité du titulaire.

§5. De Koning kan, bij een in Ministerraad overlegd besluit, de bedragen bepaald in dit artikel aanpassen.

Afdeling V

Burgerlijke sancties

Art. 39/9

Verboden en van rechtswege nietig is:

1° elk beding waarbij de houder zelfs gedeeltelijk afstand doet van de hem door dit hoofdstuk verleende rechten;

2° elk beding waarbij de uitgever zelfs gedeeltelijk wordt vrijgesteld van de verplichtingen die voortvloeien uit dit hoofdstuk.

In geval van niet-naleving van de verplichtingen die hij heeft op grond van de artikelen 39/4, § 2, 4°, en 39/6, 1°, 3° en 5°, blijft de uitgever aansprakelijk jegens de houder voor alle gevolgen van het gebruik van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen door een niet gerechtigde derde, tenzij de houder frauduleus heeft gehandeld.»

Artikel 3

Artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, gewijzigd door de wet van 25 mei 1999, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«§ 5. Bij frauduleus gebruik van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen bedoeld in artikel 39/2, 1°, a), b), en c), van deze wet, of van een oplaadbaar instrument waarvan de oplaadbare waarde hoger is dan het bedrag gevisieerd in artikel 39/8 § 3, kan de consument in het kader van een overeenkomst op afstand en onder de voorwaarden beschreven in artikel 39/8, § 4, de annulering van de verrichte betaling vragen, behalve indien hij zelf frauduleus heeft gehandeld. In dat geval dient de uitgever hem de gestorte sommen binnen de kortst mogelijke termijn terugbetalen».

Artikel 4

Artikel 61 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet wordt opgeheven.

Artikel 5

Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de derde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

§5. Le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, adapter les montants fixés au présent article.

Section V

Des sanctions civiles

Art. 39/9

Est interdite et nulle de plein droit :

1° toute clause par laquelle le titulaire renonce même partiellement au bénéfice des droits prévus par le présent chapitre ;

2° toute clause par laquelle l'émetteur est exonéré même partiellement des obligations découlant du présent chapitre.

En cas de non-respect des obligations qui lui incombent en vertu des articles 39/4, §2, 4°, et 39/6, 1°, 3° et 5°, l'émetteur reste responsable, à l'égard du titulaire, de toutes les conséquences résultant de l'usage d'un instrument électronique de transfert de fonds par un tiers non autorisé, sauf si le titulaire a agi frauduleusement.»

Article 3

L'article 81, § 5, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, modifié par la loi du 25 mai 1999, est remplacé par la disposition suivante :

«§ 5. En cas d'utilisation frauduleuse d'un instrument électronique de transfert de fonds, visé à l'article 39/2, 1°, a), b) et c), de la présente loi, ou d'un instrument rechargeable dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure au montant visé à l'article 39/8 § 3, dans le cadre d'un contrat à distance et dans les conditions décrites à l'article 39/8, § 4, le consommateur peut demander l'annulation du paiement effectué, sauf s'il a lui-même agi frauduleusement. Dans ce cas, l'émetteur doit lui restituer les sommes versées dans les délais les plus brefs».

Article 4

L'article 61 de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation est abrogé.

Article 5

La présente loi entre en vigueur le premier jour du troisième mois qui suit celui au cours duquel elle aura été publiée au *Moniteur belge*.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

30.472/1

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 19 juli 2000 door de Minister van Economie verzocht hem van advies te dienen over een voorontwerp van wet «betreffende de transacties uitgevoerd met elektronische instrumenten voor de overmaking van geldmiddelen», heeft op 26 oktober 2000 het volgende advies gegeven :

STREKKING VAN HET VOORONTWERP VAN WET

Het om advies voorgelegde voorontwerp strekt ertoe het interne recht in overeenstemming te brengen met aanbeveling 97/489/EG van de Commissie van 30 juli 1997 betreffende transacties die met een elektronisch betaalinstrument worden verricht, in het bijzonder inzake de betrekking tussen uitgever en houder.

De aan aanbeveling 97/489/EG ten grondslag liggende bedoeling bestaat erin te komen tot een betere bescherming van de houders van elektronische betaalinstrumenten. Tevens strekt de aanbeveling ertoe de ontwikkeling van elektronische betaalsystemen te laten gebeuren met een grotere inachtneming van de belangen van al de bij die systemen betrokken partijen, zijnde zowel de uitgevende instellingen, als de handelaars en de consumenten.

De memorie van toelichting bij het wetsontwerp doet ervan blijken dat de genoemde aanbeveling, en derhalve ook de daarop aansluitende regeling van het ontwerp, in essentie strekken tot een grotere bescherming van de consument bij het gebruik van elektronische betaalinstrumenten, en ertoe hebben geleid dat de ontworpen regeling wordt ingeschreven in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

De ontworpen wijziging van de wet van 14 juli 1991 wordt tevens te baat genomen om de bepalingen van aanbeveling 97/489/EG die in het verleden al in het interne recht werden overgenomen, meer bepaald in het met het ontwerp op te heffen artikel 61 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, in de wet van 14 juli 1991 te integreren. Op die wijze beogen de stellers van het ontwerp de bepalingen van het interne recht die toepasselijk zijn op de elektronische overmaking van geldmiddelen te groeperen in één enkele wettekst hetgeen, bekeken vanuit het oogpunt van het streven naar een behoorlijke regelgeving en onverminderd de hierna te formuleren algemene opmerkingen, een lofwaardig uitgangspunt is, aangezien erdoor de wetgeving meer toegankelijk wordt gemaakt.

Ook kan nog worden vastgesteld dat het toepassingsgebied van de ontworpen regeling ruimer is dan dat van aanbeveling 97/489/EG, in zoverre deze laatste uitsluitend de elektronische betaalinstrumenten beoogt, terwijl - zoals het in de memorie van toelichting bij het ontwerp wordt verwoord - dat laatste betrekking heeft op «de betalingen die een verplichting doen vervallen, en de liberaliteiten of gewone overmakingen van geldmiddelen door eenzelfde houder van één rekening naar een andere».

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT

30.472/1

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, première chambre, saisi par le Ministre de l'Economie, le 19 juillet 2000, d'une demande d'avis sur un projet d'arrêté royal «relatif aux opérations effectuées au moyen d'instruments électroniques de transfert de fonds», a donné le 26 octobre 2000 l'avis suivant :

PORTEE DE L'AVANT-PROJET DE LOI

L'avant-projet de loi soumis pour avis entend mettre le droit interne en harmonie avec la recommandation 97/489/CE de la Commission du 30 juillet 1997 concernant les opérations effectuées au moyen d'instruments de paiement électronique, en particulier la relation entre émetteur et titulaire.

Le but à la base de la recommandation 97/489/CE est de parvenir à une meilleure protection des titulaires d'instruments de paiement électronique. La recommandation vise également à ce que le développement des instruments de paiement électronique s'opère dans un plus grand respect des intérêts de toutes les parties concernées, à savoir tant les institutions émettrices que les commerçants et les consommateurs.

L'exposé des motifs du projet de loi indique que la recommandation susvisée et partant les dispositions du projet qui en constituent le prolongement, visent essentiellement une meilleure protection du consommateur lors de l'utilisation d'instruments de paiement électronique et impliquent que les dispositions en projet soient inscrites dans la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

La modification en projet de la loi du 14 juillet 1991 est également mise à profit pour intégrer dans la loi du 14 juillet 1991 les dispositions de la recommandation 97/489/CE, qui avaient déjà été transposées dans le droit interne par le passé, plus particulièrement dans l'article 61 de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, article 61 que le projet entend abroger. Les auteurs du projet visent ainsi à regrouper dans un seul texte de loi les dispositions du droit interne applicables à la transmission électronique de fonds, ce qui, considéré sous l'angle du souci d'une bonne législation et sans préjudice des observations générales qui seront formulées ci-dessous, constitue un principe louable étant donné que l'accessibilité de la législation en sera améliorée.

L'on peut également constater que le champ d'application des dispositions en projet est plus étendu que celui de la recommandation 97/489/CE, dans la mesure où cette dernière vise uniquement les instruments de paiement électronique, alors que, comme il est écrit dans l'exposé des motifs du projet, ce dernier concerne «les paiements qui éteignent une obligation, et les libéralités ou simples transferts de fonds par un même titulaire d'un compte à un autre».

ALGEMENE OPMERKINGEN

1. Aangezien aan het ontwerp uitdrukkelijk de bedoeling ten grondslag ligt het interne recht in overeenstemming te brengen met aanbeveling 97/489/EG, doen de stellers van het ontwerp er goed aan om in de memorie van toelichting telkens duidelijk aan te geven om welke reden zij, in voorkomend geval, afwijken van die aanbeveling of zij hebben besloten niet in te gaan op sommige voorschriften ervan. Op die manier wordt vermeden dat onzekerheid ontstaat omtrent de precieze bedoeling van de stellers van het ontwerp met betrekking tot bepaalde onderdelen van de ontworpen regeling die niet of niet volledig in overeenstemming zijn met de aanbeveling.

Waar nodig zal in dit advies bij de artikelsgewijze opmerkingen worden gewezen op het bestaan van verschillen tussen de aanbeveling en de ontworpen regeling. Het staat aan de stellers van het ontwerp erover te oordelen of zij die verschillen wensen te handhaven of niet, zij het dat - om de zo even aangehaalde reden - zij dan best in de memorie van toelichting enige verduidelijking met betrekking tot hun bedoeling inschrijven ¹.

2. Bij de bespreking van de strekking van het wetsontwerp is erop gewezen dat, blijkens de memorie van toelichting, ervoor geopteerd is de ontworpen regeling in de wet van 14 juli 1991 in te schrijven omdat die regeling mede de consumentenbescherming betreft.

De gemachtigde van de regering heeft daaraan toegevoegd dat aan het inschrijven van de ontworpen regeling in de wet van 14 juli 1991 tevens een wetstechnische reden ten grondslag ligt, die erin bestaat dat, als gevolg van die inschrijving, met betrekking tot de in het ontwerp geregelde verrichtingen automatisch het geheel van sancties, vervat in de wet van 14 juli 1991, kan worden toegepast. Op die wijze zou het overbodig zijn om met betrekking tot de voornoemde transacties nog in een afzonderlijke, parallelle sanctieregeling te voorzien.

Het is zeer de vraag of de twee aangehaalde motieven voor het invoegen van de ontworpen regeling in de wet van 14 juli 1991 kunnen opwegen tegen het nadeel dat op het vlak van de rechtszekerheid voortvloeit uit dergelijke invoeging.

Vooreerst moet worden vastgesteld dat het materieel toepassingsgebied van de ontworpen regeling vrij gediversifieerd is : het heeft betrekking op uiteenlopende instrumenten die, luidens het ontworpen artikel 39/2, 1°, van de wet van 14 juli 1991, toelaten bepaalde verrichtingen «geheel of gedeeltelijk langs elektronische weg te verwezenlij-

1. Met betrekking tot bepaalde artikelen van het ontwerp, die afwijken van de aanbeveling, worden in de memorie van toelichting al de redenen voor die afwijking opgegeven (zie bijvoorbeeld de commentaar bij het ontworpen artikel 39/6, 6°, van de wet van 14 juli 1991).

OBSERVATIONS GENERALES

1. Etant donné que l'objectif explicite du projet est de mettre le droit interne en harmonie avec la recommandation 97/489/CE, les auteurs du projet feront bien d'indiquer chaque fois clairement dans l'exposé des motifs pourquoi, le cas échéant, ils dérogent à cette recommandation ou pourquoi ils ont décidé de ne pas tenir compte de certaines de ses dispositions. Les auteurs du projet éviteront ainsi de susciter des doutes quant à leurs intentions exactes en ce qui concerne certains éléments des dispositions en projet qui ne sont pas conformes à la recommandation ou qui ne le sont pas pleinement.

Dans les observations relatives aux différents articles, le présent avis indiquera, si nécessaire, l'existence de différences entre la recommandation et les dispositions en projet. Il appartiendra aux auteurs du projet de juger s'ils souhaitent maintenir ces différences ou non, mais, pour la raison qui vient d'être exposée, ils feront bien d'inscrire dans l'exposé des motifs quelques précisions concernant leurs intentions ¹.

2. Lors de l'examen de la portée du projet de loi, le Conseil a indiqué que, selon l'exposé des motifs, il a été choisi d'inscrire les dispositions en projet dans la loi du 14 juillet 1991 au motif que ces dispositions concernent également la protection du consommateur.

Le délégué du gouvernement a ajouté que le fait d'inscrire les dispositions en projet dans la loi du 14 juillet 1991 répond également à des considérations de technique législative en ce sens que cette incorporation permet l'application automatique de l'ensemble des sanctions prévues dans la loi du 14 juillet 1991 aux opérations réglées dans le projet. Il serait ainsi superflu de prévoir un régime de sanctions distinct et parallèle pour les transactions susvisées.

Il est douteux que les deux motifs évoqués pour insérer les dispositions en projet dans la loi du 14 juillet 1991 puissent l'emporter sur l'inconvénient qui résulte de pareille insertion sur le plan de la sécurité juridique.

Force est tout d'abord de constater que le champ d'application matériel des dispositions en projet est relativement diversifié : il concerne divers instruments qui, selon l'article 39/2, 1°, en projet de la loi du 14 juillet 1991, permettent d'effectuer certaines opérations «par voie entièrement ou partiellement électronique», ce qui implique que la nature électro-

1. En ce qui concerne certains articles du projet qui s'écarteront de la recommandation, l'exposé des motifs comprend déjà les motifs de cette dérogation (voir par exemple le commentaire relatif à l'article 39/6, 6°, en projet de la loi du 14 juillet 1991).

ken», wat inhoudt dat de elektronische aard van de verrichting of van aspecten daarvan, en niet het elektronisch karakter van het gebruikte instrument determinerend is voor de toepasselijkheid van de ontworpen regeling ².

Minstens mag het aldus afgebakende materieel toepassingsgebied van de ontworpen regeling specifiek worden genoemd.

Wat het personeel toepassingsgebied van de ontworpen regeling betreft, valt op dat van een ander begrip van de «consument» - in het ontwerp «de houder» - wordt uitgegaan dan in de wet van 14 juli 1991 het geval is.

Het ontworpen artikel 39/2, 4°, omschrijft als de «houder», elke natuurlijke persoon die, krachtens een overeenkomst die hij heeft gesloten met een uitgever, houder is van een elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen». De omschrijving die in artikel 1, eerste lid, 7, van de wet van 14 juli 1991 van het begrip «consument» wordt gegeven heeft evenwel ook op de rechtspersonen betrekking, in zoverre deze met het oog op niet-beroepsmatige doeleinden handelen. Een «consument» is immers, luidens artikel 1, eerste lid, 7, van de wet van 14 juli 1991, «iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die, uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden, op de markt gebrachte producten of diensten verwerft of gebruikt».

Rekening houdend met de specificiteit van het materieel toepassingsgebied van de ontworpen regeling en met het van de wet van 14 juli 1991 afwijkende personeel toepassingsgebied ervan, verdient het geen aanbeveling om de ontworpen regeling in de voornoemde wet in te voegen. Deze laatste regelt immers, in algemene zin, de betrekkingen tussen de verkoper en de consument, wat inhoudt dat de coherentie van de wetgeving - en derhalve de rechtszekerheid - in het gedrang zouden komen indien in die wet een regeling zou worden ingevoegd waarvan het toepassingsgebied dermate specifiek en afwijkend is, dat zij als totaal niet passend in die wet zou moeten worden beschouwd en zou moeten worden geacht de logische structuur en opbouw van die wet te doorbreken.

In plaats van in de wet van 14 juli 1991 te worden ingevoegd, zou de ontworpen regeling integendeel het voorwerp moeten uitmaken van een autonome wet waarin, zo nodig, bepalingen van de wet van 14 juli 1991 worden overgenomen, teneinde deze toepasselijk te maken op de in het ontwerp bedoelde verrichtingen ³.

3. Bij het omschrijven van de beoogde verrichtingen maakt het ontwerp geen onderscheid naargelang deze aanleiding geven tot het toekennen van krediet aan de opdrachtgever van de verrichting of niet. Het is derhalve niet uitgesloten dat de in het ontwerp bedoelde verrichtingen aanleiding geven tot het toekennen van krediet en dat ook toepassing dient te worden gemaakt van de bepalingen van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet.

2. Zie in dat verband ook de opmerking 2.1 bij het ontworpen artikel 39/2 van de wet van 14 juli 1991.

3. Artikel 10 van aanbeveling 97/489/EG nodigt de lidstaten in ieder geval uit ervoor zorg te dragen dat voor de regeling van geschillen tussen houder en uitgever «adequate en doeltreffende middelen beschikbaar zijn».

que de l'opération ou de certains de ses aspects, et non le caractère électronique de l'instrument utilisé, est déterminante pour l'applicabilité des dispositions en projet ².

Le champ d'application matériel ainsi défini des dispositions en projet peut à tout le moins être qualifié de spécifique.

En ce qui concerne le champ d'application personnel des dispositions en projet, force est de constater que le projet se fonde sur une conception du «consommateur» - «titulaire» dans le texte - autre que dans la loi du 14 juillet 1991.

L'article 39/2, 4°, en projet, définit le «titulaire» comme étant «toute personne physique qui, en vertu d'un contrat qu'elle a conclu avec un émetteur, détient un instrument électronique de transfert de fonds». La définition que donne l'article 1er, alinéa 1er, 7, de la loi du 14 juillet 1991 à la notion de «consommateur» porte toutefois aussi sur les personnes morales, dans la mesure où ces dernières agissent à des fins non professionnelles. En effet, selon l'article 1er, alinéa 1er, 7, de la loi du 14 juillet 1991, un «consommateur» est «toute personne physique ou morale qui acquiert ou utilise à des fins excluant tout caractère professionnel des produits ou des services mis sur le marché».

Compte tenu de la spécificité du champ d'application matériel des dispositions en projet et de son champ d'application personnel dérogeant à la loi du 14 juillet 1991, il n'est pas recommandé d'insérer les dispositions en projet dans la loi précitée. En effet, cette dernière règle, d'une manière générale, les relations entre le vendeur et le consommateur, ce qui implique que la cohérence de la législation - et dès lors la sécurité juridique - serait mise à mal s'il était inséré dans cette loi des dispositions dont le champ d'application est à ce point spécifique et dérogatoire qu'elles devraient être considérées comme étant tout à fait inadéquates pour cette loi et être censées ignorer l'économie et la structure interne de cette loi.

Au lieu d'être insérées dans la loi du 14 juillet 1991, les dispositions en projet devraient au contraire faire l'objet d'une loi autonome reproduisant, si nécessaire, des dispositions de la loi du 14 juillet 1991, afin de les rendre applicables aux opérations visées dans le projet ³.

3. Lors de la définition des opérations visées, le projet ne fait aucune distinction selon qu'elles donnent lieu ou non à l'octroi d'un crédit au donneur d'ordre de l'opération. Il n'est dès lors pas exclu que les opérations visées dans le projet donnent lieu à l'octroi d'un crédit et qu'il faille également faire application des dispositions de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation.

2. Voir à cet égard également l'observation 2.1. formulée quant à l'article 39/2 en projet de la loi du 14 juillet 1991.

3. L'article 10 de la recommandation 97/489/CE invite en tout cas les Etats membres à s'assurer qu'il «existe des moyens adéquats et efficaces» de règlement des différends entre titulaires et émetteurs.

In dat geval rijst de vraag of de beide regelingen - die van het ontwerp en die inzake het consumentenkrediet - zonder meer naast elkaar kunnen bestaan en of hun onderlinge verhouding voldoende duidelijk is en er op bepaalde punten geen tegenstrijdigheden tussen die regelingen kunnen ontstaan.

Zo dienen de contractuele voorwaarden die door de uitgever aan de houder moeten worden meegedeeld, luidens het ontworpen artikel 39/4, § 2, 7°, van de wet van 14 juli 1991, de inlichtingen te omvatten die betrekking hebben op «de voorwaarden en modaliteiten voor betwisting van een transactie, met inbegrip van het geografische adres van de dienst waartoe de houder zijn klachten kan richten». De betrokken inlichtingen kunnen variëren al naargelang er al dan niet een kredietverrichting plaatsvindt. Vraag is of de stellers van het ontwerp hiermee voldoende rekening hebben gehouden.

Meer in het algemeen rijst trouwens de vraag of ermee voldoende rekening is gehouden dat de informatieverplichtingen, bedoeld in het ontworpen artikel 39/4 van de wet van 14 juli 1991, in voorkomend geval zullen moeten worden gelezen in samenhang met de informatieverplichtingen die gelden bij de totstandkoming van een kredietovereenkomst en die zijn opgenomen in de artikelen 10 en volgende van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet. Hetzelfde geldt voor de precontractuele verplichtingen waarin deze laatste wet voorziet of voor de formele voorwaarden waaraan die wet het sluiten van de overeenkomst onderwerpt.

Uit wat voorafgaat volgt dat de stellers van het ontwerp er goed aan doen na te gaan of in de tekst van het ontwerp niet duidelijker moet worden aangegeven welke de verhouding is met de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet of bepaalde onderdelen ervan en of, zo nodig, bepaalde artikelen van het ontwerp (bijvoorbeeld het ontworpen artikel 39/4) niet moeten worden aangepast, rekening houdend met het bestaan van gelijkaardige verplichtingen die reeds uit de wet van 12 juni 1991 voortvloeien.

4. Zoals bij de bespreking van de strekking van het wetsontwerp is aangegeven, heeft de ontworpen regeling een ruimere draagwijdte dan aanbeveling 97/489/EG, aangezien deze laatste uitsluitend de elektronische betaalinstrumenten betreft, en het ontwerp zich daartoe niet beperkt.

Het is, in het licht van dit verschillend toepassingsgebied alleen al, van groot belang dat een passende en consequente terminologie wordt gebruikt in het ontwerp en dat, teneinde elke onduidelijkheid op dat punt tegen te gaan, de terminologie in de memorie van toelichting aansluit op de in het ontwerp gehanteerde terminologie. Er moet nochtans worden vastgesteld dat zulks in het om advies voorgelegde ontwerp niet steeds het geval is.

Zo heeft de memorie van toelichting het soms over «instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen», hetgeen inhoudelijk niet overeenstemt met de «elektronische instrumenten voor de overmaking van geldmiddelen», zoals die worden gedefinieerd in het ontworpen artikel 39/2, 1°, van de wet van 14 juli 1991. Er dient op te worden toegezien dat in zowel de tekst van het ontwerp, als van de memorie van toelichting een meer consequent

Dans ce cas, la question est de savoir si les deux textes - celui du projet et celui relatif au crédit à la consommation - peuvent coexister sans autre formalité, si leur corrélation est suffisamment claire et s'il ne peut apparaître de contradictions entre ces deux textes sur certains points.

Ainsi, selon l'article 39/4, § 2, 7°, en projet de la loi du 14 juillet 1991, les conditions contractuelles que l'émetteur est tenu de communiquer au titulaire doivent comprendre les informations concernant «les conditions et modalités de contestation d'une opération, y compris l'adresse géographique du service où le titulaire peut adresser ses réclamations». Les informations concernées peuvent varier selon qu'une opération de crédit intervient ou pas. La question est de savoir si les auteurs en ont suffisamment tenu compte.

Plus généralement, la question se pose d'ailleurs de savoir s'il a suffisamment été tenu compte du fait que les obligations d'information, visées dans l'article 39/4 en projet de la loi du 14 juillet 1991, devront le cas échéant être lues en combinaison avec les obligations d'information applicables lors de l'élaboration d'un contrat de crédit qui figurent dans les articles 10 et suivants de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation. Il en va de même pour les obligations précontractuelles prévues par cette dernière loi ou pour les conditions formelles auxquelles cette loi soumet la conclusion du contrat.

Il résulte de ce qui précède que les auteurs du projet feront bien de vérifier si le texte du projet ne doit pas indiquer plus clairement le rapport avec la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation ou certains de ses éléments et si, le cas échéant, certains articles du projet (par exemple l'article 39/4 en projet) ne doivent pas être adaptés, compte tenu de l'existence d'obligations analogues qui résultent déjà de la loi du 12 juin 1991.

4. Comme il a été indiqué dans l'examen de la portée du projet de loi, les dispositions en projet ont une portée plus étendue que la recommandation 97/489/CE, étant donné que cette dernière concerne exclusivement les instruments de paiement électronique et que le projet ne s'y limite pas.

Il est essentiel, ne fût-ce qu'à la lumière de cette divergence sur le plan des champs d'application, d'utiliser une terminologie adéquate et conséquente dans le projet et d'aligner la terminologie de l'exposé des motifs sur celle du projet afin d'éviter toute imprécision sur ce point. Force est toutefois de constater que tel n'est pas toujours le cas dans le projet soumis pour avis.

Ainsi, il est parfois question dans l'exposé des motifs des «instruments de transfert électronique de fonds», dont le sens ne correspond pas à celui des «instruments électroniques de transfert de fonds», tels que ceux-ci sont définis à l'article 39/2, 1°, en projet de la loi du 14 juillet 1991. Il faudra veiller à ce que tant le texte du projet, que celui de l'exposé des motifs fassent un usage plus conséquent de la terminologie visée, d'autant plus que les dispositions en projet peuvent s'appli-

gebruik wordt gemaakt van de beoogde terminologie, temeer daar de ontworpen regeling op een uiteenlopend aantal instrumenten kan worden betrokken en de gebruikte terminologie daardoor determinerend is voor de afbakening van het toepassingsgebied van de regeling.

5. De Nederlandse en de Franse tekst van het ontwerp vertonen op diverse plaatsen onderlinge discordanties. De Nederlandse tekst lijkt daarenboven een niet steeds even correcte vertaling te zijn van de Franse tekst, die als de oorspronkelijke overkomt.

Het spreekt voor zich dat, in een staatsbestel met verschillende wettelijk voorgeschreven landstalen en waar, meer bepaald, de normatieve teksten in de opgelegde talen gelijkelijk authentiek zijn, allen - en de openbare overheden in de eerste plaats - verplicht zijn voor elke taal dezelfde eerbied te betuigen en aan het ontwerpen van normatieve teksten in elk van die talen dezelfde zorg te besteden.

Zonder dat terzake naar enige exhaustiviteit wordt gestreefd, zal naar aanleiding van de artikelsgewijze opmerkingen die volgen, worden gewezen op een aantal weg te werken discordanties tussen de Nederlandse en de Franse tekst van het ontwerp.

6. Vanuit wetgevingstechnisch oogpunt is het gebruikelijk om vanaf «Art. 2» van een normatieve tekst afkortingen te gebruiken in plaats van te schrijven «Artikel 2», enzovoorts.

Dergelijke afkortingen dienen derhalve ook te worden gebruikt voor de artikelen 3, 4 en 5 van het ontwerp, en om er het ontworpen artikel 39/8 van de wet van 14 juli 1991 mee aan te duiden.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 1

In de Nederlandse tekst van artikel 1 schrijve men : «... een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet».

Artikel 2

1. Om de redenen aangehaald onder 2 van de algemene opmerkingen doen de stellers van het ontwerp er goed aan af te zien van het invoegen van de ontworpen regeling in de wet van 14 juli 1991. De Raad van State, afdeling wetgeving, onthoudt er zich daarom van legistische opmerkingen te formuleren bij de manier waarop het ontworpen hoofdstuk Vbis in de genoemde wet wordt ingevoegd.

2. Rekening houdend met de draagwijdte van het ontworpen artikel 39/2, wordt het opschrift van afdeling I beter als volgt geredigeerd : «Definities en toepassingsgebied».

Ontworpen artikel 39/2

1. Aangezien de verplichting reeds voortvloeit uit de normatieve bepaling zelf, vervange men, in de inleidende zin van

quer à un nombre varié d'instruments et que la terminologie utilisée est ainsi déterminante pour délimiter le champ d'application des dispositions.

5. Les textes français et néerlandais du projet présentent des discordances à divers endroits. En outre, le texte néerlandais semble être une traduction à la qualité inégale du texte français qui paraît être le texte original.

Il est évident que, dans un système politique comportant plusieurs langues nationales prescrites par la loi et où, notamment, les textes normatifs rédigés dans les langues imposées sont parallèlement authentiques, tous - et les pouvoirs publics en premier lieu - sont tenus de témoigner pour chaque langue un même respect et de consacrer un même soin à l'élaboration de textes normatifs dans chacune de ces langues.

Sans vouloir être exhaustif à cet égard, le Conseil indiquera, dans le cadre des observations formulées ci-dessous quant aux différents articles, un certain nombre de discordances à éliminer entre les textes français et néerlandais du projet.

6. Sur le plan de la technique législative, il est d'usage, à partir de «l'Art. 2» d'un texte normatif, d'employer des abréviations au lieu d'écrire «Article 2», etc.

Pareilles abréviations doivent dès lors être également employées pour les articles 3, 4 et 5 du projet et pour indiquer l'article 39/8 en projet de la loi du 14 juillet 1991.

EXAMEN DU TEXTE

Article 1er

Dans le texte néerlandais de l'article 1er, on écrira «... een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet».

Article 2

1. Pour les motifs évoqués au 2 des observations générales, les auteurs du projet feront bien de renoncer à insérer les dispositions en projet dans la loi du 14 juillet 1991. Le Conseil d'État, section de législation, s'abstiendra donc de formuler des observations légistiques quant à la manière dont le chapitre Vbis est inséré dans la loi précitée.

2. Compte tenu de la portée de l'article 39/2 en projet, l'intitulé de la section première sera mieux rédigé comme suit : «Définitions et champ d'application».

Article 39/2 en projet

1. Etant donné que l'obligation résulte déjà de la disposition normative elle-même, il convient de remplacer dans la

het ontworpen artikel 39/2, de woorden «moet worden verstaan» door de woorden «wordt verstaan».

2.1. Luidens het ontworpen artikel 39/2, 1°, zijn «elektronische instrumenten voor de overmaking van geldmiddelen» de middelen die toelaten bepaalde verrichtingen «geheel of gedeeltelijk langs elektronische weg» te verwezenlijken.

Deze bewoordingen impliceren dat ermee niet enkel de verrichtingen worden bedoeld die met elektronische instrumenten worden geïnitieerd, doch ook de verrichtingen die op de klassieke, d.w.z. manuele wijze worden geïnitieerd en die pas tijdens de uitvoeringsfase aanleiding geven tot een elektronische verwerking (bijvoorbeeld in de verhouding tussen de bij de uitvoering betrokken financiële instellingen).

Deze vaststelling leidt tot de zwaarwichtige conclusie dat daardoor nagenoeg het gehele betalingsverkeer, anders dan in contanten, aan de ontworpen regeling wordt onderworpen, het overschrijvingsverkeer inbegrepen, aangezien de uitvoering van de betrokken verrichtingen in de praktijk nagenoeg steeds op elektronische wijze zal gebeuren.

Mocht het desondanks effectief de bedoeling van de stellers van het ontwerp zijn om dergelijke vergaande hervorming van het betalingsstelsel door te voeren, zou zulks best op een meer expliciete wijze tot uitdrukking worden gebracht in de tekst van het ontwerp. Nu kan die bedoeling immers slechts op een impliciete manier worden afgeleid uit het gebruik van de woorden «gedeeltelijk langs elektronische weg», in het ontworpen artikel 39/2, 1°.

2.2. In zoverre de ontworpen regeling tevens op het overschrijvingsverkeer van toepassing is, dient ermee rekening te worden gehouden dat, ingeval de overschrijving een grensoverschrijdend karakter krijgt, gebeurlijk toepassing zal moeten worden gemaakt van andere of bijkomende regels. In dat verband mag worden gerefereerd aan de wet van 9 januari 2000 die de bepalingen van richtlijn 97/5/EG van het Europese Parlement en de Raad van 27 januari 1997 betreffende de grensoverschrijdende overschrijvingen in het Belgische recht heeft omgezet.

Indien de bedoeling van de stellers van het ontwerp er effectief in bestaat om de ontworpen regeling ook op het overschrijvingsverkeer van toepassing te maken, zullen zij moeten rekening houden met de bestaande wetgeving inzake de grensoverschrijdende overschrijvingen en zal, in voorkomend geval, de redactie van sommige van de ontworpen bepalingen in het licht van die wetgeving moeten worden aangepast.

2.3. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 39/2, 1°, b), vervange men het woord «opnemingen» door het woord «opvragingen».

2.4. Voor het ontworpen artikel 39/2, 1°, c), wordt de volgende redactie in overweging gegeven :

«c) verrichtingen op afstand met betrekking tot een rekening;».

phrase introductive de l'article 39/2 en projet, les mots «il faut entendre» par les mots «on entend».

2.1. Aux termes de l'article 39/2, 1°, en projet, les instruments électroniques de transfert de fonds sont les moyens permettant d'effectuer certaines opérations «par voie entièrement ou partiellement électronique».

Ces termes visent donc non seulement les opérations effectuées au moyen d'instruments électroniques mais également les opérations effectuées de façon classique, c'est-à-dire manuellement, et qui ne font l'objet d'un traitement électronique que durant la phase d'exécution (par exemple dans le rapport entre les organismes financiers concernés lors de l'exécution).

Ce constat donne lieu à la conclusion fondamentale que presque toutes les opérations de paiement, autres qu'au comptant, seront soumises aux dispositions en projet, y compris les virements, étant donné que l'exécution des opérations concernées auront presque toujours lieu dans la pratique de façon électronique.

Si, toutefois, l'intention des auteurs du projet était effectivement de procéder à une telle réforme étendue du système de paiement, ils feraient bien de l'exprimer d'une manière plus explicite dans le texte du projet. En effet, cette intention ne peut actuellement se déduire qu'implicitement de l'emploi des mots «partiellement électronique» à l'article 39/2, 1°, en projet.

2.2. Dans la mesure où les dispositions en projet s'appliquent également aux virements, il convient de savoir que si le virement acquiert un caractère transfrontalier, il conviendra éventuellement de faire application d'autres règles ou de règles complémentaires. A cet égard, il peut être fait référence à la loi du 9 janvier 2000 qui a transposé en droit belge les dispositions de la directive 97/5/CE du Parlement européen et du Conseil du 27 janvier 1997 concernant les virements transfrontaliers.

Si les auteurs du projet ont définitivement l'intention d'appliquer également les dispositions en projet aux virements, ils devront tenir compte de la législation en vigueur en matière de virements transfrontaliers et, le cas échéant, la rédaction de certaines des dispositions en projet devra être adaptée à la lumière de cette législation.

2.3. Dans le texte néerlandais de l'article 39/2, 1°, b), en projet, il convient de remplacer le mot «opnemingen» par «opvragingen».

2.4. La rédaction suivante est suggérée pour l'article 39/2, 1°, c), en projet :

«c) les opérations à distance concernant un compte;».

3. Uit de omschrijving van het begrip «houder», in het ontworpen artikel 39/2, 4°, valt af te leiden dat natuurlijke personen die handelen voor rekening van bijvoorbeeld een werk- of opdrachtgever, die een rechtspersoon is, en die bij die gelegenheid gebruik maken van een betaalkaart, van de toepassing van de ontworpen regeling zijn uitgesloten. Natuurlijke personen die de betaalkaart voor particuliere doeleinden aanwenden, vallen daarentegen wel onder de toepassing van de ontworpen regeling.

Teneinde er geen twijfel over te laten bestaan dat het aldus gemaakte onderscheid in behandeling tussen de twee genoemde categorieën van natuurlijke personen verenigbaar is met het grondwettelijke beginsel van de gelijkheid en de niet-discriminatie, doen de stellers van het ontwerp er goed aan om in de memorie van toelichting de redenen weer te geven waarom het aldus gemaakte onderscheid in alle objectiviteit en redelijkheid kan worden geacht verantwoord te zijn.

Ontworpen artikel 39/4

1. Teneinde het opschrift van afdeling II, dat aan het ontworpen artikel 39/4 voorafgaat, beter af te stemmen op de formulering van de opschriften van de volgende afdelingen en teneinde duidelijker tot uitdrukking te brengen dat in afdeling II een aantal bijzondere verplichtingen van de uitgever worden beschreven, die vallen te onderscheiden van de verplichtingen die afdeling III hem beoogt op te leggen, redigere men het opschrift van afdeling II als volgt : «Informatieverplichtingen van de uitgever».

2. Ter wille van de duidelijkheid wordt in het ontworpen artikel 39/4, § 1, eerste lid, beter vermeld dat de beoogde overeenkomst die is welke op het verstrekken van het «elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen» betrekking heeft.

3.1. Indien het, in overeenstemming met artikel 3, lid 3, van aanbeveling 97/489/EG, de bedoeling is om in het ontworpen artikel 39/4, § 2, een opsomming van inlichtingen in te schrijven, waarop de betrokken voorwaarden ten minste betrekking moeten hebben, redigere men de inleidende zin van het ontworpen artikel 39/4, § 2, als volgt :

«De mededeling van de voorwaarden, bedoeld in § 1, dient ten minste het volgende in te houden : ...».

3.2. In tegenstelling tot wat het geval is in artikel 3, lid 4, van aanbeveling 97/489/EG, wordt in het ontworpen artikel 39/4, § 2, niet in een specifieke informatieverplichting voorzien ingeval een elektronisch instrument voor transacties in het buitenland kan worden gebruikt. Vraag is of de ontworpen bepaling op dat punt niet aan een aanvulling toe is.

3.3. Rekening houdend met de redactie van de inleidende zin van het ontworpen artikel 39/4, § 2, zoals die onder 3.1 is gesuggereerd, late men het ontworpen artikel 39/4, § 2, 4°, aanvangen als volgt : «de vermelding van de voorwaarden en de nadere regelen voor de uitvoering van ...;».

In 5° schrijve men dan : «5° in voorkomend geval, de vermelding van de termijn voor ...;».

3. Il résulte de la définition de la notion de «titulaire» dans l'article 39/2, 4°, en projet, que les personnes physiques qui agissent, par exemple, pour le compte d'un employeur/donneur d'ordre-personne morale et qui, à cette occasion, font usage d'une carte de paiement sont exclues de l'application des dispositions en projet. Par contre, les personnes physiques qui utilisent la carte de paiement à des fins privées tombent bel et bien sous le coup des dispositions en projet.

Afin de ne laisser subsister aucun doute quant à la compatibilité de la différence de traitement ainsi opérée entre les deux catégories précitées de personnes physiques avec le principe constitutionnel d'égalité et de non-discrimination, les auteurs du projet feront bien de reproduire dans l'exposé des motifs les motifs pour lesquels la distinction ainsi faite peut se justifier en toute objectivité et en raison.

Article 39/4 en projet

1. Afin que l'intitulé de la section II, qui précède l'article 39/4 en projet, soit davantage aligné sur la formulation des intitulés des sections subséquentes et afin d'indiquer plus clairement que la section II décrit un certain nombre d'obligations particulières de l'émetteur, distinctes des obligations que la section III vise à imposer, il convient de rédiger l'intitulé de la section II comme suit : «Obligations d'information de l'émetteur».

2. Par souci de clarté, il est préférable d'indiquer dans l'article 39/4, § 1er, alinéa 1er, en projet, que le contrat visé est celui qui concerne la fourniture de l'«instrument électronique de transfert de fonds».

3.1. Si, conformément à l'article 3, paragraphe 3, de la recommandation 97/489/CE, l'intention est d'inscrire dans l'article 39/4, § 2, en projet, une énumération d'informations, auxquelles doivent avoir au moins trait les conditions concernées, il conviendra de rédiger la phrase introductive de l'article 39/4, § 2, en projet, comme suit :

«La communication des conditions, visées au § 1er, doit à tout le moins comprendre ce qui suit : ...».

3.2. Contrairement à ce qui est le cas à l'article 3, paragraphe 4, de la recommandation 97/489/CE, l'article 39/4, § 2, en projet, ne prévoit pas d'obligation d'information spécifique lorsqu'un instrument électronique peut être employé pour des transactions à l'étranger. La question est de savoir si la disposition en projet ne doit pas être complétée sur ce point.

3.3. Compte tenu de la rédaction de la phrase introductive de l'article 39/4, § 2, en projet, telle qu'elle a été suggérée au 3.1., il convient de commencer l'article 39/4, § 2, 4°, en projet, comme suit : «la mention des conditions et des modalités d'exécution de ...».

Au 5°, on écrira : «5° le cas échéant, la mention du délai ...;».

In aansluiting hierop late men 6° als volgt aanvangen : «6° de vermelding van al de ...;», en schrijve men in 7° : «7° de vermelding van de voorwaarden en de nadere regelen met betrekking tot de betwisting ...».

Ontworpen artikel 39/5

1. Ter wille van de rechtszekerheid zou in het ontworpen artikel 39/5, §§ 1 en 2, moeten worden aangegeven waaruit de «periodiciteit» van de informatieverstreking door de uitgever precies bestaat.

2. De leesbaarheid van het ontworpen artikel 39/5, § 1, tweede lid, kan worden verhoogd door de redactie ervan als volgt aan te passen :

«De informatie bestaat minstens uit de vermelding van :

- 1° de datum van ...;
- 2° het van de rekening ...;
- 3° het bedrag van de commissielonen ...».

3. In het ontworpen artikel 39/5, § 3, zijn de woorden «met instrument» (lees : «met dit instrument»), in de Nederlandse tekst, niet weergegeven in de Franse tekst. Dit gebrek aan overeenstemming dient te worden verholpen.

4.1. Het ontworpen artikel 39/5, § 4, eerste lid, gaat uit van de mogelijkheid dat de uitgever de overeenkomst eenzijdig wijzigt. Deze mogelijkheid sluit aan op artikel 7, lid 1, van aanbeveling 97/489/EG, doch wijkt af van de algemene bepalingen die inzake onrechtmatige bedingen zijn vervat in, eensdeels, artikel 32.9 van de wet van 14 juli 1991 en, anderdeels, artikel 30 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet.

De stellers van het ontwerp dienen te overwegen of, ter wille van de duidelijkheid, in het ontworpen artikel 39/5, § 4, eerste lid, niet moet worden aangegeven dat de ontworpen bepaling een afwijking inhoudt van de genoemde algemene bepalingen inzake onrechtmatige bedingen.

4.2. Het verdient aanbeveling om, zoals in de memorie van toelichting gebeurt, uitdrukkelijk te bepalen dat de houder in het geval bedoeld in het ontworpen artikel 39/5, § 4, eerste lid, individueel op de hoogte dient te worden gebracht van de door de uitgever in de overeenkomst aangebrachte wijzigingen.

Daarenboven wordt het ontworpen artikel 39/5, § 4, eerste lid, ter wille van de leesbaarheid, beter als volgt in twee zinnen opgesplitst :

«Indien de uitgever zich de mogelijkheid heeft voorbehouden om een voor onbepaalde duur gesloten overeenkomst eenzijdig te wijzigen, moet hij de houder individueel inlichten omtrent elke wijziging van de contractuele voorwaarden die de uitgifte en het gebruik van het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen regelen. Die inlichting moet schriftelijk gebeuren of op een ter beschikking van de houder

Dans le prolongement de ce qui précède, le 6° commencera comme suit : «6° la mention de tous les ...;» et l'on écrira au 7° : «7° la mention des conditions et des modalités concernant la contestation ...».

Article 39/5 en projet

1. Par souci de sécurité juridique, l'article 39/5, §§ 1er et 2, en projet, devrait indiquer en quoi consiste exactement la «périodicité» des informations fournies par l'émetteur.

2. La lisibilité de l'article 39/5, § 1er, alinéa 2, en projet, peut être améliorée en adaptant sa rédaction comme suit :

«Les informations comprennent à tout le moins la mention :

- 1° de la date de ...;
- 2° du montant débité ...;
- 3° du montant des commissions ...».

3. A l'article 39/5, § 3, en projet, les mots «met instrument» sont sans équivalent dans le texte français. Il convient de remédier à cette discordance.

4.1. L'article 39/5, § 4, alinéa 1er, en projet, considère que l'émetteur peut modifier le contrat unilatéralement. Cette possibilité s'inscrit dans le prolongement de l'article 7, paragraphe 1er, de la recommandation 97/489/CE mais déroge aux dispositions générales qui, en matière de clauses abusives, sont inscrites, d'une part, à l'article 32.9 de la loi du 14 juillet 1991 et, d'autre part, à l'article 30 de la loi du 12 juillet 1991 sur le crédit à la consommation.

Les auteurs du projet doivent se demander si, par souci de clarté, il ne convient pas d'indiquer dans l'article 39/5, § 4, alinéa 1er, en projet, que la disposition en projet déroge aux conditions générales susvisées en matière de clauses abusives.

4.2. Il est recommandé d'indiquer explicitement, tel que le fait l'exposé des motifs, que dans le cas visé par l'article 39/5, § 4, alinéa 1er, en projet, le titulaire doit être informé individuellement des modifications apportées dans le contrat par l'émetteur.

En outre, il serait préférable, dans un souci de lisibilité, de scinder l'article 39/5, § 4, alinéa 1er, en projet, en deux phrases :

«Lorsque l'émetteur s'est réservé la faculté de modifier unilatéralement un contrat conclu pour une durée indéterminée, il doit informer individuellement le titulaire de toute modification des conditions contractuelles régissant l'émission et l'utilisation de l'instrument électronique de transfert de fonds. Cette information doit se faire par écrit ou sur un support durable mis à la disposition du titulaire et auquel il a accès, et

staande duurzame drager die voor hem toegankelijk is, en dient plaats te vinden minstens één maand voor de betrokken wijziging van toepassing wordt»⁴.

4.3. Ook de redactie van het ontworpen artikel 39/5, § 4, tweede lid, wordt beter als volgt herzien :

«Tegelijk met de in het eerste lid bedoelde inlichtingen vermeldt de uitgever dat de houder over een termijn van ten minste één maand beschikt om de overeenkomst zonder kosten op te zeggen en dat, bij ontstentenis van een opzegging door de houder binnen die termijn, deze laatste geacht wordt de gewijzigde voorwaarden te hebben aanvaard».

4.4. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 39/5, § 4, derde lid, vervange men de woorden «binnen de kortste termijn» door de woorden «binnen de kortst mogelijke termijn».

Ontworpen artikel 39/6

1. Het ontworpen artikel 39/6 somt een aantal verplichtingen op van de uitgever. Ermee rekening houdend dat in België een groot deel van de betaalkaarten niet door de uitgever zelf worden verstrekt, maar wel door bepaalde ondernemingen die daartoe door de uitgever worden aangesteld en die voor diens rekening handelen, rijst de vraag in welke mate de verplichtingen, opgesomd in het ontworpen artikel 39/6, ook moeten worden geacht te gelden ten aanzien van de voornoemde ondernemingen.

Dezelfde vraag kan worden betrokken op de aansprakelijkheidsregeling die ten aanzien van de uitgever is uitgewerkt in het ontworpen artikel 39/7.

Teneinde over het antwoord op de voornoemde vraag geen twijfel te laten bestaan, verdient het aanbeveling om - eventueel in de memorie van toelichting - de nodige verduidelijking te geven.

2. Op het einde van het ontworpen artikel 39/6, 3°, volstaat het te schrijven : «..., tenzij ter vervanging van een dergelijk instrument».

3. In het ontworpen artikel 39/6, 4°, is er een gebrek aan overeenstemming tussen de Nederlandse («te rekenen vanaf de datum van de uitvoering van de transacties») en de Franse tekst («à compter de l'exécution des opérations»). Dat gebrek aan overeenstemming moet worden weggewerkt.

4. Luidens het ontworpen artikel 39/6, 6°, dient de uitgever elk nieuw gebruik van het elektronisch instrument te belletten van zodra de houder met toepassing van het ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, de kennisgeving heeft gedaan van, onder meer, het verlies of de diefstal van het instrument. Die verplichting geldt zelfs «indien de houder grof nalatig is geweest of frauduleus heeft gehandeld».

4. Het tekstvoorstel houdt geen rekening met reeds in dit advies geformuleerde opmerkingen, zoals o.m. die onder 4.1 bij het ontworpen artikel 39/5.

doit avoir lieu au moins un mois avant la mise en application de la modification concernée»⁴.

4.3. Mieux vaudrait également revoir la rédaction de l'article 39/5, § 4, alinéa 2, en projet, comme suit :

«En même temps que les informations visées à l'alinéa 1er, l'émetteur mentionne que le titulaire dispose d'un délai d'un mois au moins pour dénoncer sans frais le contrat et qu'en l'absence de dénonciation par le titulaire dans ce délai, ce dernier sera réputé avoir accepté les conditions modifiées».

4.4. Dans le texte néerlandais de l'article 39/5, § 4, alinéa 3, en projet, on remplacera les mots «binnen de kortste termijn» par les mots «binnen de kortst mogelijke termijn».

Article 39/6 en projet

1. L'article 39/6 en projet énumère un certain nombre d'obligations incombant à l'émetteur. Compte tenu du fait qu'en Belgique, une grande partie des cartes de paiement ne sont pas délivrées par l'émetteur lui-même, mais par certaines entreprises qui sont désignées à cette fin par l'émetteur et qui agissent pour le compte de celui-ci, la question se pose de savoir dans quelle mesure les obligations, énumérées par l'article 39/6 en projet, doivent également être considérées comme valables à l'égard des entreprises précitées.

La même question peut s'appliquer au régime de la responsabilité, établi à l'égard de l'émetteur dans l'article 39/7 en projet.

Afin de ne laisser subsister aucun doute quant à la réponse à la question précitée, il est recommandé d'apporter les précisions nécessaires - éventuellement dans l'exposé des motifs.

2. A la fin de l'article 39/6, 3°, en projet, il suffit d'écrire : «..., sauf pour remplacer un tel instrument».

3. Dans l'article 39/6, 4°, en projet, il y a une discordance entre le texte français («à compter de l'exécution des opérations») et le texte néerlandais («te rekenen vanaf de datum van de uitvoering van de transacties»). Il faut remédier à cette discordance.

4. Selon l'article 39/6, 6°, en projet, l'émetteur est tenu d'empêcher toute nouvelle utilisation de l'instrument électronique dès qu'en application de l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, en projet, le titulaire a notifié, notamment, la perte ou le vol de l'instrument. Cette obligation vaut même «si le titulaire a agi avec négligence grave ou frauduleusement».

4. La proposition de texte ne tient pas compte d'observations qui ont déjà été formulées dans ce présent avis, telles que, notamment, celles figurant au 4.1 concernant l'article 39/5 en projet.

Het ontworpen artikel 39/6, 6°, sluit blijkbaar niet in alle gevallen de aansprakelijkheid uit van de houder van het elektronisch instrument dat verloren of gestolen is, aangezien in het ontworpen artikel 39/8, § 2, vierde lid, wordt bepaald dat de uitgever, na de kennisgeving, niet meer aansprakelijk is voor de gevolgen van het verlies of de diefstal van het instrument indien hij het bewijs levert dat de houder frauduleus heeft gehandeld.

Het is niet duidelijk op welke wijze de in het ontworpen artikel 39/6, 6°, omschreven verplichting van de uitgever - die blijft bestaan ingeval de houder frauduleus heeft gehandeld -, zich precies verhoudt tot het ontworpen artikel 39/8, § 2, vierde lid, blijkens hetwelk de houder aansprakelijk kan worden gesteld ingeval hij fraude heeft gepleegd. Er mag immers van worden uitgegaan dat de verplichting voor de uitgever, beschreven in het ontworpen artikel 39/6, 6°, tot de stopzetting van het gebruik van het elektronisch instrument moet leiden, in welk geval het niet op het eerste gezicht te begrijpen valt dat desondanks de houder van het instrument naderhand nog aansprakelijk kan worden gesteld voor de gevolgen die voortvloeien uit het verlies of de diefstal van het instrument.

De stellers van het ontwerp doen er goed aan om de onderlinge verhouding tussen het ontworpen artikel 39/6, 6°, en het ontworpen artikel 39/8, § 2, vierde lid, aan een nieuw onderzoek te onderwerpen en, zo nodig, de beide bepalingen op elkaar af te stemmen. Zelfs indien er geen tegenstrijdigheid tussen de beide bepalingen bestaat, verdient het, ter wille van de begrijpelijkheid van het ontwerp, aanbeveling dat in de memorie van toelichting zou worden verduidelijkt op welke wijze die bepalingen zich tot elkaar verhouden.

Ontworpen artikel 39/7

1.1. Het is niet duidelijk welke de precieze draagwijdte is van de zinsnede «onverminderd de verplichtingen en de aansprakelijkheid van de houder», in de inleidende zin van het ontworpen artikel 39/7, § 1.

Indien aan die zinsnede de bedoeling ten grondslag ligt tot uitdrukking te brengen dat de uitgever enkel aansprakelijk kan worden gesteld indien de houder voldoet aan de hem door de ontworpen regeling opgelegde verplichtingen, wordt die bedoeling beter op een meer expliciete wijze verwoord in het ontwerp.

1.2. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 39/7, § 1, 1°, moet worden geschreven : «... met behulp van een elektronisch instrument voor overmaking van geldmiddelen, ...».

1.3. Het ontworpen artikel 39/7, § 1, 3°, refereert aan de schade die voortvloeit uit het gebruik van een elektronisch instrument dat is nagemaakt. Die referentie hoort thuis in het ontworpen artikel 39/7, § 2, waarin de algemene regels inzake de omvang van de verplichting tot schadevergoeding worden weergegeven.

L'article 39/6, 6°, en projet, n'exclut manifestement pas dans tous les cas la responsabilité du titulaire de l'instrument électronique perdu ou volé, dès lors que l'article 39/8, § 2, alinéa 4, en projet, dispose qu'après notification, l'émetteur n'est plus responsable des conséquences de la perte ou du vol de l'instrument s'il apporte la preuve que le titulaire a agi frauduleusement.

On n'aperçoit pas clairement quelle est précisément la relation entre l'obligation de l'émetteur, définie à l'article 39/6, 6°, en projet - laquelle subsiste lorsque le titulaire a agi frauduleusement -, et l'article 39/8, § 2, alinéa 4, en projet, selon lequel le titulaire peut être tenu pour responsable lorsqu'il s'est rendu coupable de fraude. En effet, on peut considérer que l'obligation de l'émetteur, décrite à l'article 39/6, 6°, en projet, doit conduire à la cessation de l'utilisation de l'instrument électronique, auquel cas on comprend mal à première vue que le titulaire de l'instrument, ultérieurement, puisse néanmoins encore être rendu responsable des conséquences découlant de la perte ou du vol de l'instrument.

Les auteurs du projet seraient bien avisés de réexaminer la corrélation entre l'article 39/6, 6°, en projet, et l'article 39/8, § 2, alinéa 4, en projet, et, s'il y a lieu, d'harmoniser les deux dispositions. Même s'il n'y a pas de contradiction entre les deux dispositions, il est recommandé, pour l'intelligibilité du projet, de préciser dans l'exposé des motifs quelle est la relation entre ces dispositions.

Article 39/7 en projet

1.1. Dans la phrase introductive de l'article 39/7, § 1er, en projet, la portée précise du membre de phrase «Sans préjudice des obligations et responsabilités du titulaire», n'est pas claire.

Si l'intention qui préside à ce membre de phrase est d'exprimer que l'émetteur ne peut être rendu responsable que lorsque le titulaire satisfait aux obligations qui lui sont imposées par la réglementation en projet, il est préférable de formuler cette intention d'une manière plus explicite dans le projet.

1.2. Il y a lieu d'écrire dans le texte néerlandais de l'article 39/7, § 1er, 1°, en projet : «... met behulp van een elektronisch instrument voor overmaking van geldmiddelen, ...».

1.3. L'article 39/7, § 1er, 3°, en projet, fait référence aux dommages résultant de l'usage d'un instrument électronique qui est contrefait. Cette référence devrait figurer dans l'article 39/7, § 2, en projet, où il est question des règles générales relatives à l'étendue de l'obligation de réparation des dommages.

Vraag daarbij is wel waarom met betrekking tot de schade die voortvloeit uit het gebruik van een nagemaakt instrument in een bijzondere regeling moet worden voorzien, die afwijkt van de algemene regels inzake schadevergoeding die worden vermeld in het ontworpen artikel 39/7, § 2.

2.1. De Nederlandse en de Franse tekst van de inleidende zin van het ontworpen artikel 39/7, § 2, zijn op een andere wijze geredigeerd. In de Nederlandse tekst wordt geschreven «Indien de uitgever aansprakelijk is», terwijl daarvoor in de Franse de volgende woorden worden gebruikt : «Dans tous les cas où l'émetteur est responsable». Het verdient aanbeveling de beide teksten op een meer identieke wijze te redigeren.

Voorts moeten, in de Nederlandse tekst van dezelfde inleidende zin, de woorden «binnen de kortste termijn» worden vervangen door de woorden «binnen de kortst mogelijke termijn».

2.2. Luidens het ontworpen artikel 39/7, § 2, 1°, dient de uitgever die aansprakelijk is aan de houder het bedrag terug te betalen «dat nodig is om de houder weer in de positie te brengen waarin deze verkeerde vóór de betwiste transactie».

Men zal opmerken dat een dergelijke verplichting in aanbeveling 97/489/EG enkel aan de uitgever wordt opgelegd ingeval van een onrechtmatig uitgevoerde verrichting, zijnde een verrichting «waarvoor geen toestemming was gegeven» (artikel 8, lid 2, b), van de aanbeveling), sprake is.

Vraag is of, door aldus de in de aanbeveling vervatte sanctieregeling te verruimen, de stellers van het ontwerp er voldoende rekening mee houden dat niet alle tekortkomingen van de uitgever noodzakelijkerwijze gevolgen zullen hebben voor het gehele nominale bedrag van de verrichting (bijvoorbeeld ingeval van het bestaan van een onregelmatigheid in het bijhouden van de rekening van de houder) en of derhalve de sanctieregel van het ontworpen artikel 39/7, § 2, 1°, niet aan efficiëntie zou winnen door hem beter af te stemmen op de aard van de door de uitgever begane inbreuk.

In ieder geval lijkt het wenselijk om in het ontworpen artikel 39/7, § 2, 1°, te schrijven : «het bedrag dat eventueel nodig is om de houder ...».

2.3. Het ontworpen artikel 39/7, § 2, 3°, beoogt twee gevallen te regelen, namelijk de vergoeding van het verlies van de betrokken waarde, eensdeels, en van het financiële nadeel dat voortvloeit uit de gebrekkige uitvoering, anderdeels.

Teneinde de twee genoemde gevallen duidelijker van elkaar te onderscheiden en op die wijze de leesbaarheid van het ontworpen artikel 39/7, § 2, 3°, te vergroten, kan worden overwogen om die bepaling op te splitsen in twee afzonderlijke onderdelen, te redigeren als volgt :

«3° het verlies van de waarde die op een oplaadbaar instrument was opgeslagen, wanneer dat verlies toe te schrijven is aan een ondeugdelijk functioneren van dat instrument, van de apparaten of terminals of van elke andere uitrusting die door de uitgever werd aanvaard, voor zover het ondeugdelijk functioneren niet werd veroorzaakt door de houder, hetzij opzettelijk, hetzij in strijd met artikel 39/8, § 1;

Reste à savoir à ce propos pourquoi, pour les dommages résultant de l'usage d'un instrument contrefait, il faut prévoir une règle particulière qui s'écartere des règles générales en matière de réparation des dommages, mentionnées dans l'article 39/7, § 2, en projet.

2.1. Les textes français et néerlandais de la phrase introductive de l'article 39/7, § 2, en projet, sont rédigés différemment. Pour le français «Dans tous les cas où l'émetteur est responsable», on trouve, par contre, dans le texte néerlandais «Indien de uitgever aansprakelijk is». Il est recommandé de faire concorder davantage les deux textes.

En outre, dans le texte néerlandais de la même phrase introductive, il faut remplacer les mots «binnen de kortste termijn» par les mots «binnen de kortst mogelijke termijn».

2.2. Selon l'article 39/7, § 2, 1°, en projet, l'émetteur responsable doit rembourser au titulaire la somme «nécessaire pour rétablir le titulaire dans la situation dans laquelle il se trouvait avant l'opération contestée».

Il conviendra de noter que la recommandation 97/489/CE n'impose une telle obligation qu'à l'émetteur, lorsqu'il s'agit d'une opération exécutée irrégulièrement, à savoir une opération «non autorisée» (article 8, paragraphe 2, b), de la recommandation).

La question est de savoir si, en élargissant ainsi le régime de sanction prévu par la recommandation, les auteurs du projet ont tenu suffisamment compte du fait que tous les manquements de l'émetteur n'affecteront pas nécessairement le montant nominal global de l'opération (par exemple dans le cas de l'existence d'une irrégularité dans la tenue des comptes du titulaire) et si, dès lors, la sanction, prévue par l'article 39/7, § 2, 1°, en projet, ne gagnerait pas en efficacité si elle était mise davantage en adéquation avec la nature de l'infraction commise par l'émetteur.

En tout état de cause, il semble souhaitable d'écrire dans l'article 39/7, § 2, 1°, en projet : «la somme éventuellement nécessaire pour rétablir ...».

2.3. L'article 39/7, § 2, 3°, en projet, vise à régler deux cas, à savoir l'indemnisation de la perte de la valeur concernée, d'une part, et du préjudice financier découlant de l'exécution incorrecte, d'autre part.

Afin de distinguer plus nettement les deux cas cités et d'augmenter ainsi la lisibilité de l'article 39/7, § 2, 3°, en projet, il peut être envisagé de scinder cette disposition en deux parties distinctes, à rédiger comme suit :

«3° la perte de toute valeur stockée sur un instrument rechargeable, lorsque cette perte est due à un dysfonctionnement de cet instrument, du dispositif ou terminal ou de tout autre équipement agréé par l'émetteur, pour autant que le dysfonctionnement n'ait pas été provoqué par le titulaire, soit sciemment, soit en violation de l'article 39/8, § 1er;

4° het financiële verlies dat voortvloeit uit de gebrekkige uitvoering van de transacties door de houder, wanneer die gebrekkige uitvoering toe te schrijven is aan een ondeugdelijk functioneren van het oplaadbaar instrument, van de apparaten of terminals of van elke andere uitrusting die door de uitgever werd aanvaard, voor zover het ondeugdelijk functioneren niet werd veroorzaakt door de houder, hetzij opzettelijk, hetzij in strijd met artikel 39/8, § 1».

Ontworpen artikel 39/8

1.1. In de inleidende zin van het ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, stemmen de woorden «of de door hem aangeduide instelling», in de Nederlandse tekst, niet overeen met de woorden «ou à l'entité indiquée par celui-ci», in de Franse tekst. Dit gebrek aan overeenstemming moet worden verholpen.

1.2. Luidens het ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, 1°, moet de uitgever van het verlies of de diefstal van het elektronisch instrument of van de middelen die het gebruik ervan toelaten, in kennis worden gesteld «binnen een termijn van veertien werkdagen».

Het valt niet goed in te zien waarom de verplichting tot kennisgeving in het ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, 1°, aan een termijn van veertien werkdagen wordt gekoppeld, temeer daar - zeker ingeval van verlies of diefstal - er in de regel zou mogen van worden uitgegaan dat de uitgever daarvan in kennis moet worden gesteld vanaf het ogenblik waarop de houder het verlies of de diefstal vaststelt.

Daarenboven is het onduidelijk welke gevolgen voor de houder verbonden zijn aan een laattijdige kennisgeving, d.w.z. een kennisgeving die pas na het verstrijken van de in het ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, 1°, vermelde termijn van veertien werkdagen plaatsvindt en of, in dat laatste geval, de houder zich eventueel op overmacht kan beroepen om de laattijdige kennisgeving te rechtvaardigen.

De genoemde termijn van veertien werkdagen is bovendien onvoldoende nauwkeurig omschreven in het ontwerp, al was het maar omdat niet met zoveel woorden wordt aangegeven welke de aanvangsdatum ervan is.

Uit wat voorafgaat volgt dat het meer voor de hand liggend zou zijn om de vermelding van de termijn van veertien werkdagen, die in het ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, 1°, is ingeschreven, weg te laten en om in de plaats ervan te bepalen dat de kennisgeving «onverwijld» dient te gebeuren. Op die manier zou tevens worden aangesloten op het bepaalde in artikel 5 van aanbeveling 97/489/EG, dat - ook ingeval van verlies of diefstal - voorziet in een kennisgeving die «onverwijld» dient te gebeuren.

1.3. In tegenstelling tot wat het geval is in het ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, 3°, wordt in 2° van hetzelfde lid niet gerefereerd aan de mogelijkheid dat de houder door middel van een consultatie van de rekeninguittreksels kennis neemt van een boeking waarvoor geen toestemming is verleend. De stellers van het ontwerp dienen na te gaan of in het

4° la perte financière résultant de l'exécution incorrecte des opérations par le titulaire, lorsque cette exécution incorrecte est due à un dysfonctionnement de l'instrument rechargeable, du dispositif ou terminal ou de tout autre équipement agréé par l'émetteur, pour autant que le dysfonctionnement n'ait pas été provoqué par le titulaire, soit sciemment, soit en violation de l'article 39/8, § 1er».

Article 39/8 en projet

1.1. Dans la phrase introductive de l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, en projet, les termes «ou à l'entité indiquée par celui-ci» ne correspondent pas aux mots du texte néerlandais «of de door hem aangeduide instelling». Il y a lieu de remédier à cette discordance.

1.2. Selon l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, 1°, en projet, l'émetteur doit être informé de la perte ou du vol de l'instrument électronique ou des moyens qui en permettent l'utilisation «dans un délai de quatorze jours ouvrables».

On ne voit guère pourquoi l'obligation de notification, prévue par l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, 1°, en projet, est assortie d'un délai de quatorze jours ouvrables, d'autant que - certainement en cas de perte ou de vol - on pourrait considérer en règle générale que l'émetteur doit en être informé dès l'instant où le titulaire constate la perte ou le vol.

Par ailleurs, il n'apparaît pas clairement quelles sont les conséquences, pour le titulaire, d'une notification tardive, c'est-à-dire une notification qui ne se ferait qu'après l'expiration du délai de quatorze jours ouvrables, mentionné dans l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, 1°, en projet, et si, dans ce dernier cas, le titulaire peut éventuellement invoquer la force majeure pour justifier la notification tardive.

Le délai de quatorze jours ouvrables, précité, n'est en outre pas défini avec suffisamment de précision dans le projet, ne fût-ce que parce qu'il n'indique pas expressément le point de départ de celui-ci.

Il découle de ce qui précède qu'il serait plus clair d'omettre la mention du délai de quatorze jours ouvrables, figurant dans l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, 1°, en projet, et d'y mentionner en lieu et place que la notification doit se faire «sans délai». Cela permettrait également de faire la connexion avec la règle énoncée à l'article 5 de la recommandation 97/489/CE, qui - également en cas de perte ou de vol - prévoit une notification qui doit intervenir «dès qu'il en a connaissance».

1.3. Contrairement à ce que prévoit l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, 3°, en projet, le 2° du même alinéa ne fait pas état de la possibilité, pour le titulaire, de prendre connaissance, en consultant les extraits de compte, d'une imputation effectuée sans son accord. Les auteurs du projet doivent examiner si l'article 39/8, § 1er, alinéa 2, 2°, en projet, ne doit pas faire

ontworpen artikel 39/8, § 1, tweede lid, 2°, benevens aan het overzicht, niet tevens aan de rekeninguittreksels moet worden gerefereerd.

1.4. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 39/8, § 1, vierde lid, wordt het woord «annuleren» beter vervangen door het woord «herroepen». Op die wijze wordt meer aangesloten op de Franse tekst, waarin de term «révoquer» voorkomt, en wordt tevens beter tot uitdrukking gebracht dat de desbetreffende verrichting al zal zijn geïnitieerd door de houder.

2.1. De memorie van toelichting doet ervan blijken dat het maximumbedrag, vermeld in het ontworpen artikel 39/8, § 2, eerste lid, evenmin zal gelden ingeval de houder met een frauduleus opzet heeft gehandeld. Indien dat inderdaad de bedoeling is, dient in het ontworpen artikel 39/8, § 2, tweede lid, uitdrukkelijk van het frauduleus opzet van de houder melding te worden gemaakt. In de tekst van het ontwerp wordt nu immers uitsluitend naar een grove nalatigheid van de houder verwezen.

2.2. Zoals het ontworpen artikel 39/8, § 2, derde lid, is geredigeerd, wordt erin een limitatieve omschrijving gegeven van het begrip «grote nalatigheid»⁵. Naar het zeggen van de gemachtigde van de regering is de betrokken omschrijving wel degelijk als limitatief bedoeld.

Ter wille van de duidelijkheid en de overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst van het ontworpen artikel 39/8, § 2, derde lid, schrijven men in de Franse tekst op het einde van deze laatste «..., ou sur un objet ou un document conservé ou emporté par le titulaire avec l'instrument».

3.1. Het ontworpen artikel 39/8, § 3, regelt het specifieke geval waarin een oplaadbaar instrument, als gevolg van verlies of diefstal, wordt gebruikt door een niet gerechtigde derde en waarin de opslagbare waarde niet meer bedraagt dan het in die bepaling vermelde maximumbedrag dat, blijkens de memorie van toelichting, «verband (houdt) met het huidige maximumbedrag dat op een oplaadbaar instrument van het type Proton kan worden opgeslagen».

In de memorie van toelichting wordt verduidelijkt dat, in de andere gevallen dan die bedoeld in het ontworpen artikel 39/8, § 3, de gedeelde aansprakelijkheidsregeling geldt, zoals die wordt beschreven in paragraaf 2 van de ontworpen bepaling.

Eén en ander zou op een meer expliciete manier moeten worden verwoord in de tekst van het ontworpen artikel 39/8, § 3, temeer daar in die bepaling slechts op een indirecte wijze wordt aangegeven dat het gaat om het geval van verlies of diefstal van het betrokken instrument. Het enkele gebruik van het begrip «niet gerechtigde derde» kan immers aanleiding geven tot de vraag of de uitgever wel aansprakelijk is ingeval het verlies van de opgeslagen waarde het gevolg is van het

référence non seulement au relevé, mais aussi aux extraits de compte.

1.4. Dans le texte néerlandais de l'article 39/8, § 1er, alinéa 4, en projet, mieux vaudrait remplacer le mot «annuleren» par le mot «herroepen». Ainsi, le texte se rapproche davantage du texte français qui utilise le terme «révoquer», et permet également d'exprimer plus clairement que l'opération visée aura déjà été engagée par le titulaire.

2.1. L'exposé des motifs indique que le plafond, mentionné à l'article 39/8, § 2, alinéa 1er, en projet, ne vaudra pas non plus dans les cas où le titulaire a agi frauduleusement. Si telle est effectivement l'intention, il conviendra de mentionner expressément à l'article 39/8, § 2, alinéa 2, en projet, l'intention frauduleuse du titulaire. En effet, actuellement, le texte du projet ne fait état que d'une négligence grave du titulaire.

2.2. Dans sa rédaction actuelle, l'article 39/8, § 2, alinéa 3, en projet, donne une définition limitative de la notion de «négligence grave»⁵. Selon les déclarations du délégué du gouvernement, la définition concernée doit effectivement s'entendre comme étant limitative.

Dans un souci de clarté et de concordance entre le texte français et le texte néerlandais de l'article 39/8, § 2, alinéa 3, en projet, on écrira dans le texte français in fine «..., ou sur un objet ou un document conservé ou emporté par le titulaire avec l'instrument».

3.1. L'article 39/8, § 3, en projet, règle le cas spécifique dans lequel un instrument rechargeable est utilisé, à la suite d'une perte ou d'un vol, par un tiers non autorisé et dans lequel la valeur susceptible d'être stockée n'excède pas le plafond mentionné dans cette disposition, lequel, selon l'exposé des motifs, «est en (rapport) avec le plafond actuel susceptible d'être stocké sur un instrument rechargeable de type Proton».

L'exposé des motifs précise que le régime de la responsabilité partagée, telle qu'il est décrit au paragraphe 2 de la disposition en projet, vaut dans les autres cas que ceux visés à l'article 39/8, § 3, en projet.

Ces points devraient être formulés plus explicitement dans le texte de l'article 39/8, § 3, en projet, d'autant que cette disposition n'indique que d'une manière indirecte qu'il s'agit du cas de perte ou de vol de l'instrument concerné. En effet, la seule utilisation de la notion de «tiers non autorisé» peut soulever la question de savoir si l'émetteur est effectivement responsable dans les cas où la perte de la valeur stockée résulte de l'utilisation de l'instrument par le titulaire lui-même

5. Artikel 6, lid 1, van aanbeveling 97/489/EG heeft het niet over een «grote nalatigheid», doch wel over een «uiterste onzorgvuldigheid».

5. Dans l'article 6, paragraphe 1, de la recommandation 97/489/CE, il n'est pas question de «négligence grave», mais de «négligence extrême».

gebruik van het instrument door de houder zelf of door een gerechtigde derde, welke vraag kan worden vermeden door duidelijker aan te geven van welke hypothese in het ontworpen artikel 39/8, § 3, precies wordt uitgegaan.

Ook het feit dat, in de andere gevallen dan dat bedoeld in het ontworpen artikel 39/8, § 3, de gedeelde aansprakelijkheidsregeling van paragraaf 2 van het betrokken artikel blijft gelden zou, ter wille van de toegankelijkheid van het ontwerp, best op een meer expliciete wijze in de tekst van het ontworpen artikel 39/8, § 3, tot uitdrukking worden gebracht. Nu valt immers die bedoeling enkel af te leiden uit de woorden «In afwijking van de bepalingen van § 2 van dit artikel», waarmee de ontworpen paragraaf 3 aanvangt.

3.2. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 39/8, § 3, vervange men de woorden «§ 1, lid 2» door de woorden «§ 1, tweede lid».

4. Luidens de tweede zin van het ontworpen artikel 39/8, § 4, is «Het enkele gebruik van een vertrouwelijke code of van een ander soortgelijk bewijs van identiteit (...) niet voldoende om tot de aansprakelijkheid van de houder te leiden».

Uit het ontworpen artikel 39/8, § 2, derde lid, valt af te leiden dat handelingen die de houder verricht en die derden in staat stellen om zijn persoonlijk identificatienummer of enige andere code te kennen, een «grove nalatigheid» uitmaken.

Het verdient aanbeveling om in de memorie van toelichting te verduidelijken op welke wijze deze twee bepalingen zich precies tot elkaar verhouden en om, zo nodig, de tekst van de betrokken bepalingen in het licht daarvan aan te passen.

Ontworpen artikel 39/9

Het ontworpen artikel 39/9, eerste lid, 2°, is in algemene bewoordingen geformuleerd («elk beding ...») en lijkt erop te wijzen dat erin niet louter de verhouding tussen de uitgever en de houder - welke verhouding het voorwerp vormt van de ontworpen regeling - wordt geregeld, doch dat de regeling op dat punt tot derden wordt uitgebreid.

De memorie van toelichting bevestigt dit waar ze verduidelijkt dat het ontworpen artikel 39/9, eerste lid, 2°,

«verhindert dat de uitgever zich van zijn verplichtingen zou ontdoen door een overeenkomst met een derde, meer bepaald een verkoper. Door de formulering «elk beding» kan de bepaling immers tegen een derde worden ingeroepen. De uitgever kan zich aldus niet langer bevrijden van zijn aansprakelijkheid inzake de financiële gevolgen van het verlies of de diefstal van een instrument voor elektronische overmaking van geldmiddelen, door in het contract te bepalen dat degene die het instrument aanvaardt (namelijk de verkoper) aansprakelijk zou zijn».

Vastgesteld moet worden dat de ontworpen bepaling inhoudt dat de uitgever de aansprakelijkheid voor de gebrekkige uitvoering van overschrijvingsopdrachten op zich moet nemen, zelfs indien de beoogde tekortkomingen het gevolg

ou par un tiers autorisé, question qui peut être évitée en indiquant plus clairement l'hypothèse sur laquelle se fonde précisément l'article 39/8, § 3, en projet.

Dans l'intérêt de l'accessibilité du projet, il serait préférable d'exprimer plus explicitement dans le texte de l'article 39/8, § 3, en projet, que le régime de responsabilité partagée, prévu au paragraphe 2 de l'article concerné, reste valable dans les autres cas que celui visé à l'article 39/8, § 3, en projet. Maintenant, en effet, cette intention peut seulement se déduire des mots «Par dérogation aux dispositions du § 2 du présent article», qui figurent au début du paragraphe 3 en projet.

3.2. Dans le texte néerlandais de l'article 39/8, § 3, en projet, on remplacera les mots «§ 1, lid 2» par les mots «§ 1, tweede lid».

4. Selon la deuxième phrase de l'article 39/8, § 4, en projet, «La seule utilisation d'un code confidentiel ou de tout élément d'identification similaire n'est pas suffisante pour engager la responsabilité du titulaire».

Il ressort de l'article 39/8, § 2, alinéa 3, en projet, que les actes accomplis par le titulaire et qui permettent à des tiers de connaître son numéro d'identification personnel ou tout autre code, constituent une «négligence grave».

Il est recommandé de préciser dans l'exposé des motifs quelle est la corrélation exacte entre ces deux dispositions et d'adapter, si nécessaire, le texte des dispositions concernées en conséquence.

Article 39/9 en projet

L'article 39/9, alinéa 1er, 2°, en projet, est formulé en termes généraux («toute clause ...») et semble indiquer qu'il ne règle pas purement et simplement la relation entre l'émetteur et le titulaire - relation qui fait l'objet du régime en projet -, mais que, sur ce point, ce régime est étendu à des tiers.

L'exposé des motifs confirme ce point, dès lors qu'il précise que l'article 39/9, alinéa 1er, 2°, en projet, empêche

«que l'émetteur ne se décharge de ses obligations dans le cadre d'un contrat avec un tiers, notamment un vendeur. En effet, la formule «toute clause» permet de rendre la disposition opposable aux tiers. Ainsi, l'émetteur ne peut plus se décharger de ses responsabilités liées aux conséquences financières de la perte ou du vol d'un instrument de transfert électronique de fonds, en prévoyant contractuellement que l'accepteur de l'instrument (à savoir le vendeur) serait responsable».

Il y a lieu de constater que la disposition en projet implique que l'émetteur doit assumer la responsabilité de l'exécution incorrecte d'ordres de virement, même si les manquements visés résultent d'actes ou de l'inaction d'autres établissements

zijn van handelingen of van het stilzitten van andere financiële instellingen of dienstverleners waarop hij een beroep heeft gedaan, en dat op die wijze de aansprakelijkheidsregeling binnen het interbancair betaal- en giroverkeer kan worden beïnvloed.

De stellers van het ontwerp dienen, gelet op deze verregerende gevolgen, na te gaan of het ontworpen artikel 39/9, eerste lid, 2°, wel passend is in een regeling die, in essentie, de verhouding tussen de uitgever en de houder tot voorwerp heeft.

Artikel 3

1. Rekening houdend met de algemene opmerkingen, sub 3, zal, in voorkomend geval, de aanpassing van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet niet beperkt kunnen blijven tot de opheffing van artikel 61 van die wet.

2. Voor zoveel als nodig mag er nu reeds op worden gewezen dat, ter wille van de rechtszekerheid, het koninklijk besluit van 24 februari 1992, dat uitvoering heeft gegeven aan het op te heffen artikel 61 van de wet van 12 juni 1991, op zijn beurt door de Koning zal moeten worden opgeheven, eenmaal de ontworpen regeling tot stand is gekomen.

Artikel 4

1. De memorie van toelichting doet ervan blijken dat het ontworpen artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991 beoogt tegemoet te komen aan de noodzaak om artikel 8 van richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten, in Belgisch recht om te zetten.

Artikel 8 van de genoemde richtlijn draagt de lidstaten, onder meer, op te waarborgen dat er passende maatregelen bestaan opdat de consument «om annulering van een betaling kan vragen in geval van frauduleus gebruik van zijn betaalkaart in het kader van onder deze richtlijn vallende overeenkomsten op afstand».

In het ontworpen artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991 wordt bepaald dat de consument de annulering van de betaling kan vragen bij frauduleus gebruik van, onder meer, een oplaadbaar instrument waarvan de oplaadbare waarde hoger is dan het bedrag, bedoeld in het ontworpen artikel 39/8, § 3, en onder de voorwaarden die worden beschreven in paragraaf 4 van dit laatste artikel, dus ingeval het instrument werd gebruikt «zonder fysieke voorlegging en zonder elektronische identificatie».

Nog in de memorie van toelichting wordt verduidelijkt dat de in het ontworpen artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991, vervatte mogelijkheid tot annulering van de verrichte betaling moet worden afhankelijk gemaakt van de voorwaarden die worden beschreven in het ontworpen artikel 39/8, §§ 3 en 4, omdat er anders «een derogatoir stelsel (dreigt) te ontstaan ten opzichte van het regime van hoofdstuk Vbis, arti-

financiers ou prestataires de services, auxquels il a fait appel, et que le régime de la responsabilité dans le système de paiements interbancaires et postaux peut s'en trouver influencé.

Vu ces conséquences, dont la portée peut être grave, les auteurs du projet doivent examiner si l'article 39/9, alinéa 1er, 2°, en projet, est bien à sa place dans une réglementation qui a essentiellement pour objet la relation entre l'émetteur et le titulaire.

Article 3

1. Eu égard aux observations générales, formulées sous 3, l'adaptation de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation ne pourra pas, le cas échéant, se limiter à l'abrogation de l'article 61 de cette loi.

2. A toutes fins utiles, il peut être signalé dès à présent que, dans un souci de sécurité juridique, l'arrêté royal du 24 février 1992, qui a mis en oeuvre l'article 61, à abroger, de la loi du 12 juin 1991, devra à son tour être abrogé par le Roi, dès que la réglementation en projet sera devenue définitive.

Article 4

1. Il ressort de l'exposé des motifs que l'article 81, § 5, en projet de la loi du 14 juillet 1991, vise à répondre à la nécessité de transposer dans le droit belge l'article 8 de la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance.

L'article 8 de la directive précitée charge les États membres de garantir notamment que des mesures appropriées existent pour que le consommateur «puisse demander l'annulation d'un paiement en cas d'utilisation frauduleuse de sa carte de paiement dans le cadre de contrats à distance couverts par la présente directive».

L'article 81, § 5, en projet de la loi du 14 juillet 1991, dispose que le consommateur peut demander l'annulation du paiement en cas d'utilisation frauduleuse d'un instrument rechargeable, notamment, dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure au montant visé à l'article 39/8, § 3, en projet, et dans les conditions décrites au paragraphe 4 de ce dernier article, donc lorsque l'instrument a été utilisé «sans présentation physique et sans identification électronique».

L'exposé des motifs précise encore que la possibilité d'annuler le paiement effectué, prévue par l'article 81, § 5, en projet de la loi du 14 juillet 1991, doit être subordonnée aux conditions définies à l'article 39/8, §§ 3 et 4, en projet, dès lors que, dans le cas contraire, «on risque de créer un régime dérogatoire à celui décrit dans le cadre du chapitre Vbis, notamment à l'article 39/8, §§ 2, 3 et 4" et qu'en d'autres ter-

kel 39/8, §§ 2, 3 en 4 in het bijzonder» en er, met andere woorden, op die wijze voor de instrumenten, gebruikt in het kader van overeenkomsten op afstand, een verschillend stelsel zou gelden.

Al kan de Raad van State, afdeling wetgeving, begrip opbrengen voor het streven van de stellers van het ontwerp om te komen tot een zo evenwichtig mogelijk opgebouwde en coherente structuur binnen de ontworpen intern-Belgische regeling, toch blijft - wat de verrichtingen op afstand betreft - de vaststelling dat artikel 8 van richtlijn 97/7/EG de bescherming van de consument voor ogen heeft «in geval van frauduleus gebruik van zijn betaalkaart», welke bescherming door de richtlijn niet afhankelijk wordt gemaakt van bijkomende voorwaarden die, het weze om redenen van coherentie binnen de interne rechtsorde, worden opgelegd opdat die bescherming zou kunnen spelen.

De conclusie uit wat voorafgaat dient derhalve te zijn dat, ofwel, het ontworpen artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991 niet verenigbaar is met artikel 8 van richtlijn 97/7/EG, ofwel, indien de stellers van het ontwerp de tegengestelde mening zijn toegedaan, zij in de memorie van toelichting duidelijk moeten aangegeven op welke wijze de ontworpen regeling voorziet in de consumentenbescherming die artikel 8 van de genoemde richtlijn voorschrijft, wat inhoudt dat zij zich daarbij niet beperken tot een verklaring van de noodzaak om, door middel van het tot stand brengen van een parallelisme tussen het ontworpen artikel 81, § 5, en het ontworpen artikel 39/8, §§ 3 en 4, te komen tot een coherente interne wetgeving.

2. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 81, § 5, vervange men de woorden «het bedrag geïmputeerd in» door de woorden «het bedrag vermeld in».

3. Ter wille van de duidelijkheid formuleer men de laatste zin van het ontworpen artikel 81, § 5, als volgt :

«In geval van annulering betaalt de uitgever hem de gestorte sommen binnen de kortst mogelijke termijn terug».

mes, un régime différent vaudrait ainsi pour les instruments, utilisés dans le cadre de contrats à distance.

Même si le Conseil d'État, section de législation, peut comprendre le souci des auteurs du projet d'en arriver à une structure cohérente la plus équilibrée possible de la réglementation intérieure belge en projet, il n'en demeure pas moins - en ce qui concerne les opérations à distance - que l'article 8 de la directive 97/7/CE vise à protéger le consommateur «en cas d'utilisation frauduleuse de sa carte de paiement», mais que la directive ne subordonne pas cette protection à des conditions supplémentaires, qui, ne serait-ce que pour des raisons de cohérence dans l'ordre juridique interne, seraient imposées pour rendre cette protection opérationnelle.

Il y a lieu, dès lors, de conclure de ce qui précède que soit l'article 81, § 5, en projet de la loi du 14 juillet 1991, n'est pas compatible avec l'article 8 de la directive 97/7/CE, soit, si les auteurs du projet sont d'un avis contraire, qu'ils indiquent clairement dans l'exposé des motifs les modalités prévues par la réglementation en projet pour la protection des consommateurs, prescrite par l'article 8 de la directive précitée, ce qui implique qu'ils ne se contentent pas de déclarer qu'il est nécessaire d'obtenir une législation interne cohérente, en établissant un parallélisme entre l'article 81, § 5, en projet, et l'article 39/8, §§ 3 et 4, en projet.

2. Dans le texte néerlandais de l'article 81, § 5, en projet, on remplacera les mots «het bedrag geïmputeerd in» par les mots «het bedrag vermeld in».

3. Par souci de clarté, on formulera la dernière phrase de l'article 81, § 5, en projet, comme suit :

«En cas d'annulation, l'émetteur lui restitue les sommes versées dans les délais les plus brefs».

De kamer was samengesteld uit

de Heren

M. VAN DAMME, kamervoorzitter,

J. BAERT,
J. SMETS, staatsraden,

G. SCHRANS, assessoren van de
E. WYMEERSCH, afdeling wetgeving,

Mevrouw

A. BECKERS, griffier,

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. M. VAN DAMME.

Het verslag werd uitgebracht door de H. P. DEPUYDT, eerste auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door de H. E. VANHERCK, referendaris.

DE GRIFFIER, DE VOORZITTER,

A. BECKERS M. VAN DAMME

La chambre était composée de

Messieurs

M. VAN DAMME, président de chambre,

J. BAERT,
J. SMETS, conseillers d'État,

G. SCHRANS, assesseurs de la
E. WYMEERSCH, section de législation,

Madame

A. BECKERS, greffier.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. M. VAN DAMME.

Le rapport a été présenté par M. P. DEPUYDT, premier auditeur. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par M. E. VANHERCK, référendaire.

LE GREFFIER, LE PRESIDENT,

A. BECKERS M. VAN DAMME

WETSONTWERP

ALBERT II, KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
Onze Groet.

Op de voordracht van Onze Minister van Economie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Economie wordt gelast in Onze naam het ontwerp van wet waarvan de tekst hierna volgt, aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers in te dienen:

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet, met uitzondering van de artikelen 16 en 20, die een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet regelen.

HOOFDSTUK 1**Definities en toepassingsgebied****Art. 2**

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder:

1° instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen: elk middel dat toelaat één of meerdere van de volgende verrichtingen geheel of gedeeltelijk langs elektronische weg te verwezenlijken:

- a) overmakingen van geldmiddelen;
- b) opvragingen en deposito's van contant geld;
- c) toegang op afstand tot een rekening;
- d) het op- en ontladen van een oplaadbaar instrument;

2° oplaadbaar instrument: elk instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen waarop waarde-eenheden elektronisch worden opgeslagen;

3° uitgever: elke persoon die, in het kader van zijn commerciële activiteit, een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen ter beschikking stelt van een andere persoon overeenkomstig een met die persoon gesloten overeenkomst;

PROJET DE LOI

ALBERT II, ROI DES BELGES,

A tous, présents et à venir,
Salut.

Sur la proposition de Notre Ministre de l'Economie,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre de l'Economie est chargé de présenter en Notre nom aux Chambres législatives et de déposer à la Chambre des Représentants le projet de loi dont la teneur suit :

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution, à l'exception des articles 16 et 20 qui règlent une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

CHAPITRE 1ER**Définitions et champ d'application****Art. 2**

Pour l'application de la présente loi, on entend par:

1° instrument de transfert électronique de fonds : tout moyen permettant d'effectuer par voie entièrement ou partiellement électronique, une ou plusieurs des opérations suivantes :

- a) des transferts de fonds ;
- b) des retraits et dépôts d'argent liquide ;
- c) l'accès à distance à un compte ;
- d) le chargement et le déchargement d'un instrument rechargeable ;

2° instrument rechargeable: tout instrument de transfert électronique de fonds sur lequel des unités de valeur sont stockées électroniquement;

3° émetteur: toute personne qui, dans le cadre de son activité commerciale, met un instrument de transfert électronique de fonds à la disposition d'une autre personne conformément à un contrat conclu avec celle-ci;

4° houder: elke natuurlijke persoon die, krachtens een overeenkomst die hij heeft gesloten met een uitgever, houder is van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen.

Art. 3

§ 1. De bepalingen van deze wet zijn niet van toepassing:

1° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt per cheque en op de waarborgfuncties van de overmaking van geldmiddelen verwezenlijkt per cheque;

2° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt per wisselbrief;

3° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt door middel van oplaadbare instrumenten, zonder directe toegang tot een rekening voor het op- en ontladen, en slechts bruikbaar bij één enkele verkoper;

4° op de overmakingen van geldmiddelen verwezenlijkt door middel van een met de hand geschreven tot stand gebrachte overschrijving, betaalopdracht of domiciliëring.

§ 2. De artikelen 5, § 1, 6, 4° en 6°, 7, § 1, 1° en 2°, en 8, § 1, tweede lid, 2° en 3°, zijn niet toepasselijk op de ontladtransacties zonder directe toegang tot de rekening van de houder van een oplaadbaar instrument.

HOOFDSTUK 2

Informatieverplichtingen van de uitgever

Art. 4

§ 1. Vóór het sluiten van de overeenkomst met betrekking tot de terbeschikkingstelling en het gebruik van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, deelt de uitgever aan de houder de contractuele voorwaarden mee die de uitgifte en het gebruik van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen regelen.

De voorwaarden worden op een duidelijke en ondubbelzinnige wijze voorgesteld, schriftelijk of op een duurzame drager die ter beschikking van de houder staat en waartoe hij toegang heeft.

Op vraag van elke geïnteresseerde is de uitgever er ook toe gehouden gratis een document met deze voorwaarden te overhandigen.

§ 2. De mededeling van de voorwaarden, bedoeld in § 1, dient ten minste het volgende in te houden:

1° een beschrijving van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen en, in voorko-

4° titulaire: toute personne physique qui, en vertu d'un contrat qu'elle a conclu avec un émetteur, détient un instrument de transfert électronique de fonds.

Art. 3

§ 1er. Les dispositions de la présente loi ne s'appliquent pas:

1° aux transferts de fonds réalisés par chèque et aux fonctions de garantie des transferts de fonds réalisés par chèque ;

2° aux transferts de fonds réalisés par lettre de change;

3° aux transferts de fonds réalisés au moyen d'instruments rechargeables, sans accès direct à un compte pour le chargement et le déchargement, et qui ne sont utilisables qu'auprès d'un seul vendeur;

4° aux transferts de fonds réalisés suite à un virement, un ordre de paiement ou une domiciliation initialement effectué manuscritement.

§ 2. Les articles 5, § 1er, 6, 4° et 6°, 7, § 1er, 1° et 2°, et 8, § 1er, alinéa 2, 2° et 3°, ne sont pas applicables aux opérations de déchargement, sans accès direct au compte du titulaire, d'un instrument rechargeable.

CHAPITRE 2

Obligations d'information de l'émetteur

Art. 4

§ 1er. Avant la conclusion du contrat relatif à la mise à la disposition et l'utilisation de l'instrument de transfert électronique de fonds, l'émetteur communique au titulaire les conditions contractuelles régissant l'émission et l'utilisation de l'instrument de transfert électronique de fonds.

Les conditions sont présentées de manière claire et non équivoque, par écrit ou sur un support durable à la disposition du titulaire et auquel il a accès.

A la demande de toute personne intéressée, l'émetteur est également tenu de remettre gratuitement un document reprenant ces conditions.

§ 2. La communication des conditions, visées au § 1er, doit à tout le moins comprendre ce qui suit:

1° une description de l'instrument de transfert électronique de fonds et, le cas échéant, des caractéristi-

mend geval, de technische kenmerken van de communicatie-uitrusting die de houder mag gebruiken;

2° een beschrijving van de gebruiksmogelijkheden van het instrument met, in voorkomend geval en in de mate van het mogelijke, inbegrip van de gebruiksmogelijkheden in het buitenland;

3° de eventueel toegepaste maximumbedragen met, in de mate van het mogelijke, inbegrip van de in het buitenland toegepaste maximumbedragen;

4° een beschrijving van de respectieve verplichtingen en aansprakelijkheid van de houder en van de uitgever overeenkomstig de artikelen 5 tot 8, alsmede een beschrijving van de risico's en de voorzorgsmaatregelen met betrekking tot het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen;

5° de vermelding van de voorwaarden en de nadere regelen voor de uitvoering van de kennisgeving overeenkomstig artikel 8, § 1, tweede lid;

6° in voorkomend geval, de vermelding van de termijn voor het debiteren of crediteren van de rekening van de houder evenals de valutadatum of, zo deze geen rekening heeft bij de uitgever, de normale termijn waarbinnen de facturering hem wordt toegestuurd;

7° de vermelding van al de door de houder verschuldigde kosten en meer bepaald de in voorkomend geval toegepaste rentepercentages, evenals de wijze waarop deze berekend wordt, alsook de berekeningswijze van de wisselkoers;

8° de vermelding van de voorwaarden en de nadere regelen met betrekking tot de betwisting van een transactie, met inbegrip van het geografische adres van de dienst waartoe de houder zijn klachten kan richten.

Art. 5

§ 1. De uitgever verstrekt periodiek aan de houder informatie over de transacties die verricht werden door middel van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, teneinde hem toe te laten zijn uitgaven op een redelijke manier bij te houden. De informatie wordt op duidelijke en ondubbelzinnige wijze weergegeven, schriftelijk of op een duurzame drager ter beschikking van de houder en voor deze toegankelijk.

ques techniques de l'équipement de communication que le titulaire est autorisé à employer;

2° une description des utilisations possibles de l'instrument, y compris, le cas échéant et dans la mesure du possible, les utilisations à l'étranger;

3° les plafonds éventuellement appliqués, y compris, le cas échéant et dans la mesure du possible, les plafonds appliqués à l'étranger;

4° une description des obligations et responsabilités respectives du titulaire et de l'émetteur conformément aux articles 5 à 8, ainsi qu'une description des risques et des mesures de prudence relatives à l'utilisation de l'instrument de transfert électronique de fonds;

5° la mention des conditions et modalités d'exercice de la notification conformément à l'article 8, § 1er, alinéa 2;

6° le cas échéant, la mention du délai de débit ou de crédit du compte du titulaire ainsi que de la date de valeur ou, si celui-ci n'a pas de compte ouvert chez l'émetteur, du délai normal dans lequel la facturation lui sera adressée;

7° la mention de tous les frais à charge du titulaire, notamment, le cas échéant le taux d'intérêt appliqué, ainsi que la manière de calculer celui-ci, et le mode de calcul du taux de change ;

8° la mention des conditions et des modalités concernant la contestation d'une opération, y compris l'adresse géographique du service où le titulaire peut adresser ses réclamations.

Art. 5

§ 1er. L'émetteur fournit périodiquement au titulaire des informations relatives aux opérations réalisées grâce à l'instrument de transfert électronique de fonds, de façon à lui permettre de suivre raisonnablement l'état de ses dépenses. Les informations sont présentées de manière claire et non équivoque, par écrit ou sur un support durable à la disposition du titulaire et auquel il a accès.

De informatie bestaat minstens uit de vermelding van:

1° de datum van de verrichting en van de valuta-datum, evenals een identificatie van de transactie, in voorkomend geval met inbegrip van de inlichtingen betreffende de begunstigde (naam, adres) bij wie of met wie de transactie werd verricht;

2° het van de rekening van de houder voor de transactie gedebiteerde bedrag, uitgedrukt in de munt van de rekening van de houder, en in voorkomend geval in de vreemde valuta;

3° het bedrag van de commissielonen en kosten van toepassing bij bepaalde soorten transacties die aan de houder worden aangerekend, en in voorkomend geval de wisselkoers die werd gebruikt voor de omrekening van het bedrag van de transacties in vreemde valuta.

§ 2. De uitgever licht de houder periodiek in over de te nemen voorzorgsmaatregelen, teneinde elk onrechtmatig gebruik van zijn instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen en van de middelen die het gebruik ervan toelaten te vermijden.

§ 3. De uitgever van een oplaadbaar instrument biedt de houder de mogelijkheid ten minste de laatste vijf met dit instrument uitgevoerde transacties evenals de uitstaande waarde die *erop* is opgeslagen na te gaan.

§ 4. In afwijking van de bepalingen van artikel 32,9, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, dient de uitgever die zich de mogelijkheid heeft voorbehouden om een voor onbepaalde duur gesloten overeenkomst eenzijdig te wijzigen, de houder individueel in te lichten omtrent elke wijziging van de contractuele voorwaarden die de uitgifte en het gebruik van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen regelen. Die inlichting moet schriftelijk gebeuren of op een ter beschikking van de houder staande duurzame drager die voor hem toegankelijk is, en dient plaats te vinden minstens twee maanden voor de betrokken wijziging van toepassing wordt.

Tegelijk met de in het eerste lid bedoelde inlichtingen vermeldt de uitgever dat de houder over een termijn van ten minste twee maanden beschikt om de overeenkomst zonder kosten op te zeggen en dat, bij ontstentenis van een opzegging door de houder binnen die termijn, deze laatste geacht wordt de gewijzigde voorwaarden te hebben aanvaard.

Onverminderd de regels die van toepassing zijn inzake consumentenkrediet, is de termijn voorzien in het eerste lid niet van toepassing in geval van wijziging van het debetrentepercentage. In dat geval, en onverminderd het recht van de houder om de overeenkomst zonder kosten op te zeggen, licht de uitgever de houder binnen de kortst mogelijke termijn individueel in.

Les informations comprennent à tout le moins la mention :

1° de la date de l'opération et de la date de valeur, ainsi qu'une identification de l'opération, y compris s'il y a lieu les informations relatives au bénéficiaire (nom, adresse) chez qui ou avec qui l'opération a été effectuée;

2° du montant débité du compte du titulaire pour l'opération, exprimé dans la monnaie du compte du titulaire, et le cas échéant dans la devise étrangère;

3° du montant des commissions et frais appliqués à certains types d'opérations à charge du titulaire, et le cas échéant le cours de change utilisé pour convertir le montant des opérations en devise étrangère.

§ 2. L'émetteur fournit périodiquement au titulaire des conseils de prudence destinés à éviter tout usage abusif de son instrument de transfert électronique de fonds et des moyens qui en permettent l'utilisation.

§ 3. L'émetteur d'un instrument rechargeable offre au titulaire la possibilité de vérifier au moins les cinq dernières opérations effectuées avec cet instrument ainsi que la valeur résiduelle stockée sur ce dernier.

§ 4. Par dérogation aux dispositions de l'article 32,9, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, l'émetteur qui se réserve la faculté de modifier unilatéralement un contrat à durée indéterminée, doit informer individuellement le titulaire de toute modification des conditions contractuelles régissant l'émission et l'utilisation de l'instrument de transfert électronique de fonds. Cette information doit se faire par écrit ou sur un support durable à la disposition du titulaire et auquel celui-ci a accès, et doit avoir lieu au moins deux mois avant la mise en application de la modification concernée.

En même temps que les informations visées à l'alinéa 1er, l'émetteur mentionne que le titulaire dispose d'un délai de deux mois au moins pour dénoncer sans frais le contrat et qu'en l'absence de dénonciation par le titulaire dans ce délai, ce dernier sera réputé avoir accepté les conditions modifiées.

Sans préjudice des règles applicables en matière de crédit à la consommation, le délai prévu à l'alinéa 1er ne s'applique pas en cas de modification du taux d'intérêt débiteur. Dans ce cas, et sans préjudice du droit du titulaire de résilier le contrat sans frais, l'émetteur en informe individuellement le titulaire dans les meilleurs délais.

HOOFDSTUK 3

Verplichtingen en aansprakelijkheid van de uitgever

Art. 6

De uitgever moet:

1° het geheime karakter van het persoonlijke identificatienummer of iedere andere identificatiecode van de houder waarborgen;

2° de risico's dragen voor elke verzending aan de houder van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, of van elk middel dat het gebruik ervan toelaat;

3° er van afzien om ongevraagd een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen te bezorgen, tenzij ter vervanging van een dergelijk instrument;

4° een interne registratie bijhouden van de transacties verricht met behulp van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, gedurende een periode van ten minste 5 jaar te rekenen vanaf de uitvoering van de transacties;

5° de houder de nodige middelen verschaffen om de kennisgeving voorzien in artikel 8, § 1, tweede lid, op elk ogenblik te verrichten en hem een identificatiemiddel geven waarmee hij de kennisgeving kan bewijzen;

6° elk nieuw gebruik van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen beletten van zodra de houder de kennisgeving voorzien in artikel 8, § 1, tweede lid, heeft gedaan;

7° in geval van betwisting van een transactie verricht met behulp van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, het bewijs voorleggen dat de transactie juist werd geregistreerd en geboekt, en niet door een technische storing of een andere faling werd beïnvloed, op voorwaarde dat hij in kennis wordt gesteld van de betwisting, minder dan drie maanden na de mededeling aan de houder van de informatie betreffende deze transactie.

Art. 7

§ 1. Onverminderd de verplichtingen en de aansprakelijkheid van de houder beschreven in artikel 8, is de uitgever aansprakelijk:

1° voor de niet- uitvoering of gebrekkige uitvoering van de transacties verricht met behulp van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, indien ingeleid op apparaten, terminals of met behulp van uitrusting die door de uitgever werden aanvaard, en waarop hij al dan niet toezicht heeft;

CHAPITRE 3

Obligations et responsabilité de l'émetteur

Art. 6

L'émetteur doit :

1° garantir le secret du numéro d'identification personnel ou de tout autre code d'identification du titulaire;

2° supporter les risques de tout envoi au titulaire d'un instrument de transfert électronique de fonds, ou de tout moyen qui en permet l'utilisation ;

3° s'abstenir de fournir un instrument de transfert électronique de fonds non sollicité, sauf pour remplacer un tel instrument;

4° conserver un relevé interne des opérations effectuées à l'aide d'un instrument de transfert électronique de fonds, pendant une période d'au moins 5 ans à compter de l'exécution des opérations;

5° mettre à la disposition du titulaire les moyens appropriés lui permettant d'effectuer à tout moment la notification prévue à l'article 8, § 1er, alinéa 2, et lui fournir un moyen d'identification permettant de prouver la notification ;

6° empêcher toute nouvelle utilisation de l'instrument de transfert électronique de fonds dès la notification prévue à l'article 8, § 1er, alinéa 2, par le titulaire;

7° en cas de contestation d'une opération effectuée à l'aide d'un instrument de transfert électronique de fonds, apporter la preuve que l'opération a été correctement enregistrée et comptabilisée, et n'a pas été affectée par un incident technique ou une autre défaillance, à condition que la contestation lui soit notifiée moins de trois mois après la communication au titulaire des informations relatives à cette opération.

Art. 7

§ 1er. Sans préjudice des obligations et responsabilités du titulaire décrites à l'article 8, l'émetteur est responsable :

1° de l'inexécution ou de l'exécution incorrecte des opérations effectuées à l'aide d'un instrument de transfert électronique de fonds, à partir de dispositifs, terminaux ou au moyen d'équipements agréés par l'émetteur, que ceux-ci soient placés sous son contrôle ou non;

2° voor de transacties uitgevoerd zonder de toestemming van de houder en voor elke aan de uitgever toe te rekenen fout of onregelmatigheid in het bijhouden van de rekening van de houder;

3° in het geval van namaak van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen door een derde, voor het gebruik van het nagemaakte instrument.

§ 2. In alle gevallen waar de uitgever aansprakelijk is, dient hij aan de houder binnen de kortst mogelijke termijn terug te betalen:

1° het bedrag van de niet uitgevoerde of van de gebrekkig uitgevoerde transactie, eventueel vermeerderd met de eventuele rente op dat bedrag;

2° het bedrag dat eventueel nodig is om de houder weer in de positie te brengen waarin deze verkeerde alvorens de transactie waarvoor geen toestemming was gegeven, geschiedde, vermeerderd met de eventuele rente op dat bedrag;

3° het bedrag dat nodig is om de houder weer in de positie te brengen waarin deze verkeerde vóór het gebruik van het nagemaakte instrument;

4° de eventueel verdere financiële gevolgen, in het bijzonder het bedrag van de door de houder gedragen kosten ter bepaling van de te vergoeden schade;

5° het verlies van de waarde die op een oplaadbaar instrument was opgeslagen, wanneer dat verlies toe te schrijven is aan een ondeugdelijk functioneren van dat instrument, van de apparaten of terminals of van elke andere uitrusting die door de uitgever werd aanvaard, voor zover het ondeugdelijk functioneren niet werd veroorzaakt door de houder, hetzij opzettelijk, hetzij in strijd met artikel 8, § 1;

6° het financiële verlies dat voortvloeit uit de gebrekkige uitvoering van de transacties door de houder, wanneer die gebrekkige uitvoering toe te schrijven is aan een ondeugdelijk functioneren van het oplaadbaar instrument, van de apparaten of terminals of van elke andere uitrusting die door de uitgever werd aanvaard, voor zover het ondeugdelijk functioneren niet werd veroorzaakt door de houder, hetzij opzettelijk, hetzij in strijd met artikel 8, § 1.

HOOFDSTUK 4

Verplichtingen en aansprakelijkheid van de houder

Art. 8

§ 1. De houder heeft de verplichting zijn instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen in overeenstemming met de voorwaarden die op de uitgifte en het gebruik ervan van toepassing zijn, aan te wenden.

2° des opérations effectuées sans autorisation du titulaire et de toute erreur ou irrégularité commise dans la gestion de son compte et imputable à l'émetteur;

3° en cas de contrefaçon de l'instrument de transfert électronique de fonds par un tiers, de l'usage de l'instrument contrefait.

§ 2. Dans tous les cas où l'émetteur est responsable, il doit rembourser au titulaire, dans les délais les plus brefs :

1° le montant de l'opération non exécutée ou incorrectement exécutée, éventuellement augmenté d'intérêts sur ce montant;

2° la somme éventuellement nécessaire pour rétablir le titulaire dans la situation dans laquelle il se trouvait avant l'opération non autorisée, éventuellement augmentée d'intérêts sur cette somme;

3° la somme nécessaire pour rétablir le titulaire dans la situation où il se trouvait avant l'usage de l'instrument contrefait;

4° les autres conséquences financières éventuelles, notamment le montant des frais supportés par le titulaire pour la détermination du dommage indemnisable;

5° la perte de toute valeur stockée sur un instrument rechargeable, lorsque cette perte est due à un dysfonctionnement de cet instrument, du dispositif ou terminal ou de tout autre équipement agréé par l'émetteur, pour autant que le dysfonctionnement n'ait pas été provoqué par le titulaire, soit sciemment soit en violation de l'article 8, § 1er;

6° la perte financière résultant de l'exécution incorrecte des opérations par le titulaire, lorsque cette exécution est due à un dysfonctionnement de l'instrument rechargeable, du dispositif ou terminal ou de tout autre équipement agréé par l'émetteur, pour autant que le dysfonctionnement n'ait pas été provoqué par le titulaire, soit sciemment soit en violation de l'article 8, § 1er.

CHAPITRE 4

Obligations et responsabilités du titulaire

Art. 8

§1er. Le titulaire a l'obligation d'utiliser son instrument de transfert électronique de fonds conformément aux conditions qui en régissent l'émission et l'utilisation.

De houder heeft de verplichting de uitgever, of de door hem aangeduide entiteit onverwijld in kennis te stellen van:

- 1° het verlies of de diefstal van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen of van de middelen die het gebruik ervan toelaten;
- 2° de boeking op zijn overzicht of op zijn rekening-uittreksels van elke transactie waarvoor geen toestemming is gegeven;
- 3° elke fout of onregelmatigheid vastgesteld op de overzichten of de rekeninguittreksels.

De houder treft de redelijke voorzorgsmaatregelen om de veiligheid van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, alsmede van de middelen die het gebruik ervan toelaten, te verzekeren.

De houder mag een opdracht, die hij met behulp van zijn instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen heeft gegeven, niet herroepen, behoudens indien het bedrag niet gekend is op het ogenblik van het geven van de opdracht.

§ 2. Tot aan de kennisgeving zoals vermeld in § 1, tweede lid, is de houder aansprakelijk voor de gevolgen verbonden aan het verlies of de diefstal van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen tot een bedrag van 150 euro.

Echter, indien de uitgever het bewijs levert dat de houder met grove nalatigheid of frauduleus heeft gehandeld, is het maximumbedrag bepaald in het eerste lid niet van toepassing.

Worden beschouwd als grove nalatigheid, het feit, vanwege de houder, zijn persoonlijk identificatienummer of enige andere code in een gemakkelijk herkenbare vorm te noteren, en met name op het elektronisch instrument voor de overmaking van geldmiddelen, of op een voorwerp of een document dat de houder bij het instrument bewaart of met dat instrument bij zich draagt, alsook het feit van het de uitgever niet onverwijld in kennis stellen van het verlies of de diefstal.

Na de kennisgeving is de houder niet meer aansprakelijk voor de gevolgen verbonden aan het verlies of de diefstal van het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, behalve indien de uitgever het bewijs levert dat de houder frauduleus heeft gehandeld.

§ 3. In afwijking van de bepalingen van § 2 van dit artikel, is in geval van verlies of diefstal van het oplaadbare instrument, de uitgever van dit instrument niet aansprakelijk voor het verlies van de waarde opgeslagen op het oplaadbaar instrument, zelfs na de kennisgeving voorzien in § 1, tweede lid, van dit artikel, en voor zover de op het oplaadbare instrument opslagbare waarde beperkt is tot 125 euro.

Le titulaire a l'obligation de notifier à l'émetteur ou à l'entité indiquée par celui-ci, dès qu'il en a connaissance:

- 1° la perte ou le vol de l'instrument de transfert électronique de fonds ou des moyens qui en permettent l'utilisation;
- 2° l'imputation sur son relevé ou sur ses extraits de compte de toute opération effectuée sans son accord;
- 3° toute erreur ou irrégularité constatée sur les relevés ou les extraits de compte.

Le titulaire prend les précautions raisonnables pour assurer la sécurité de l'instrument de transfert électronique de fonds, et des moyens qui en permettent l'utilisation.

Le titulaire ne peut révoquer une instruction qu'il a donnée au moyen de son instrument de transfert électronique de fonds, à l'exception des instructions relatives à des opérations dont le montant n'est pas connu au moment où l'instruction est donnée.

§ 2. Jusqu'à la notification prévue au § 1er, deuxième alinéa, le titulaire est responsable des conséquences liées à la perte ou au vol de l'instrument de transfert électronique de fonds à concurrence d'un montant de 150 euros.

Toutefois, si l'émetteur apporte la preuve que le titulaire a agi avec une négligence grave ou frauduleusement, le plafond prévu à l'alinéa 1er n'est pas d'application.

Sont considérés comme négligence grave, le fait, pour le titulaire, de noter son numéro d'identification personnel ou tout autre code, sous une forme aisément reconnaissable, et notamment sur l'instrument de transfert électronique de fonds ou sur un objet ou un document conservé ou emporté par le titulaire avec l'instrument, ainsi que le fait de ne pas avoir notifié à l'émetteur la perte ou le vol, dès qu'il en avait connaissance.

Après la notification, le titulaire n'est plus responsable des conséquences liées à la perte ou au vol de l'instrument de transfert électronique de fonds, sauf si l'émetteur apporte la preuve qu'il a agi frauduleusement.

§ 3. Par dérogation aux dispositions du § 2 du présent article, en cas de perte ou de vol de l'instrument rechargeable, l'émetteur de cet instrument n'est pas responsable de la perte de la valeur stockée sur l'instrument rechargeable, même après la notification prévue au § 1er, alinéa 2, du présent article, et pour autant que la valeur susceptible d'être stockée sur l'instrument rechargeable soit limitée à 125 euros.

§ 4. In afwijking van de bepalingen van § 2 van dit artikel, is de houder niet aansprakelijk indien het instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen werd gebruikt zonder fysieke voorlegging en zonder elektronische identificatie. Het enkele gebruik van een vertrouwelijke code of van een ander soortgelijk bewijs van identiteit is niet voldoende om tot de aansprakelijkheid van de houder te leiden.

§ 5. De Koning kan, bij een in Ministerraad overlegd besluit, de bedragen bepaald in dit artikel aanpassen.

HOOFDSTUK 5

Opsporing en vaststelling van de bij deze wet verboden handelingen

Art. 9

§ 1. Onverminderd de plichten van de officieren van gerechtelijke politie zijn de door de Minister van Economische Zaken aangestelde ambtenaren bevoegd om de in deze wet bedoelde inbreuken op te sporen en vast te stellen.

De processen-verbaal opgesteld door deze ambtenaren hebben bewijskracht tot bewijs van het tegendeel. Een afschrift ervan wordt bij een ter post aangetekende brief met ontvangstmelding binnen dertig dagen na de datum van vaststellingen aan de overtreder toegezonden.

§ 2. In de uitoefening van hun ambt mogen de in § 1 bedoelde ambtenaren:

1° binnentreden tijdens de gewone openings- of werkdagen in de lokalen en vertrekken waar zij voor het vervullen van hun opdracht toegang moeten hebben;

2° alle dienstige vaststellingen doen, zich op eerste vordering ter plaatse de documenten, stukken of boeken die zij voor hun opsporingen en vaststellingen nodig hebben, doen voorleggen en daarvan afschrift nemen;

3° tegen ontvangsbewijs, beslag leggen op documenten, stukken of boeken noodzakelijk voor het bewijs van een inbreuk of om de mededaders of medeplichtigen van de overtredders op te sporen; bij ontstentenis van een bevestiging door het openbaar ministerie binnen de tien werkdagen is het beslag van rechtswege opgeheven;

4° indien zij redenen hebben te geloven aan het bestaan van een inbreuk, in bewoonde lokalen binnentreden met voorafgaande machtiging van de rechter bij de politierechtbank. De bezoeken in bewoonde lokalen moeten tussen acht en achttien uur en door minstens twee ambtenaren gezamenlijk geschieden.

§ 4. Par dérogation aux dispositions du § 2 du présent article, la responsabilité du titulaire n'est pas engagée si l'instrument de transfert électronique de fonds a été utilisé sans présentation physique et sans identification électronique. La seule utilisation d'un code confidentiel ou de tout élément d'identification similaire n'est pas suffisante pour engager la responsabilité du titulaire.

§ 5. Le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, adapter les montants fixés au présent article.

CHAPITRE 5

Recherche et constatation des actes interdits par la présente loi

Art. 9

§ 1er. Sans préjudice des devoirs incombant aux officiers de police judiciaire, les agents commissionnés par le Ministre des Affaires économiques sont compétents pour rechercher et constater les infractions prévues par la présente loi.

Les procès-verbaux dressés par ces agents font foi jusqu'à preuve du contraire. Une copie en est adressée au contrevenant, par lettre recommandée à la poste avec accusé de réception, dans les trente jours de la date des constatations.

§ 2. Dans l'exercice de leur fonction, les agents visés au § 1er peuvent:

1° pénétrer, pendant les heures habituelles d'ouverture ou de travail, dans les locaux et pièces dont l'accès est nécessaire à l'accomplissement de leur mission ;

2° faire toutes les constatations utiles, se faire produire, sur première réquisition et sans déplacement, les documents, pièces ou livres nécessaires à leurs recherches et constatations et en prendre copie ;

3° saisir, contre récépissé, les documents, pièces ou livres qui sont nécessaires pour faire la preuve d'une infraction ou pour rechercher les coauteurs ou complices des contrevenants ; la saisie est levée de plein droit à défaut de confirmation par le ministère public dans les dix jours ouvrables ;

4° s'ils ont des raisons de croire à l'existence d'une infraction, pénétrer dans les locaux habités, avec l'autorisation préalable du juge du tribunal de police. Les visites dans les locaux habités doivent s'effectuer entre huit et dix-huit heures et faites conjointement par deux agents au moins.

§ 3. In de uitoefening van hun ambt kunnen de in §1 bedoelde ambtenaren de bijstand van de politie vorderen.

§ 4. De gemachtigde ambtenaren oefenen de hun door dit artikel verleende bevoegdheden uit onder het toezicht van de procureur-generaal, onverminderd hun ondergeschiktheid aan hun meerderen in het bestuur.

§ 5. In geval van toepassing van artikel 10, wordt het in §1 bedoeld proces-verbaal pas toegezonden aan de procureur des Konings, wanneer aan de waarschuwing geen gevolg is gegeven.

In geval van toepassing van artikel 11, wordt het proces-verbaal pas toegezonden aan de procureur des Konings, wanneer de overtreder niet is ingegaan op het voorstel tot minnelijke schikking.

Art. 10

Wanneer is vastgesteld dat een handeling een inbreuk vormt op deze wet of op een uitvoeringsbesluit ervan, of dat zij aanleiding kan geven tot een vordering tot staking op initiatief van de Minister tot wiens bevoegdheid de Economische Zaken behoren, kan deze of de door hem met toepassing van artikel 9, § 1, eerste lid, aangestelde ambtenaar, een waarschuwing richten tot de overtreder waarbij die tot stopzetting van deze handeling wordt aangemaand.

De waarschuwing wordt de overtreder ter kennis gebracht binnen een termijn van drie weken volgend op de vaststelling van de feiten, bij een ter post aangetekende brief met ontvangstmelding of door de overhandiging van een afschrift van het proces-verbaal waarin de feiten zijn vastgesteld.

De waarschuwing vermeldt:

1. de ten laste gelegde feiten en de geschonden wetsebepaling of -bepalingen;
2. de termijn waarbinnen zij dienen te worden stopgezet;
3. dat, indien aan de waarschuwing geen gevolg wordt gegeven, ofwel de Minister een vordering tot staking zal instellen, ofwel de met toepassing van artikelen 9, § 1, eerste lid, en 11 aangestelde ambtenaren respectievelijk de procureur des Konings kunnen inlichten, of de regeling in der minne bepaald in artikel 11 kunnen toepassen.

§ 3. Dans l'exercice de leur fonction, les agents visés au §1er peuvent requérir l'assistance de la police.

§ 4. Les agents commissionnés exercent les pouvoirs qui leur sont accordés par le présent article sous la surveillance du procureur général, sans préjudice de leur subordination à leurs supérieurs dans l'administration.

§ 5. En cas d'application de l'article 10, le procès-verbal visé au §1er n'est transmis au procureur du Roi que lorsqu'il n'a pas été donné suite à l'avertissement.

En cas d'application de l'article 11, le procès-verbal n'est transmis au procureur du Roi que lorsque le contrevenant n'a pas accepté la proposition de transaction.

Art. 10

Lorsqu'il est constaté qu'un acte constitue une infraction à la présente loi ou à un de ses arrêtés d'exécution ou qu'il peut donner lieu à une action en cessation à l'initiative du Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions, celui-ci ou l'agent qu'il commissionne en application de l'article 9, § 1er, premier alinéa, peut adresser au contrevenant un avertissement le mettant en demeure de mettre fin à cet acte.

L'avertissement est notifié au contrevenant dans un délai de trois semaines à dater de la constatation des faits, par lettre recommandée avec accusé de réception ou par la remise d'une copie du procès-verbal de constatation des faits.

L'avertissement mentionne :

1. les faits imputés et la ou les dispositions légales enfreintes;
2. le délai dans lequel il doit y être mis fin;
3. qu'au cas où il n'est pas donné suite à l'avertissement, soit le Ministre intentera une action en cessation, soit les agents commissionnés en application des articles 9, § 1er, premier alinéa, et 11 pourront respectivement aviser le procureur du Roi ou appliquer le règlement par voie de transaction prévu à l'article 11.

Art. 11

De hiertoe door de Minister tot wiens bevoegdheid de Economische Zaken behoren aangestelde ambtenaren kunnen, in het licht van de processen-verbaal die een inbreuk vaststellen op de bepalingen bedoeld in de artikelen 13 en 14, en opgemaakt zijn door de in artikel 9, § 1, eerste lid bedoelde ambtenaren, aan de overtredders een som voorstellen waarvan de betaling de strafvordering doet vervallen.

Deze som mag niet hoger zijn dan het maximumbedrag van de geldboete bepaald in artikelen 13 en 14, verhoogd met de opdecimen. De tarieven alsmede de modaliteiten van betaling en inning worden vastgesteld door de Koning, op voorstel van de Minister tot wiens bevoegdheid Economische Zaken behoren.

HOOFDSTUK 6

Sancties

Afdeling I

Burgerrechtelijke sancties

Art. 12

Verboden en van rechtswege nietig is:

1° elk beding waarbij de houder zelfs gedeeltelijk afstand doet van de hem door deze wet verleende rechten;

2° elk beding waarbij de uitgever zelfs gedeeltelijk wordt vrijgesteld van de verplichtingen die voortvloeien uit deze wet.

In geval van niet-naleving van de verplichtingen die hij heeft op grond van de artikelen 4, § 2, 4°, en 6, 1°, 3° en 5°, blijft de uitgever aansprakelijk jegens de houder voor alle gevolgen van het gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen door een niet gerechtigde derde, tenzij de houder frauduleus heeft gehandeld.

Afdeling II

Strafsancties

Art. 13

Met geldboete van 500 tot 20.000 euro worden gestraft:

1. zij die ter kwader trouw de bepalingen van deze wet overtreden;

Art. 11

Les agents commissionnés à cette fin par le Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions peuvent, au vu des procès-verbaux constatant une infraction aux dispositions visées aux articles 13 et 14, et dressés par les agents visés à l'article 9, § 1er, premier alinéa, proposer aux contrevenants le paiement d'une somme qui éteint l'action publique.

Cette somme ne peut être supérieure au montant maximum de l'amende fixé aux articles 13 et 14, majoré des décimes additionnels. Les tarifs ainsi que les modalités de paiement et de perception sont fixés par le Roi, sur la proposition du Ministre ayant les Affaires économiques dans ses attributions.

CHAPITRE 6

Des sanctions

Section Première

Sanctions civiles

Art. 12

Est interdite et nulle de plein droit :

1° toute clause par laquelle le titulaire renonce même partiellement au bénéfice des droits prévus par la présente loi;

2° toute clause par laquelle l'émetteur est exonéré même partiellement des obligations découlant de la présente loi.

En cas de non-respect des obligations qui lui incombent en vertu des articles 4, § 2, 4°, et 6, 1°, 3° et 5°, l'émetteur reste responsable, à l'égard du titulaire, de toutes les conséquences résultant de l'usage d'un instrument de transfert électronique de fonds par un tiers non autorisé, sauf si le titulaire a agi frauduleusement.

Section II

Des sanctions pénales

Art. 13

Sont punis d'une amende de 500 à 20.000 euros:

1. ceux qui de mauvaise foi commettent une infraction aux dispositions de la présente loi;

2. zij die de beschikking niet naleven van een vonnis of een arrest gewezen krachtens artikel 16, als gevolg van een vordering tot staking.

Art. 14

Onverminderd de toepassing van de gewone regelen inzake herhaling, wordt de bij artikel 13 bepaalde straf verdubbeld wanneer een in punt 2 van dat artikel bedoelde inbreuk zich voordoet binnen vijf jaar na een in kracht van gewijsde gegane veroordeling wegens dezelfde overtreding.

Art. 15

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, zijn van toepassing op de inbreuken bedoeld in deze afdeling.

HOOFDSTUK 7

Vordering tot staking

Art. 16

De voorzitter van de rechtbank van koophandel stelt het bestaan vast en beveelt de staking van een zelfs onder het strafrecht vallende daad die een inbreuk op de bepalingen van deze wet uitmaakt.

Art. 17

De vordering tot staking gegrond op artikel 16 wordt ingesteld op verzoek van:

1. de belanghebbenden;
2. de Minister tot wiens bevoegdheid de Economische Zaken behoren;
3. een beroeps- of interprofessionele vereniging met rechtspersoonlijkheid;
4. een vereniging ter verdediging van de consumentenbelangen die rechtspersoonlijkheid bezit voor zover zij voldoet aan de voorwaarden gesteld in artikel 98, § 1, 4, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument.

In afwijking van de bepalingen van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek, kunnen de verenigingen bedoeld in het eerste lid, 3° en 4°, in rechte optreden voor de verdediging van hun statutair omschreven collectieve belangen.

2. ceux qui ne se conforment pas à ce que dispose un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 16, à la suite d'une action en cessation.

Art. 14

Sans préjudice de l'application des règles habituelles en matière de récidive, la peine prévue à l'article 13 est doublée en cas d'infraction visée au point 2 de cet article, intervenant dans les cinq ans à dater d'une condamnation coulée en force de chose jugée prononcée du chef de la même infraction.

Art. 15

Les dispositions du livre Ier du Code Pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables aux infractions visées dans la présente section.

CHAPITRE 7

De l'action en cessation

Art. 16

Le président du tribunal de commerce constate l'existence et ordonne la cessation d'un acte, même pénalement réprimé, constituant une infraction aux dispositions de la présente loi.

Art. 17

L'action en cessation fondée sur l'article 16 est formée à la demande:

1. des intéressés;
2. du Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions;
3. d'une association professionnelle ou interprofessionnelle ayant la personnalité civile;
4. d'une association ayant pour objet la défense des intérêts des consommateurs et jouissant de la personnalité civile pour autant qu'elle réponde aux conditions fixées par l'article 98, § 1er, 4, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

Par dérogation aux dispositions des articles 17 et 18 du Code judiciaire, les associations visées à l'alinéa 1er, 3° et 4°, peuvent agir en justice pour la défense de leurs intérêts collectifs statutairement définis.

De artikelen 99 en 100 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument zijn van toepassing.

HOOFDSTUK 8

Slotbepalingen

Art. 18

Artikel 61 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet wordt opgeheven.

Art. 19

Artikel 81, § 5, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, gewijzigd door de wet van 25 mei 1999, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«§ 5. Bij frauduleus gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen bedoeld in artikel 2, 1°, a), b), en c), van deze wet, of van een oplaadbaar instrument waarvan de oplaadbare waarde hoger is dan het bedrag vermeld in artikel 8, § 3, kan de consument in het kader van een overeenkomst op afstand en onder de voorwaarden beschreven in artikel 8, § 4, de annulering van de verrichte betaling vragen, behalve indien hij zelf frauduleus heeft gehandeld. In geval van annulering betaalt de uitgever hem de gestorte sommen binnen de kortst mogelijke termijn terug».

Art. 20

Artikel 589 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wetten van 4 december 1990, 12 juni 1991 en 11 april 1999, wordt aangevuld met de volgende bepaling :

«8° in artikel 16 van de wet van (...) betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen.»

Les articles 99 et 100 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur sont d'application.

CHAPITRE 8

Dispositions finales

Art. 18

L'article 61 de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation est abrogé.

Art. 19

L'article 81, § 5, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, modifié par la loi du 25 mai 1999, est remplacé par la disposition suivante :

«§ 5. En cas d'utilisation frauduleuse d'un instrument de transfert électronique de fonds, visé à l'article 2, 1°, a), b) et c), de la présente loi, ou d'un instrument rechargeable dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure au montant visé à l'article 8, § 3, dans le cadre d'un contrat à distance et dans les conditions décrites à l'article 8, § 4, le consommateur peut demander l'annulation du paiement effectué, sauf s'il a lui-même agi frauduleusement. En cas d'annulation, l'émetteur lui restitue les sommes versées dans les délais les plus brefs».

Art. 20

L'article 589 du Code judiciaire, modifié par les lois des 4 décembre 1990, 12 juin 1991 et 11 avril 1999, est complété par la disposition suivante :

« 8° à l'article 16 de la loi du (...) relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électronique de fonds.»

Art. 21

Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de zesde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

Gegeven te Nice, 10 augustus 2001

ALBERT

VAN KONINGSWEGE :

De minister van Economie,

Charles PICQUÉ

Art. 21

La présente loi entre en vigueur le premier jour du sixième mois qui suit celui au cours duquel elle aura été publiée au *Moniteur belge*.

Donné à Nice, le 10 août 2001.

ALBERT

PAR LE ROI :

Le ministre de l'Economie,

Charles PICQUÉ

BIJLAGE

Lijst van de bepalingen van het wetsontwerp betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen die uitvoeringsmaatregelen vereisen

Artikel 8, § 5

De koning kan, bij een aan de beraadslaging van de Ministerraad onderworpen besluit, de in artikel 8 vastgestelde bedragen met betrekking tot de aansprakelijkheid van de houder aanpassen.

Art. 9 § 1

De Minister van Economische Zaken geeft de bevoegde ambtenaren de opdracht om de in dit ontwerp beoogde inbreuken op te sporen en vast te stellen.

Art.11

De Minister van Economische Zaken geeft de bevoegde ambtenaren de opdracht om, in het licht van de processen-verbaal die een inbreuk vaststellen op de strafrechtelijke bepalingen van deze wet, opgesteld door de in artikel 9, § 1, bedoelde ambtenaren, een som voor te stellen waarvan de betaling de strafvordering doet vervallen.

De Koning stelt, op voorstel van de Minister die de Economische Zaken onder zijn bevoegdheid heeft, de tarieven van de transacties vast alsmede de betalings- en inningsmodaliteiten.

ANNEXE

Liste des dispositions de la loi relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électroniques de fonds qui nécessitent des mesures d'exécution

Article 8, § 5

Le roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, adapter les montants fixés à l'article 8 relativement à la responsabilité du titulaire.

Art.9 § 1er

Le Ministre des Affaires économiques commissionne les agents compétents pour rechercher et constater les infractions prévues par le présent projet.

Art. 11

Le Ministre des Affaires économiques commissionne les agents compétents pour proposer aux contrevenants le paiement d'une somme qui éteint l'action publique, au vu des procès-verbaux constatant une infraction aux dispositions pénales de la présente loi, et dressés par les agents visés à l'article 9, § 1er.

Le Roi fixe, sur la proposition du Ministre ayant les Affaires économiques dans ses attributions, les tarifs des transactions ainsi que les modalités de paiement et de perception.